

رقابت فصلی کتاب در اوج

♦ دومین دوره «کتاب فصل» کتاب های برگزیده تابستان را به علاقه مندان کتاب و کتابخوانی معرفی می کند

کتابخانه

شنبه ۱۵ دی ۱۳۸۶
۲۵ ذی الحجه ۱۴۲۸، ۵ ژانویه ۲۰۰۸
شماره ۱۱۴، پیاپی ۷۶۵
۲۸ صفحه، ۲۰۰ تومان

ISSN:1029-3345

صاحب امتیاز: خانه کتاب
سردبیر: پدرام پاک آیین
نشانی: خیابان انقلاب اسلامی
خیابان برادران مظفر جنوبی، کوچه
خواججه نصیر، پلاک ۱۰، طبقه چهارم
تلفن: ۵-۶۶۹۶۱۵۱
سازمان آگهی ها: ۲۲۲۵۵۲۴۶
چاپ: ایرانچاپ

www.ketabehafteh.ir

نامزدهای کتاب سال سینما

بنا بر اعلام خانه سینما
۴۱ عنوان کتاب سینمایی اعم
از ۱۱ عنوان کتاب تالیفی و
۳۰ عنوان ترجمه توسط
کمیته های داوری بررسی
شد و در نهایت یازده کتاب
برای دریافت جایزه معرفی
شدند.

نخستین دوره اهدای
جایزه کتاب سال سینمای
ایران ۱۶ ماه جاری توسط
معاونت سینمایی وزارت
فرهنگ و ارشاد اسلامی،
خانه کتاب و خانه سینما
برگزار می شود.

ع

پس از سال ها فعالیت در حوزه های مختلف: قرآن پژوهی، ادبیات، فلسفه و علوم اجتماعی خرمشاهی: می خواهیم تخصصی بنویسیم

می کردم که ما در این جهان چه وظیفه ای داریم و زندگی چه معنایی دارد و چه راهی باید در پیش گرفت؟ وقتی به سن تحصیلات دانشگاهی رسیدیم، دیدم رشته ای که به دغدغه های من پاسخ می دهد و جواب بسیاری از سوالات زندگی را دارد و به فلسفه حضور ما در این جهان معنا می بخشد، ادبیات است.

ابتدا در رشته پزشکی پذیرفته شدم، اما مانند دوست خوبم کامران فانی که ایشان سال سوم و من سال اول را می خواندیم، هر دو انصراف دادیم و برگشتیم به رشته ادبیات، بدون این که از تصمیم یکدیگر مطلع بوده باشیم. حساب کردیم سرانجام یک پزشک خواهیم شد، آن هم معلوم نیست که یک پزشک حاذق بشویم.

اما تحصیل در رشته ادبیات - که بزرگ ترین شاعران و ادیبان و بهترین آثار کلاسیک فارسی را در جهان داریم، و درونمایه عشق و اخلاق و عرفان ستون های آن را تشکیل می دهند - همان گمشده ای بود که به دنبال آن می گشتیم و در نهایت به آن رسیدیم. این بهترین رشته ای بود که به آن بحران فکری خاتمه می داد و پاسخ پرسش های من را از معنای زندگی داشت، در واقع ادبیات روح تشنه و گرسنه ما را سیراب می کرد.

۱۰

«انسانم آرزوست» گزیده ای از غزلیات مولانا جلال الدین محمد مولوی است که به اهتمام بهاء الدین خرمشاهی فراهم آمده و توسط موسسه انتشارات نگاه چاپ و منتشر شده است. بهاء الدین خرمشاهی علاوه بر این به تازگی مجموعه ای از سروده های خود را تحت عنوان «زنده میری» در دفترتری گردآورده که نشر قطره آن را منتشر کرده است. این کتاب به دلیل استقبال مخاطبان در آستانه چاپ دوم قرار دارد. وی به دلیل احاطه بر حوزه های مختلف علوم انسانی و علوم اجتماعی در اغلب زمینه ها صاحب نظر و صاحب تالیفات گوناگون است؛ از جمله در زمینه قرآن پژوهی، حافظ پژوهی، شعر و نقد شعر، داستان و نقد داستان، فلسفه و ... وی هم اکنون سه کتاب در دست آماده سازی دارد که یکی مجموعه شعری از سروده های اوست و دو کتاب دیگر نیز در زمینه قرآن پژوهی است.

خرمشاهی درباره روند علاقه مندی اش به ادبیات می گوید: واقعیت این است که از نوجوانی یعنی در آستانه چهارده - پانزده سالگی فلسفه و معنای زندگی برای من چندان مطرح بوده که تبدیل به یک بحران روحی شده بود. در آن ایام با دانش و سواد کم به مسئله مرگ و زندگی خیلی فکر می کردم. به این فکر

پنالتی های کاغذی

وقتی که قشر خاصی از ورزشکاران که از اقبال و محبوبیت فراوانی در میان گروه های مختلف جامعه برخوردارند، توجه بیشتری به امر کتاب و مطالعه از خود نشان می دهند، خود به خود نگاه عمومی جامعه نیز به این حوزه متوجه می شود.

ستاره های ورزشی وقتی فرصت پیدا کنند که تجربه و توانایی های فنی و تکنیکی خود را با آمیزه ای از دانش روز تلفیق کنند، بدیهی است که نتایج آن را به طور مستقیم در کسب عناوین و مقام های با ارزش جهانی خواهند دید. از این روست که نیاز به انتشار کتاب هایی تخصصی برای هر رشته ورزشی احساس می شود و البته این نیاز تنها به وسیله این قهرمانان است که خود را نشان خواهد داد. البته در چند سال اخیر با تلاش هایی که توسط کارشناسان و اهالی فن در این حوزه صورت گرفته است، میزان انتشار آثار مکتوب ورزشی افزایش چشمگیری داشته اما به هر حال باز هم لزوم توجه به نشر و چاپ کتاب های تخصصی احساس می شود.

۷

WWW.GAJ.IR
Tel: 6419 [100 Lines] SMS:1000 #25

حسابان، جبر و احتمال، ریاضی ۳ انسانی

کتاب های
پرسمان

گاج
ناشر کتاب های آموزشی با بهترین کیفیت

من جوانان بسیاری را دیده‌ام - حالا افراد مسن که جای خود دارد - که حتی مطالعه کتاب رمان را هم میل ندارند! کتاب رمان را یک هفت، هشت، ده صفحه می‌خوانند و می‌گویند حوصله نداریم؛ در حالی که حاضرند بیست دقیقه، یا نیم ساعت بنشینند و تبلیغات تلویزیون را - که قبل از شروع فیلم سینمایی پخش می‌شود - تماشا کنند! حاضر نیستند در این بیست دقیقه، حتی همان کتاب رمان را بخوانند؛ حالانمی گویم کتاب اجتماعی، کتاب سیاسی، یا کتاب علمی. این ناشی از چیست؟ ناشی از عدم اعتیاد به کتاب است. مردم میل به کتابخوانی ندارند؛ برای این باید فکری بکنند.

بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار دست‌اندرکاران برگزاری هفته کتاب ۱۳۷۶/۸/۱۹

شماره جدید گزارش جمهور

هشتمین شماره گزارش جمهور، ضمیمه فصلنامه تخصصی نامه جمهور، با رویکردی ویژه به 'سهام عدالت'؛ ماهیت و سیاست‌ها منتشر شد. این نشریه که از سوی

مرکز پژوهش و اسناد ریاست جمهوری منتشر می‌شود در هر شماره به تبیین یکی از مهمترین مسائل روزی می‌پردازد و نویسندگان آن از مدیران ارشد دولت هستند. مطالب این شماره نیز توسط غلامرضا حیدری کرد زنگنه معاون وزیر اقتصاد و رئیس هیات عامل سازمان خصوصی سازی به رشته تحریر درآمده است.

در بخشی از سخن نخست این شماره گزارش جمهور آمده است: از سال ۸۵ با اعلام سیاست‌های جدید دولت در امر خصوصی سازی و تصمیم بر سهام داری گسترده مردم در اداره کشور از طریق توزیع سهام عدالت، نقطه عطفی در فرایند خصوصی سازی در ایران آغاز شد.

با اینکه از آغاز دهه هفتاد، خصوصی سازی به صورت جدی در کشور مطرح شده بود دولت در صدد واگذاری مالکیت‌های غیر ضروری خود به بخش‌های تعاونی و خصوصی برآمدند، اما به دلایل گوناگون، از جمله محدودیت‌های موجود در اصل ۴۴ قانون اساسی، فقدان انسجام منطقی در پیگیری روند یاد شده در دولت‌های پیشین و عدم اراده لازم، اهداف در نظر گرفته شده در این امر محقق نگردید.

فهرست کتاب‌های گویا و بریل منتشر شد

دوره جدید نشریه 'اندیشه سپید'، نخستین نشریه اطلاع رسانی ویژه کتابخانه‌های نابینایان و توان جویان (معلولان) منتشر شد.

این نشریه که به عنوان نخستین نشریه اطلاع رسانی بخش نابینایان و توان جویان کتابخانه‌های کشور فعالیت می‌کند، در هر شماره به ارائه آخرین اخبار مرتبط با این گروه از افراد جامعه در رسانه‌های مختلف و فهرست مقالات مرتبط با نابینایان در نشریات کشور می‌پردازد.

ارائه فهرست کتاب‌های گویا و بریل بخش نابینایان و توان جویان کتابخانه‌های کشور از دیگر مطالب این نشریه است.

اندیشه سپید که نسخه گویای آن در بخش نابینایان سایت سازمان اسناد و کتابخانه ملی موجود است، توسط مدیریت گروه ویژه سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران آماده و منتشر می‌شود.

داستان انقلاب در انتظار موضوعات تازه

مسئولان نیازمندیم تا ادبیات انقلاب دچار تحولی شگرف شود.

است، زیرشاخه ادبیات انقلاب محسوب می‌شود. معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، خط‌کشی میان ادبیات انقلاب و دفاع مقدس را نادرست خواند و گفت: 'یکی از علل اصلی جنگ تحمیلی، انقلاب اسلامی بود. پس چگونه می‌توان این دورخدا مهم را از هم جدا کرد.'

وی افزود: پس از پیروزی انقلاب اسلامی دشمنان از راه‌های مختلف قصد تضعیف اراده مردم ایران را داشتند. تمام این وقایع در طول این سال‌ها اگر در آثار نویسندگان آمده باشد جزو ادبیات انقلاب است. دکتر پرویز ادامه داد: 'در حوزه کودک و نوجوان خوشبختانه نسبت به حوزه بزرگسال آثار بهتری خلق شده و امید است این راه ادامه داشته باشد و ادبیات بزرگسال انقلاب نیز به شکوفایی برسد.'

وی با بیان اینکه در ادبیات انقلاب کار دشواری در پیش داریم، خاطر نشان کرد: 'در ادبیات انقلاب در همه حوزه‌ها به نیروی بیشتر و حمایت دو چندان

به اعتقاد معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی اگر بخواهیم ادبیاتی جذاب و بکر در حوزه انقلاب داشته باشیم باید نویسندگان از پرداختن به موضوعات تکراری دست برداشته و با فرمی جدید به نگارش بپردازند.

دکتر محسن پرویز اطلاعات فردی و دریافت‌های شخصی نویسندگان را برای خلق اثری در موضوع انقلاب کافی نمی‌داند و می‌گوید: 'وقتی نویسنده تنها به دریافت‌ها و اطلاعات خود متکی باشد، حاصل کار در جذب مخاطب موفقیت نخواهد داشت، ولی پژوهش درباره انقلاب برای نویسندگان در خلق آثار بسیار مفید است و نویسنده با حجم اطلاعات فراوان در بسط و گسترش داستان موفق‌تر عمل خواهد کرد.' وی ادامه داد: 'برخی نویسندگان تنها رخدادهای پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۵۷ را جزو ادبیات انقلاب می‌دانند، در حالی که تمام اتفاقاتی که منجر به پیروزی انقلاب و بعد از آن حتی تا به امروز شده

نامزدهای بخش دین و فلسفه کتاب فصل معرفی شدند

رقابت فصلی کتاب در اوج

فلسفه، دومین دوره جایزه کتاب فصل ویژه تابستان ۱۳۸۶ نیز به پایان رسید و هفت کتاب در دو موضوع فلسفه اسلامی و فلسفه غرب به مرحله دوم راه پیدا کردند.

کتاب‌های راه‌یافته به این مرحله از داوری کتاب‌های حوزه فلسفه که در تابستان ۱۳۸۶ در کشور منتشر شدند، در حوزه فلسفه اسلامی، شامل: 'ازلیه النفس و بقائها' نوشته 'ابن کمونه' و 'با تصحیح انسیه برخواه، دوازده رساله در پارادوکس دروغگو'، نوشته صدرالدین دشتکی و تصحیح احد فرامرز قراملکی، 'مفاتیح الغیب' نوشته صدرالدین محمدشیرازی مشهور به ملاصدرا و 'با تصحیح نجفقلی حبیبی، هستند.

همچنین، در حوزه فلسفه غرب، کتابهای افکار کانت 'نوشته کریم مجتهدی، هستی در اندیشه فیلسوفان' نوشته سید حمید طالب زاده و محمدرضا شمشری، 'بررسی انتقادی و تطبیقی فلسفه نظری کانت' نوشته حسین غفاری، 'ماده و آگاهی' نوشته پاول چرچ لند و ترجمه امیرغلامی، به مرحله دوم جایزه کتاب در حوزه فلسفه راه یافتند.

نوشته جلال ستاری 'پایان جهان و ظهور موعود' نوشته داریوش احمدی، 'الهیات فمینیستی و ادیان ابراهیمی' نوشته محمد شمس، 'چنین گفت ابن عربی' نوشته نصر حامد ابوزید و ترجمه سیدمحمد راستگو، 'پرسولوگیون' نوشته آنسلم قدیس و ترجمه افسانه نجاتی، 'فلسفه عرفانی ابن مسرره و پیروانش' نوشته میگل آسین پالاسیوس و ترجمه فریدالدین رادمهر، 'خواجگان چشت' نوشته شیخ الله دیه بن شیخ عبدالرحیم چشتی و 'با تصحیح محمد سرور مولایی، نیز از جمله عناوین برگزیده حوزه عرفان و ادیان دیگر' می‌باشد که به مرحله دوم انتخاب جایزه کتاب فصل، راه یافته‌اند.

۷ کتاب فلسفه در مرحله دوم

در عین حال داوری مرحله اول کتاب‌های حوزه

داوری مرحله اول کتاب‌های حوزه دین، دومین دوره جایزه کتاب فصل، ویژه تابستان ۱۳۸۶ به پایان رسید و ۱۴ کتاب در موضوع‌های علوم قرآنی و حدیث، سیره معصومین، کلام و عرفان و ادیان دیگر به مرحله دوم راه یافت.

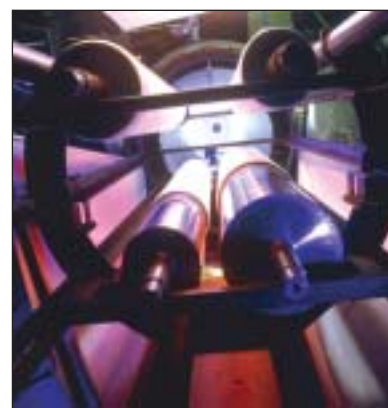
کتاب‌های راه‌یافته به مرحله دوم داوری کتاب‌های حوزه دین که در تابستان ۱۳۸۶ در کشور منتشر شدند، در حوزه علوم قرآنی و حدیث شامل: 'خزائن الانوار و معادن الاخبار' نوشته 'میرمحمد رضا خاتون آبادی' و 'تصحیح مریم ایمانی خوشخو و 'صحیفه سجاده' ترجمه علی موسوی گرمارودی است.

کتاب‌های برگزیده برای راه‌یابی به مرحله دوم داوری در حوزه سیره معصومین (ع) نیز شامل، 'جامعه مدینه در عصر نبی (ص)' نوشته عبدالله عبدالعزیزین ادریس، 'رسل برگزیده، انقلاب کلمه مقدس' نوشته 'علی ابوالخیر' و ترجمه حامد صدیقی و حبیب الله عباسی، 'بخش‌های برجای مانده کتاب فضائل علی بن ابی طالب (ع)' و کتاب 'الولایه' نوشته 'محمد بن جریر طبری' و 'با کوشش رسول جعفریان، هستند.

در حوزه کلام، کتاب‌های 'سخن گفتن از خدا' نوشته امیرعباس علی زمانی، 'دوره شکل‌گیری تشیع دوازده امامی' نوشته آندرو جی. نیومی، 'ترجمه گروه علمی موسسه شیعه شناسی نیز از جمله کتاب‌های منتخب در این بخش از داوری هستند.

عناوین پیوندهای ایرانی و اسلامی اسطوره پارزیفال

نمایشگاه صنعت چاپ، ۹ تا ۱۲ بهمن

برگزاری همایش‌های یک روزه و نشست‌های تخصصی، از جمله فعالیت‌های جنبی چهاردهمین نمایشگاه بین‌المللی صنعت چاپ و بسته‌بندی است.

جلیل غفاری رهبر، عضو ستاد برگزاری این نمایشگاه با اعلام این خبر افزود: 'این نشست‌ها به منظور افزایش بار علمی شرکت‌کنندگان در نمایشگاه و بازدیدکنندگان پیش‌بینی شده است.'

وی ادامه داد: 'برگزاری این نشست‌ها به مسائل مختلفی مانند توان مالی و نیاز مخاطبان بستگی دارد.' غفاری اظهار داشت: 'بیش از ۳۹۰ موسسه داخلی چاپ در نمایشگاه چهاردهم حضور دارند که نسبت به دوره قبل، حضور موسسات باعث استقبال خوب مخاطبان شده است. رئیس اتحادیه صحافان همچنین خاطر نشان کرد: '۸۰ موسسه چاپ خارجی برای حضور در این نمایشگاه ثبت نام کرده‌اند.'

به گزارش ایبنا، چهاردهمین نمایشگاه بین‌المللی صنعت چاپ و بسته‌بندی ۹ تا ۱۲ بهمن ماه سال جاری در مکان نمایشگاه‌های بین‌المللی تهران برگزار می‌شود.

رئیس سازمان صدا و سیما خبرداد بر نامه سازی با محور کتاب

رئیس سازمان صدا و سیما از ساخت برنامه‌های تلویزیونی با محور حمایت از فرهنگ کتابخوانی در این سازمان خبر داد و گفت: 'سازمان صدا و سیما به برنامه‌هایی که با موضوع کتاب تهیه و تولید می‌شوند، توجه ویژه‌ای دارد.'

عزت الله ضرغامی افزود: 'هر چند صدا و سیما مسئولیت و برنامه خاصی در حوزه کتاب ندارد اما به هر حال از ساخت برنامه‌هایی با محوریت کتاب حمایت می‌کند.'

ضرغامی وزارت ارشاد را متولی ترویج کتابخوانی در کشور دانست و افزود: 'مسئولیت این حوزه با وزارت ارشاد است اما در این زمینه فعالیت‌های موثری نیز در سازمان صدا و سیما انجام شده است.'

وی ادامه داد: 'ساخت مجموعه‌ای مانند کتابخانه هدهد نشان از توجه صدا و سیما به کتاب و کتابخوانی دارد.'

به گزارش ایبنا مجموعه کتابخانه هدهد سال گذشته و با کارگردانی مرضیه برومند با استقبال مخاطبان و با هدف ترویج فرهنگ کتابخوانی از شبکه سه سیما پخش شد.

کتاب فصل

پر شدن جای خالی

یکی از اقدامات مثبت و درخور وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در حوزه فرهنگ و بویژه کتاب برگزاری جایزه کتاب سال از سال های میانی دهه ۷۰ تا کنون و اهدای جایزه به برترین مولفان و مترجمان حوزه های مختلف فکری، فرهنگی، اجتماعی، فلسفی، هنری و... بوده است.

اهدای جایزه به برگزیدگان داخلی و محققین حوزه ایران و اسلام شناسی در حوزه جایزه جهانی کتاب سال از جمله برنامه های موفق و شایسته ای بوده است که در تمام این سال ها به بهترین شکل به مرحله اجرا درآمده و به تشویق و ترغیب نویسندگان جوان برای خلق آثار ارزشمند بویژه در حوزه آثار تالیفی منجر شده است.

در همه این سال ها وجود فاصله یک ساله میان انتخاب کتاب سال از بهمن ماه این سال تا بهمن ماه سال آینده منجر به ایجاد یک خلأ اساسی در حوزه فرهنگ شده و حذف ناگزیر بسیاری از آثار به دلیل محدودیت های انتخاب در هر حوزه را به دنبال داشته است. بسیاری از فعالان حوزه تولید کتاب همواره از وجود این خلأ گلایه داشته و بارها در رسانه های مختلف این امر را منعکس کرده اند.

وجود دهها اثر ارزشمند که در طول سال تولید می شود و این نکته که جشنواره کتاب سال به دلیل محدود ماندن به آثار تولید شده در سال گذشته نمی تواند همه آثار را تحت پوشش قرار دهد باعث شد تا ضرورت های برگزاری جایزه دیگری جدای از کتاب سال بیش از پیش احساس شود.

از گزینه های مطرح برای پاسخ به این دغدغه درست برگزاری جوایزی در طول سال و انتخاب آثار تولید شده در همان سال و اهدای جایزه به این آثار است که در مرحله نخست، جایزه کتاب فصل در نخستین گام توانست علاوه بر پاسخ مناسب به این نیاز باری از دوش جایزه کتاب سال بردارد.

کتاب فصل که به بررسی آثار تولید شده در یک فصل می پردازد، این ویژگی را هم دارد که فضا را برای انتخاب مناسب آثار در حوزه کتاب سال فراهم می کند. هیات انتخاب کتاب سال با توجه به آثار انتخاب شده در ۴ فصل سال گذشته می تواند علاوه بر کتاب های مناسب مورد نظر خود، آثار برگزیده شده کتاب فصل را هم به بررسی هیات داوران خود بگذارد و برترین آثار را انتخاب کند.

در کنار جایزه کتاب فصل، برگزاری جایزه دیگری نیز از سوی مسئولین خانه کتاب پیش بینی شده است که به شفافیت هر چه بیشتر روند جوایز کتاب در کشور منجر می شود.

به هر حال جایزه کتاب فصل که در روزهای آینده برگزار می شود فصلی تازه در حوزه کتاب برای تشویق و ترغیب نویسندگان برای تولید آثار ارزشمند بویژه در عرصه آثار تالیفی تلقی می شود و از سوی فعالان فرهنگی و علمی کشور نیز با استقبال روبرو شده است. این امر می تواند در سال های آینده جنبه بین المللی بگیرد و عنوان گامی تازه در عرصه کتاب ایران و عرصه جهانی را به خود اختصاص دهد.

کتاب سال سینما نامزدهای خود را شناخت

خانه سینما در جهت ترویج کتابخوانی اشاره کرد و گفت: برای اولین بار ۴۰ میلیون تومان بن کتاب را بین صنوف مولف توزیع کردیم و برای سال آینده هم به دنبال صدور کارت کتاب برای اعضا هستیم تا بتوانیم در هر دوره آن را شارژ کنیم. وی ادامه داد: با ظرفیتی که ایجاد شده می توانیم با همکاری خانه کتاب، هر ماه کتابی را خریداری و بین اعضا توزیع و حتی شرایط چاپ کتاب های سینمایی آماده نشر را فراهم کنیم.

معرفی نامزدها

در عین حال بنا بر اعلام خانه سینما ۴۱ عنوان کتاب سینمایی امع از ۱۱ عنوان کتاب تالیفی و ۳۰ عنوان ترجمه توسط کمیته های داوری بررسی شد و در نهایت یازده کتاب برای دریافت جایزه معرفی شدند که عبارتند از: حرکت های سینمایی نوشته استیون داگلاس با ترجمه مجید شیخ انصاری، لاکان هیچکاک نوشته اسلاوی ژیتک ترجمه مهدی پارسا، لاکان هیچکاک نوشته اسلاوی ژیتک ترجمه مازیار اسلامی، مقدمه ای بر هالیوود جدید نوشته جف کینگ ترجمه محمد شهباز، گشت و گذاری با مارتین اسکورسیزی در سینمای آمریکا نوشته مارتین اسکورسیزی و ترجمه مازیار اسلامی، تصویر کودکان در سینمای هالیوود نوشته کتی مرلاک جکسن ترجمه بابک طبرایی، ماتریکس و فلسفه نوشته ویلیام اروین ترجمه نیما ملک محمدی و شهریار وقفی پور، نما به نما نوشته استیون کنس ترجمه محمد گذرآبادی، تنگنا نوشته هوشنگ گلمکانی، شعبده بازی نوشته رضا کیانیان و راهنمای فیلم تالیف بهزاد رحیمیان هستند.

سه کتاب برگزیده در جشن کتاب سال سینمایی در روز ۱۶ دی ماه و در سالن اسوه معرفی خواهند شد.

هیئت مدیره خانه سینما تصمیم گرفت روی این بخش ها فعالیت کند و اهدای کتاب سال سینمایی هم بر همین اساس شکل گرفت.

وی اظهار امیدواری کرد که این جریان منجر به ایجاد موجی در انتشارات سینمایی و ترویج کتابخوانی در بین اهالی سینما شود.

ایرج تقی پور دبیر اجرایی این مراسم هم به جزئیات انتخاب کتاب سال اشاره کرد و افزود: کتاب های سینمایی بعد از سال ۸۵ راز خانه کتاب به عنوان تنها مرجع رسمی دریافت کرده ایم که به جز کتاب های فیلمنامه همه آثار در پنج کمیته داوری مورد ارزیابی قرار می گیرند و در نهایت هر کمیته یک اثر برگزیده را در هر بخش معرفی می کند که داوران از میان این آثار برگزیدگان را انتخاب می کنند.

بنابر این گزارش، در بخشی از این جلسه رضا میرکریمی مدیرعامل خانه سینما به دیگر اقدامات

نخستین دوره اهدای جایزه کتاب سال سینمای ایران ۱۶ دی ماه جاری توسط معاونت سینمایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، خانه کتاب و خانه سینما برگزار می شود.

رضا میرکریمی مدیرعامل خانه سینما با اشاره به شیوه داوری یازدهمین جشن بزرگ سینمای ایران گفت: نتیجه و خروجی که ما از ترکیب این شیوه گرفتیم مثبت بود و تصمیم گرفتیم در مراسمی که برای اهدای جایزه به کتاب سال سینمای ایران برگزار می کنیم، این شیوه را اجرا کنیم.

عضو شورای برگزاری کتاب سال سینمای ایران درباره جوایز این مراسم گفت: داوران در نهایت سه کتاب را انتخاب خواهند کرد که جایزه بهترین تألیف، کتاب خارجی و ویژه به آنها تعلق خواهد گرفت و تدیس به همراه جایزه نقدی به آنها اهدا خواهد شد و در نهایت خانه سینما هزار جلد از این کتاب ها را از ناشران آنها خریداری و برای ترویج فرهنگ کتابخوانی بین اعضایش توزیع می کند.

وی ادامه داد: گزینش داوران از میان کتاب های سینمایی است که در سال ۸۵ و ۸۶ منتشر شده اند و به لحاظ این که اولین دوره برگزاری این مراسم است، سه تقدیر هم از سه کتاب تأثیرگذار در بعد از انقلاب اسلامی خواهیم داشت.

وی در توضیح چگونگی انتخاب سه کتاب تأثیرگذار گفت: این آثار با یک کار آماری توسط هزار نفر از اعضای صنوف خانه سینما انتخاب خواهند شد و داوران هم در این زمینه مشاوره می دهند.

علی معلم دیگر عضو شورای برگزاری اولین دوره اهدای کتاب سال سینمای ایران یکی از مشکلات سینمای ایران را بی توجهی به بخش تئوریک و فنی آن دانست و گفت: انتشارات سینمایی در چند سال اخیر دچار ضعف شده است بنا بر این

علی اکبر اشعری خبر داد

نگهداری از کتابهای خطی امانی در کتابخانه ملی

اشعری گفت: هم اکنون ۴۵ هزار نفر عضو کتابخانه ملی هستند و روزانه یک هزار و ۵۰۰ نفر که دارای تحصیلات کارشناسی به بالا هستند برای مطالعه و تحقیق به کتابخانه ملی مراجعه می کنند.

وی افزود: سازمان اسناد ملی دروازه ای برای ثبت جهانی آثار است و در این ارتباط در سال گذشته دو اثر ملی را به ثبت جهانی رسانده ایم و امسال نیز دو اثر دیگر کشور به ثبت جهانی می رسد.

رئیس کتابخانه ملی بیان کرد: هم اکنون کتابخانه های مراکز علمی و دانشگاهی و عمومی کشور وضعیت مطلوبی ندارند و انواع آلودگی هادر این کتابخانه ها وجود دارد که این وضعیت در شأن مردم کشور ما نیست.

وی یادآور شد: استانداردهای کتابخانه ها و اسناد کشور به عهده این سازمان است که در این زمینه کارهایی صورت می گیرد و با چند دانشگاه و مراکز علمی موافقت نامه مبادله شده است.

اشعری درباره فعالیت های آموزشی مرکز اسناد و کتابخانه ملی اظهار داشت: علاوه بر برگزاری دوره های آموزشی کوتاه مدت سالانه، از امسال دوره کارشناسی ارشد کتابداری، کارشناسی ارشد اسناد و راه اندازی کرده ایم.

مشاور رئیس جمهوری و رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی از نگهداری ۳۰۰ هزار نسخه کتاب خطی در دست مردم خبر داد و گفت: این کتاب ها در شرایط مطلوبی نگهداری نمی شوند.

علی اکبر اشعری که در جمع مدیران فرهنگی استان بوشهر سخن می گفت افزود: برای حفظ و جلوگیری از نابودی این آثار ارزشمند، برنامه ریزی کرده ایم تا با قیمت کارشناسی و توافقی این کتابها و اسناد را از مردم خریداری و در مرکز اسناد و کتابخانه ملی نگهداری کنیم.

وی اظهار داشت: همچنین در صورتی که دارندگان اسناد و کتابهای خطی مایل به فروش آنها نباشند، با توجه به شرایط مطلوب مرکز اسناد و کتابخانه ملی برای نگهداری این آثار، آنها بصورت امانت برای مردم نگهداری و هر موقع آنان بخواهند کتابها و اسناد را به آنها باز می گردانیم.

رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی اضافه کرد: در دو سال اخیر ۲۰ هزار نسخه کتاب و اسناد خطی تحویل مرکز اسناد و کتابخانه ملی شده است، این در حالی است که در ۶۸ سال عمر کتابخانه ملی فقط ۳۲ هزار نسخه خطی در این مرکز نگهداری می شد.

قرآن کریم با ترجمه کریم زمانی

کریم زمانی - قرآن پژوه و مولوی شناس - ترجمه و تفسیر قرآن کریم را به زودی به ناشر می سپارد.

وی در این کتاب ضمن ارائه ترجمه ای از قرآن، در ذیل ترجمه هر آیه توضیحات مربوط به آن را برای رفع ابهام ذکر کرده است. او علاوه بر شرح و تفسیر، گزینشی از اقوال مفسران را نیز آورده است. این مولانا شناس علاوه بر ترجمه قرآن کریم، کتاب دیگری با عنوان شرح غزلیات مولانا را هم در دست تالیف دارد. وی در این کتاب به شرح و تفسیر سه هزار غزل از مولانا می پردازد. او در حال حاضر تفسیر ۸۰۰ غزل مولانا را به پایان برده و قصد دارد طی امسال به توضیح و شرح باقی غزل ها بپردازد. به گفته این محقق ادبی، کتاب شرح غزلیات مولانا براساس روشی که وی در طول ۲۰ سال در نگارش هفت جلدی شرح جامع مثنوی اتخاذ کرد، انجام خواهد شد.

از کریم زمانی طی ماه های اخیر شرح موضوعی مثنوی با عنوان میناگر عشق از سوی نشر نی به چاپ پنجم رسیده است.

ترجمه قرآن کریم نیز بعد از پایان مراحل نگارش به همت دو نشر نامک و قطره در قطع رحلی منتشر می شود.

مجموعه کتابهای کاربردی

Excel

نوتشاپ

انتشارات کلید آموزش

تلفن: ۰۲۳-۶۶۹۵۳

www.Kelid.ir

آموزش بیش از چهل نرم افزار کاربردی بصورت قدم به قدم، مصور و پروژه ای

انتشار ۱۲ جلد از دایرةالمعارف قرآن

حجت الاسلام مجتبی الهی خراسانی، مدیرعامل بنیاد پژوهش های اسلامی آستان قدس رضوی (ع)، گفت: ۱۴۶ عنوان کتاب سال گذشته توسط این بنیاد منتشر شد. از ابتدای سال جاری تا کنون نیز ۱۱۴ عنوان کتاب منتشر کرده ایم که این تعداد تا پایان سال از ۱۵۰ عنوان فراتر خواهد رفت.

الهی خراسانی فعالیت های پژوهشی بنیاد را در حوزه های قرآن، حدیث، کلام و فلسفه، فقه، جغرافیای معارف اسلامی و به سه روش تألیف، تصحیح و ترجمه (از زبان های عربی، انگلیسی، فرانسه و اردو به فارسی و بالعکس) ذکر کرد.

وی یادآور شد: سلسله کتاب های المعجم فی فقه اللغة، دستاورد پژوهشی این بنیاد و یک دایرةالمعارف قرآنی به شمار می آید که در جهان اسلام بی نظیر است. به گفته الهی، دوازده جلد از این سلسله کتاب ها تا کنون چاپ شده، جلد سیزدهم آن زیر چاپ رفته و قرار است ظرف چند سال آینده به ۳۰ جلد برسد.

الهی خراسانی همچنین گفت: عنوان الموسوعه القرآنیة الکبری (دایرةالمعارف بزرگ قرآنی) در

جلدهای چاپ شده اخیر به عنوان کتاب ها افزوده شده است.

وی با اشاره به اینکه پیش تر فقط یک عنوان کتاب مختصر در زمینه دایرةالمعارف قرآن وجود داشت،

۳۰ بهمن، آغاز مسابقه کتابخوانی در دانشگاه ها

همزمان در سراسر دانشگاه های کشور برگزار می شود. نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها، وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، وزارت علوم تحقیقات و فناوری، سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان ملی جوانان، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی و صدا و سیما جمهوری اسلامی در برگزاری این جشنواره مشارکت دارند. مهلت ثبت نام در این جشنواره ۲۰ دی ماه اعلام شده است و به برگزارکنندگان آن، لوح تقدیر و کمک هزینه سفر زیارتی حج عمره، سوریه، مشهد مقدس و سکه بهار آزادی اهدا خواهد شد.

جهاد دانشگاهی دانشگاه علوم پزشکی ایران جشنواره بهار را با موضوع اتحاد ملی و انسجام اسلامی برگزار می کند. کتاب و کتابخوانی، شعر و وبلاگ نویسی محورهای این جشنواره در بخش دانشجویی است. برای استناد دانشگاه های علوم پزشکی نیز مسابقه تدوین کتاب در نظر گرفته شده است.

بر پایه این گزارش، کتاب ها باید با موضوع اتحاد ملی و انسجام اسلامی و در سال ۱۳۸۶ تدوین شده باشند. همچنین ۳۰ بهمن ماه سال جاری، مسابقه کتابخوانی بر اساس کتاب وحدت و تقریب مذاهب اسلامی اثر محمدعلی تسخیری به طور

با توزیع کتابهای «پیک افتخار» در هواپیماها

خاطرات شهیدان بر بال آسمان نشست

بر اساس توافق معاونت فرهنگی وزارت ارشاد و ستاد آیه های ایثار و تلاش، ماهانه سه عنوان کتاب درباره سرداران شهید دفاع مقدس منتشر و در خطوط هوایی کشور توزیع می شود. مدیر مؤسسه فرهنگی کتاب مسافر که اجرای این طرح را برعهده دارد در گفت و گو با کتاب هفته، ضمن بیان این مطلب گفت: «اجرای این طرح از مدتی پیش آغاز شده است و در حال حاضر نیز کتاب هایی به این منظور در حال چاپ هستند.»

غلامعلی جهانی مقدم افزود: «کتاب های این طرح که عنوان پیک افتخار را بر پیشانی دارند به گونه ای تدوین شده است تا مسافران هواپیمایی جمهوری اسلامی در طول سفر بتوانند از مطالب آن بهره ببرند.»

وی تصریح کرد: «به همین علت پس از جمع آوری خاطرات هر سردار شهید، روایت ها، داستانی و کوتاه می شوند تا مخاطبان با توجه به زمان کوتاه سفر بتوانند بیشترین بهره را از مطالب کتاب ببرند.» جهانی مقدم تعداد کتاب های چاپ شده در این طرح را تاکنون شش عنوان ذکر کرد و گفت: «چهار کتاب دیگر نیز در این هفته توزیع خواهد شد.»

معرفی داوران جایزه یوسف

داوران دومین مسابقه سراسری داستان دفاع مقدس (جایزه ادبی یوسف) در مرحله اول معرفی شدند.

در مرحله اول از داوران این جایزه، بلقیس سلیمانی، فیروز زنوزی جلالی، گاه بهمن، ابراهیم حسن بیگی، مهدی کاموس، جهانگیر خسروشاهی، خسرو باباخانی، احمد شاکری، زهرا زواریان، کامران پارسی نژاد، محمد ناصری، حسن علی پورمند، مصطفی فعله گری، طاهره ابید، راضیه تجار و محمدکاظم مزینانی حضور دارند.

این داوران که در دو گروه هشت نفره به بررسی آثار رسیده خواهند پرداخت، از میان ۹۳۰ اثر رسیده به دبیرخانه جایزه، بهترین داستان ها را برای حضور در مرحله دوم انتخاب می کنند.

دومین مسابقه سراسری داستان دفاع مقدس (جایزه ادبی یوسف) با دبیری حسن فتاحی روز چهارشنبه هفدهم بهمن ماه در مجتمع فرهنگی سیدالشهدا (ع) برگزار می شود.

کتاب ماه علوم و فنون در ایستگاه هشتم

هفتمین شماره کتاب ماه علوم و فنون در دوره جدید به صاحب امتیازی خانه کتاب و سردبیری دکتر شهریار غریب زاده منتشر شد.

در این شماره که عنوان

دومین ویژه نامه قطب های علمی کشور را بر پیشانی دارد، بخش های گوناگونی مانند گفت و گو، نقد کتاب و... گنجانده شده است.

دکتر موسی صمدی دبیر ویژه نامه قطب های علمی کشور در سرآغاز این شماره نوشته است: تشکیل قطب های علمی که از سال ۷۹ در دستور کار وزارت علوم، تحقیقات و فناوری قرار گرفته است، گامی مهم و اساسی در رشد و تعالی کشور عزیزمان ایران است. در جریان تهیه این ویژه نامه وقتی پای صحبت استادان و مدیران قطب های علمی می نشینیم، همگی تشکیل این قطب های علمی را امری ضروری و مفید دانسته اند اما گله و شکایت هایی مبتنی بر بودجه کم این مرکز در گفته هایشان وجود داشت.

کتاب ماه علوم و فنون ویژه آبان ماه با قیمت هزار تومان در کیوسک های روزنامه فروشی قابل خریداری است.

کتاب ماه کودک و نوجوان روی پیشخوان

دهمین، یازدهمین و دوازدهمین شماره کتاب ماه کودک و نوجوان در یک مجلد منتشر شد.

این ماهنامه که عنوان تخصصی اطلاع رسانی، نقد و بررسی کتاب را

یادک می کشد به صاحب امتیازی خانه کتاب و سردبیری خسرو آقایاری منتشر می شود.

در این شماره خسرو آقایاری یادداشت مفصلی با عنوان «شام چی میل دارید، قیمة بادمجان یا خورش سبزی» نوشته است. او در این یادداشت به برخی مشکلات کتاب های کودک و نوجوان از جمله پیشی گرفتن ترجمه بر تألیف اشاره کرده است.

ادبیات داستانی، شعر، تصویرگری، هنر و گزارش و خبر از دیگر بخش های این شماره از کتاب ماه کودک و نوجوان است.

تفسیر و نقد و تحلیل
مثنوی
جلال الدین محمد مولوی
علامه محمد تقی جعفری

The Commentary
Criticism & Analysis
to The Mathnawi Molawi
By: Allameh M.T.Jafari

آدرس: مقابل دانشگاه تهران-پیمان فارابی تر منطقه استادی
نرسیده به چهارراه تقی کوچه شهید فتحی داربان
پلاک ۳۳/۱ صندوق پستی: ۵۱۱ - ۱۳۳۵
تلفن و نماین: ۶۶۹۶۱۳۹۷ و ۶۶۹۷۵۴۹۲ -۳ همدان: ۶۶۳۳۸۱۳۱-۶۶

تحقیقی در دین یهود
مهندس جلال الدین آشتیانی
چاپ چهارم منتشر شد

نشر نگارش
۰۹۱۲ ۶۰۵ ۶۲ ۸۲

کتاب ((تحقیقی در دین مسیح)) بزودی منتشر می شود

مرکز نشر کتابهای کمک آموزشی

۲۰۰۰ سیرهوسان
چاپ سی و سوم

دَهسرا

انتشارات

تلفن: ۰۲۱ - ۲۲۰۰۰۰۰۰
تلفنکس: ۰۲۱ - ۲۲۰۰۰۰۰۰
همراه: ۰۲۱ - ۲۲۰۰۰۰۰۰
صندوق پستی: ۱۳۱ - ۱۳۱
P.O. Box: 131 - Behsara - Co

کارشناسان از تأثیر «کتاب فصل» بر بازار نشر می گویند

جشن زمستانی کتابهای تابستان

نهادینه شده و با برگزاری جشنواره کتاب فصل احتمالاً تأثیرات آن نیز توسعه پیدا می کند. امانی توان گفت که ارزش کتاب فصل کمتر از کتاب سال است. چند نوبت مسابقه برگزار می شود و آثار برگزیدگان این جشنواره ممکن است در جشنواره کتاب سال نیز مورد توجه قرار گیرد؛ که این خود گام مفیدی در تکمیل آثار جشنواره کتاب سال است.

دکتر اعتمادی معتقد است که باید در داوری کتاب سال به برگزیدگان کتاب فصل هم توجه داشت. او می گوید: «اهداف بزرگتر را باید به اهداف کوچکتر تقسیم کرد تا به نتیجه بهتر رسید. انتخاب کتاب فصل هم حکم همین اهداف کوچکتر را دارد که هدف بزرگتر را اعتلا می دهد. بنابراین می توان به این نتیجه رسید که با انتخاب کتاب فصل در چهار دوره، داوران کتاب سال می توانند با ذهنی بازتر به انتخاب آثار برگزیده کتاب سال دست بزنند.»

دکتر گلابچی نیز می گوید: «به نظر من کتاب فصل بسترهای لازم را برای انتخاب کتاب سال فراهم می کند. چون باید تلاش شود که آثار انتخابی در حد و منزلت عنوان برنده کتاب سال باشد بنابراین آثاری که از چهار مرحله داوری عبور کرده اند، استحقاق بیشتری برای برگزیده شدن در جشنواره کتاب سال دارند.»

حسن بیگی و پازوکی نیز بر نقش مکمل کتاب فصل در برگزیدن کتاب های جشنواره کتاب سال تأکید می کنند.

قاضیان نیز می گوید: «به هر حال می توان تصور کرد که به لحاظ حرفه ای، کتاب فصل مرحله مقدماتی جشنواره کتاب سال جمهوری اسلامی است و آثاری که از مراحل مقدماتی گذشته اند، در مرحله نهایی به داوری کتاب سال رسیده اند و این امر کار قضاوت را ساده تر می کند.»

زنوزی جلالی نیز به عنوان یکی از کارشناسان حوزه کتاب می گوید: «طبیعتاً اگر گروه های کارشناسی کتاب فصل انتخاب های معقولی داشته باشند، برآیند چهار انتخاب در جشنواره های کتاب فصل می تواند راهگشای کار داوران کتاب سال نیز باشد. اما به این معنی نیست که داوران کتاب سال فقط به برگزیدگان کتاب فصل در طول چهار دوره برگزاری توجه کنند و از آثار دیگر غافل شوند. چون به هر حال به دلیل اختلاف سلیقه ای که میان داوران مختلف وجود دارد، نمی توان توقع داشت که حتماً برگزیدگان دوره های کتاب فصل، در داوری های کتاب سال نیز به عنوان نفرت برگزیده انتخاب شوند.»

انگیزه بخشی به مولفان و رونق بازار نشر
نمی توان نقش تشویقی جایزه های کتاب را در تشویق اهالی قلم به ادامه فعالیت در حوزه کتاب نادیده گرفت. شعبانی می گوید: «مسلم است که برگزیده شدن اثری در جشنواره کتاب فصل می تواند اثر زیادی در تشویق مولفان به ادامه کار داشته باشد. این مسئله بر رونق نشر نیز تأثیر بسزایی خواهد گذاشت و تبلیغاتی که پیرامون یک کتاب کتاب برگزیده می شود، خواه ناخواه سبب می شود که ناشر مورد توجه قرار گیرد. این مسئله مسلماً اثر مثبتی بر شمارگان چاپ های بعدی و فروش یک

خرید آنها زنده. بنابراین نمی توان جنبه تبلیغی برگزاری چنین جشنواره ای را نادیده گرفت.»

اما حسین قاضیان برگزیده دوره قبل حوزه جامعه شناسی با کتاب «جامعه بازار» می گوید: «متأسفانه چنین جشنواره هایی نمی تواند اثر زیادی بر رشد عناوین و شمارگان کتاب داشته باشد. چون آنچه قابل مشاهده است، وجه بازار کتاب چه کتاب های برگزیده و چه کتاب های عام است و جشنواره ها تأثیر بسزایی در آن ندارد. اما به هر حال برگزاری جشنواره کتاب فصل در معرفی آثار برتر به جامعه کتابخوان بی اثر نیست.»

فیروززنوزی جلالی نویسنده و منتقد ادبیات داستانی اما می گوید: «در گذشته برگزیدگان کتاب سال در کانون توجه قرار می گرفتند. طبیعی است که وقتی مسئله کتاب سال مطرح می شود، کتاب ها در آن بازه زمانی مورد توجه قرار می گیرند. اما جشنواره کتاب فصل در فواصل زمانی کوتاه تری برگزار می شود و در سال چهار مرتبه نگاه ها به کتاب های برگزیده معطوف می شود. همین مسئله نیز تأثیر مثبتی بر معرفی آثار خوب به مخاطبان دارد.»

مکملی برای کتاب سال

قرار است در هر سال چهار دوره جشنواره کتاب فصل برگزار شود. این سوال مطرح است که برگزاری چهار دوره از این جشنواره در طول یک سال چه نقش تکمیل کننده ای برای جشنواره کتاب سال جمهوری اسلامی ایران خواهد داشت؟

شعبانی معتقد است که کتاب فصل اثر زیادی در انتخاب کتاب سال خواهد داشت. او می گوید: «انتخاب کتاب های برگزیده جشنواره کتاب فصل، در واقع بخشی از مشکل داوران را در گزینش آثار برگزیده کتاب سال حل می کند و داوران می توانند راحت تر قضاوت کنند. چون باید از میان تعداد کمتری کتاب دست به انتخاب بزنند و کتاب ها در واقع امتحان خود را پس داده اند.»

دکتر نوری دلویی نیز می گوید: «البته کتاب سال جای خودش را دارد و کتاب فصل هم جای خودش را اما این دو مکمل هم هستند. کتاب سال خوشبختانه

جامعه علمی کشور باشد. من به عنوان کسی که در یک حوزه تخصصی تحقیق و تالیف می کند، احساس می کنم جامعه مانگیزه های لازم را در این زمینه ایجاد نمی کند. صاحبان قلم و اندیشه ما شاید بیشتر به دلایل شخصی و اعتقادی دست به تالیف می زنند و نظام سازمان یافته ای در تالیف و انتشار کتاب های مورد نیاز جامعه وجود ندارد.»

ابراهیم حسن بیگی که در نخستین دوره برگزاری کتاب فصل در رشته ادبیات با کتاب «محمد(ص)» (رمانی براساس داستان زندگی پیامبر اکرم(ص)) شرکت کرده و برگزیده شده است، نیز می گوید: «برگزاری این نوع جشنواره ها که در کتاب های تولید شده کنکاش می کند، قدم مثبتی تلقی می شود اما به هر حال میزان اعتبار این جشنواره ها متفاوت است. کتاب فصل می تواند زیر مجموعه کتاب سال قرار بگیرد و اهدافی همسو با آن را دنبال کند. بنابراین به لحاظ ساختاری می تواند به داوران کتاب سال در گزینش آثار برتر کمک کند.»

وی می افزاید: «جداً از مسائل درون سازمانی، کتاب فصل فرصتی برای انتخاب کتاب های خوب در یک فاصله زمانی کوتاه ایجاد می کند. چون کتاب سال معمولاً به طور متوسط یک سال و نیم بعد از انتشار یک اثر انتخاب می شود و زمان بسیاری برای مخاطبان از دست می رود. اما کتاب فصل از این نظر متمایز است. این اتفاق تا به حال در جشنواره های مرتبط با کتاب نیفتاده بود و از این نظر نیز می توان برگزاری جشنواره کتاب فصل را مثبت ارزیابی کرد.»

دکتر آرش پازوکی دیگر برگزیده دوره نخست جشنواره کتاب فصل نیز که با ترجمه کتاب «قدرت بهره وری فقر و ثروت» در حوزه علوم اجتماعی و در رشته اقتصاد در این جشنواره حضور داشت، ضمن مثبت ارزیابی کردن آثار برگزاری این جشنواره می گوید: «مسلماً جشنواره کتاب فصل اثر زیادی در معرفی آثار برتر به جامعه کتابخوان دارد. بعد از برگزاری یک دوره از جشنواره بسیاری از مخاطبان رادیده ام که با کتاب های انتخاب شده در این جشنواره آشنا شدند و دست به

دومین دوره کتاب فصل هجدهم دی ماه برگزار می شود تا کتاب های برگزیده فصل تابستان را به علاقه مندان کتاب و کتابخوانی معرفی کند. این گزینش در حوزه های کلیات، فلسفه، دین، علوم اجتماعی، زبان، هنر، ادبیات، تاریخ و ادبیات کودک و نوجوان، مسلماً تأثیرات چشمگیری بر فضای نشر و همچنین انتخاب های جشنواره کتاب سال جمهوری اسلامی ایران خواهد گذاشت. درباره دامنه این تأثیرات با چند تن از برگزیدگان دوره قبل، نامزدهای دوره جدید و همچنین یکی از کارشناسان حوزه کتاب سخن گفته ایم. همه ساله جشنواره های بسیاری در حوزه های فرهنگی و هنری برگزار می شود که نمی توان آثار مثبت آنها را در رونق این حوزه ها نادیده گرفت. برخی از این جشنواره ها نیز که به طور تخصصی در حوزه کتاب برگزار می شود، از این قاعده مستثنی نیست. جشنواره کتاب فصل که نخستین دوره آن همزمان با هفته کتاب جمهوری اسلامی در آذر ماه جاری برگزار شد، به بررسی کتاب های منتشر شده در بهار ۸۶ پرداخت و از میان ۱۳۳ عنوان کتابی که به مرحله دوم داوری راه یافته بودند، ۲۵ اثر را برگزید.

اما برگزاری این جشنواره چه آثاری در معرفی کتاب های برتر به جامعه کتابخوان دارد؟ اسدالله شعبانی که کتاب «پرچم سبز درخت» او جزو نامزدهای دومین دوره کتاب فصل است، درباره آثار و نتایج برگزاری این جشنواره می گوید: «برگزاری این جشنواره آثار بسیاری دارد چون نشان می دهد که کتاب های برگزیده حداقل امتیازهای لازم را برای معرفی به عنوان کتاب سال داشته اند. در انتخاب کتاب فصل، بهترین تولیدات ناشران مشخص می شود و همین مسئله معیاری به دست برگزارکنندگان جشنواره های دیگر در حوزه کتاب می دهد.»

دکتر امیر محمد اعتمادی که کتاب «سارها تشنه اند» او در بخش ادبیات معاصر (نثریکی) از نامزدهای دریافت جایزه کتاب فصل شده است نیز در این باره می گوید: «هر انتخابی که صورت می گیرد، تأیید امتیازات یک اثر است و آن را به جامعه معرفی می کند. جایزه کتاب فصل با یک دوره سابقه برگزاری، هنوز امتحان خود را به طور کامل پس نداده است امانی می توان منکر اثر گذاری آن شد.»

اما دکتر محمدرضا نوری دلویی متخصص ژنتیک مولکولی نیز که در حوزه پزشکی با کتاب «اصول امری ژنتیک در پزشکی» در دومین دوره کتاب فصل نامزد دریافت جایزه شده است، می گوید: «پاسخ این سؤال مفصل است اما اگر چنین فعالیت هایی واقعاً نهادینه شود و کتاب ها به صورت کارشناسانه و اصولی مورد داوری قرار گیرد می تواند تأثیرات مثبتی بر جای بگذارد. طبیعتاً استمرار چنین حرکتی می تواند در تشویق آحاد جامعه به مطالعه موثر باشد.»

محمود گلابچی دکترای معماری و مهندسی عمران که با کتاب «سازه های مشبک فضایی» در حوزه هنر و در رشته معماری در جشنواره کتاب فصل حضور دارد نیز می گوید: «فکر می کنم مهم ترین اثر چنین حرکتی ایجاد انگیزه برای انتشار آثار تخصصی و مورد نیاز

مرکز نشر هاجر وابسته به مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران
ناشر برگزیده بیستمین نمایشگاه بین المللی کتاب تهران ۱۳۸۶
قم • خیابان صفائیه • کوچه ممتاز • تلفن: ۰۲۵۱-۷۸۲۰۹۴۰ • همراه: ۰۹۱۲۳۵۳۰۱۶۸

دکتر نوری دلویی نیز می گوید: «اگر تشویق فقط به برگزیده شدن در جشنواره کتاب فصل خلاصه شود، ممکن است اثر قابل توجهی بر مولف و رونق بازار نشر نگذارد اما اگر برگزیده شدن، امتیازاتی برای چاپ های بعدی کتاب فراهم کند، می تواند اثر بیشتری داشته باشد. پیشنهاد من این است که کتاب های برگزیده در این جشنواره در تمامی رشته ها، در فهرست خرید کتاب وزارت ارشاد برای کتابخانه های عمومی قرار گیرد. اگر چنین کارهایی انجام شود، آثار مثبتی در پی خواهد داشت چون عده زیادی متوجه این آثار می شوند؛ ضمن اینکه کتاب های انتخاب شده مورد توجه قرار می گیرد و تبلیغ می شود که نقش کاربردی در رونق نشر دارد و برای مولفان نیز ایجاد انگیزه می کند تا کار در حوزه های مورد علاقه خود را ادامه دهند.»

دکتر اعتمادی اما معتقد است که شاید این تشویق ها جایزه زدگی را به همراه داشته باشد که می تواند اثر منفی در پی داشته باشد. او می گوید: «اگر شرکت کردن در این جشنواره ها مثل برخی دیگر از جایزه های هنری - صرفا به خاطر جایزه باشد، خوب نیست. اما به هر حال فکر می کنم که برگزیده شدن، تاییدیه صحت اثر است و سبب معرفی آثار به خوانندگان می شود که به خودی خود، رونق نشر را به همراه خواهد داشت.»

دکتر گلابچی نیز می گوید: «نخستین تاثیر این تشویق را می توان در صاحب اثر دید. کسی که مدت ها تحقیق و پژوهش کرده و بعد اثری را منتشر کرده است، با برگزیده شدن در چنین جشنواره هایی توان مضاعف می گیرد. ضمن اینکه این انتخاب بر بیننده و شنونده ای که از این جشنواره مطلع می شود نیز اثر می گذارد. از طرف دیگر معرفی آثار برگزیده زمینه را برای چاپ های بعدی آنها فراهم می کند که بر رونق نشر و گسترش کتابخوانی اثر گذار خواهد بود.»

پازوکی نیز می گوید: «این گونه انتخاب ها از سوی نهادهای مرتبط با کتاب سبب معرفی بهتر آثار به جامعه کتابخوان می شود و به مولفان انگیزه بیشتری در نگارش یا ترجمه آثار تازه می دهد.»

وی می افزاید: «مسلم است که آثار برگزیده در این جشنواره زمانی که با اقبال مخاطبان روبرو شود، به چاپ های بعدی نیز خواهد رسید که رونق نشر را در پی خواهد داشت.»

اما ابراهیم حسن بیگی می گوید: «من به ایجاد انگیزه بیشتر اعتقاد ندارم چون معتقدم نویسندگان برگزیده زمانی از این جشنواره ها راضی برمی گردند که به نحو احسن از آنها تقدیر شده باشد. البته تشویق معنوی می تواند تا حدودی ایجاد اعتبار کند ولی اگر این انتخاب ها به طور شایسته در مطبوعات مورد توجه قرار نگیرند، نمی توان توقع آثار پر دامنه را داشت. بنابراین اگر به بعد تبلیغی کار نیز در کنار بعد تشویقی آن توجه شود، می توان به تاثیر این انتخاب ها در رونق نشر امیدوار شد.»

قاضیان نیز می گوید: «گمان می کنم این انتخاب ها بر اکثر مولفان اثر گذار باشد. وقتی نام یک کتاب به عنوان برگزیده کتاب فصل اعلام می شود، آنچه که در حوزه مادی جبران نشده، با تاثیر معنوی جبران می شود و همین مسئله انگیزه ای برای ادامه کار در حوزه کتاب می شود. طبیعی است که هر قدر جایگاه علمی این جایزه ها معتبرتر باشد، تاثیر بیشتری بر رونق بازار نشر خواهد گذاشت.»

زنوزی جلالی هم با تاکید بر نقش مثبت این انتخاب ها بر مولفان می گوید: «طبیعتا وقتی مولفی احساس کند که اثرش دیده شده و مورد توجه قرار گرفته، به نوشتن آثار تازه ترغیب می شود. این انتخاب ها مسلمان برای ناشران نیز نقش تشویق کننده دارد و این موضوع به رونق بازار نشر کمک می کند.»

او در پایان می گوید: «هر چیزی که بتواند در جلب نظر مخاطب به کتاب موثر واقع شود، مهم است و برگزیده شدن یک اثر به عنوان کتاب فصل نیز از این قاعده مستثنی نیست.»

برگزیدگان دومین دوره کتاب سال روز سه شنبه هفته جاری معرفی می شوند. باید دید که این جشنواره چه تاثیری بر داوری کتاب سال دارد و چه آثار بلندمدتی در رونق بازار نشر و جلب نظر مخاطبان خواهد داشت.

**ورزشکاران در برابر یک پرسش:
چرا تجربه های خود را نمی نویسید؟**

پنالتی های کاغذی

مهدی محمعلی: وقتی که قشر خاصی از ورزشکاران که از اقبال و محبوبیت فراوانی در میان گروه های مختلف جامعه برخوردارند، توجه بیشتری به امر کتاب و مطالعه از خود نشان می دهند، خود به خود نگاه عمومی جامعه نیز به این حوزه متوجه می شود.

ستاره های ورزشی وقتی فرصت پیدا کنند که تجربه و توانایی های فنی و تکنیکی خود را با آمیزه ای از دانش روز تلفیق کنند، بدیهی است که نتایج آن را به طور مستقیم در کسب عناوین و مقام های با ارزش جهانی خواهند دید. از این روست که نیاز به انتشار کتاب هایی تخصصی برای هر رشته ورزشی احساس می شود و البته این نیاز تنها به وسیله این قهرمانان است که خود را نشان خواهد داد. البته در چند سال اخیر با تلاش هایی که توسط کارشناسان و اهالی فن در این حوزه صورت گرفته است، میزان انتشار آثار مکتوب ورزشی افزایش چشمگیری داشته اما به هر حال باز هم لزوم توجه به نشر و چاپ کتاب های تخصصی احساس می شود.

از سوی دیگر کم نیستند ورزشکارانی که توانایی نگارش دارند و می توانند بانگارش خاطرات دوران ورزشی خود و نمایش و ثبت قسمتی از تاریخ ورزشی کشور که صرفا از نظر مکتوب بودن باید آن را در لایه لای اخبار و ستون روزنامه جست و اقیعاتی که در این حوزه به وقوع پیوسته را مکتوب کنند. اتفاقی که در سایر کشورهای جهان صرف نظر از منظر ادبی مهم و قابل توجه، به عنوان یک راهکار اقتصادی در حیات ورزش و فضای تجاری نشر استفاده می شود و این گونه است که اهمیت حضور کتاب به عنوان عنصری که واحدی برای درجه بندی سطح فرهنگی و سایر مؤلفه ها در هر کشوری است، احساس می شود.

در جستجوی نگاه حرفه ای

مهدی صادقی مدیر نشر بامداد کتاب که از فعال ترین ناشران ورزشی در این حوزه است، چاپ و نشر کتاب های ورزشی را مقوله ای می داند که باید نگاه حرفه ای به آن داشت: «با روی آوردن ورزشکاران حرفه ای به رشته تربیت بدنی و تحصیل آن در دانشگاه ها، فرصتی مناسب برای مطالعه بیشتر این قشر فراهم شده است. البته این تنها راه حضور کتاب در میان ورزشکاران نیست. ورزشکاری که با مطالعه و آگاهی نسبت به تمرین و تغذیه و برنامه خود در پیش می رود به مراتب توانایی های بیشتری نسبت به ورزشکار بدون آگاهی و دانش دارد.»

وی ادامه می دهد: «کتاب های حوزه ورزش مشخص است. اولین گروه کتاب های دانشگاهی است که به تعداد مشخص و به نسبت ورودی هر سال دانشگاه ها چاپ می شود. دومین دسته نیز کتاب های رشته های ورزشی تخصصی هستند و سومین گروه کتاب های عمومی هستند که برای مخاطب عام منتشر می شود و نسبت به گروه های سنی گوناگون متفاوت است.»

او راهکار معرفی کتاب ها در حوزه کتاب های عمومی را اطلاع رسانی مناسب و حرفه ای و نقش رسانه ها را نیز در این زمینه غیر قابل انکار می داند. این ناشر چاپ و نشر کتاب هایی که به خاطرات ورزشی چهره های ورزشی می پردازد را یک امر متداول در سراسر دنیا خوانده و می افزاید: «در

«متاسفانه ما برای انتشار کتاب های بزرگانمان زمانی دست به کار می شویم که آنها در قید حیات نیستند اما صرف نظر از ضرب المثل معروف «پهلوان زنده را عشق است» باید به جذابیتهای که برای مخاطب در هنگام مطالعه خاطره های یک قهرمان زنده ایجاد می شود نیز توجه کرد. چون او می تواند گذشته این قهرمان را بازمان حال و شریطی که اکنون دارد مقایسه کند و این تطبیق برای او جالب و جذاب است.»

مربی سابق تیم ملی جوانان ایران می افزاید: «وضعیت نشر کتاب های ورزشی نیز باید اصلاح شود. چون بعضی از این کتاب ها صرفا جنبه بازاری دارد و وجود کتاب های تخصصی ورزشی باعث می شود که ورزشکاران نسبت به خود و شریطی که در رشته خودشان دارند عمیق تر تامل کنند و با بالا بردن سطح آگاهی و دانسته های خود از این منابع مکتوب به عنوان اهرمی در ورزش کشور، استفاده کنند.»

او در پایان از ورزشکاران به عنوان چهره هایی که باعث رونق کتابخوانی در جامعه هستند سخن می گوید: «معرفی کتاب توسط قهرمانان ملی، مخاطب را تشویق به خواندن کتاب مورد نظر می کند و این جاست که ورزشکار باید به نقش خود به عنوان یک عنصر فرهنگی در جامعه آشنا شود و محبوبیت خود را در راه مناسب به کار گیرد.»

چه باید کرد؟

در حالی که سراسر دنیا، چاپ کتاب قهرمانان را جشن می گیرند، ورزشکاران ما در حال سبک، سنگین کردن این موضوع هستند که آیا اصلا باید کتابی منتشر کرد یا نه؟ البته ناشران ورزشی نیز برای بقا کتاب های عمومی را به کتاب های تخصصی ترجیح می دهند که توجیه منطقی آنها، نبود استقبال مخاطبان از کتاب های تخصصی است.

ولی راه حل این قضیه بستر سازی مناسب برای ورزشکاران است تا فرهنگ کتابخوانی را به عنوان یک اصل قطعی در نظر بگیرند و با دوری از روش های آزمون و خطا به اهمیت دانش ورزشی پی ببرند.

فرهنگ سازی مناسب از سوی رسانه ها، حمایت از ناشران ورزشی و نیز ارج نهادن به ورزشکاران کتابخوان قدم هایی هر چند کوچک و جزئی است که این فضای کند و روخت آور را نشاط می بخشد و جامعه ورزشی ایران را شاداب تر می کند.

سراسر دنیا علاوه بر چهره های فوتبال، ورزشکاران دیگر رشته ها نیز به این کار مبادرت می ورزند اما نباید انتظار داشت که آنها خود قلم در دست بگیرند و بنویسند. به عنوان مثال کتاب خاطرات زیدان را یک خبرنگار با نام ژان فیلیپ نوشت که البته امری منطقی و طبیعی است.»

حمیدرضا قاسمی نیز به عنوان یک ناشر ورزشی از حمایت مسئولان از ناشران ورزشی سخن می گوید.

او که خود نیز یک ورزشکار است آگاهی و دانش ورزشی ناشر را نیز مهم می داند: «یک ناشر باید اطلاع دقیقی از دنیای ورزش داشته باشد و شاید به دلیل آگاهی نداشتن ناشران است که کتاب ها و نویسندگان و مترجمان ورزشی را جدی نمی گیرند.»

علی پروین: یک اتفاق جالب

علی پروین یکی از اسطوره های ورزش فوتبال چندی پیش در گفت و گوهای گوناگون از چاپ کتاب خاطرات خود خبر داده بود؛ اتفاقی که می توانست از نظر تاریخی و تجاری یک رویداد مهم در حوزه کتاب های ورزشی باشد. او حتی نام ناشر را هم در مصاحبه هایش اعلام کرده بود اما چندی بعد در مصاحبه با یک خبرنگاری به طور کامل آن را تکذیب کرد. به هر حال این که کتابی با قلم پروین منتشر شود خود به خود مخاطبان را برای استقبال از این گونه کتاب ها ترغیب می کرد اما متاسفانه هنوز این اتفاق نیفتاده است.

حمید درخشان، بازیکن و مربی سابق تیم پرسپولیس تهران نیز از علاقه اش برای نگارش خاطرات دوران بازی و مربیگری می گوید: «با توجه به پیشنهادهایی که به من در این مورد شده است، قصد دارم کتاب دوران بازی و مربیگری خود را به چاپ برسانم.»

او در این باره می گوید: «چون تجربه ای در زمینه نویسندگی ندارم قصد دارم از تجربیات و توانایی نویسندگان این عرصه استفاده کنم. همچنین برای ثبت قسمتی از تاریخ ورزش ایران به دانسته هایم اکتفا نخواهم کرد و با تحقیق و جست و جو از منابع زنده، مستندات را به واقعیت نزدیک خواهم کرد.» درخشان چاپ کتاب توسط قهرمانان ملی عرصه ورزش و فرهنگ و هنر را گامی رو به جلو برای تجلیل از آنها در دوران حیات ارزیابی می کند:

نشست نقد و بررسی «فرهنگ آثار» در سرای اهل قلم برگزار شد

نقد همه آثار در یک کتاب

در این مورد استفاده می‌شود، که کاربرد بیشتری داشت؛ چراکه در ایران و جهان اسلام، دانشنامه کتابشناسی که ویژه معرفی و نقد کتاب‌های عربی و فارسی و سایر زبان‌های جهان اسلام باشد، وجود ندارد. فرهنگ آثار^۱ به گفته آل داوود مورد استفاده اهل تحقیق و همچنین برای دانشجویان در امر تحقیق مفید است؛ اما متأسفانه عنوان کتاب پویا نیست و نمی‌تواند در این مورد پاسخگوی عطش اهل تحقیق باشد چراکه در این دایرة المعارف تنها ۲۰۰ عنوان اثر ایرانی - اسلامی معرفی شده است.

اولین قدم برای گنجاندن آثار ایرانی و اسلامی به این کتاب، مدخل‌گزینی بود که به گفته این فرهنگ نویس در فهرست متن فارسی این کتاب، مداخل حدود ۱۹۷۰ جلد کتاب تهیه شده بود.

او گفت: پس از شروع کار متوجه شدیم، معرفی بسیاری از کتاب‌ها و به ویژه کتاب‌های حوزه ادبیات معاصر فارسی فراموش شده است. بنابراین در بازبینی مجدد، تعداد آثار معرفی شده از ۱۹۷۰ به ۳۷۰۰ عنوان افزایش یافت و این تعداد تاکنون به ۶۰۰۰ مدخل رسیده است؛ اما این تعداد نیز ویرایش نهایی فهرست مداخل نیست و با چاپ کتاب‌های جدید، تعداد عنوان‌های فرهنگ آثار ایرانی - اسلامی افزایش می‌یابد.

او یکی از دلایل سخت‌گیری‌های شورای علمی در حذف حدود ۳۰ نقد از مؤلفان جلد اول در نگارش جلد دوم فرهنگ آثار ایرانی - اسلامی را یکی از راه‌های خلق اثری منسجم و باکیفیت دانست. هر چند که بر این باور بود این کار بی‌عیب و نقص نیست؛ چراکه تلاش حاضر در نگاه آل داوود کاری است که در آن، مدخل‌گزینی، انتخاب نویسنده، ویرایش علمی و... توسط عده‌ای محدود و با امکانات کم انجام می‌گیرد.

او با اعلام این خبر که نگارش جلد دوم فرهنگ آثار ایرانی - اسلامی به پایان رسیده و به احتمال قریب به یقین برای نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران در سال آینده منتشر خواهد شد گفت: ممکن است فرهنگ آثار ایرانی - اسلامی در شش و یا هفت جلد منتشر شود؛ چراکه برخی مقالات مفصل‌ترند و خواننده ایرانی از برخی آثار مهم اطلاعی ندارد؛ بنابراین کتاب‌های مهم فارسی و عربی به صورت مفصل‌تری در کتاب خواهند آمد و به همین دلیل، جلد آخر این فرهنگ این گونه در نظر گرفته شده است و اگر عنوان مهمی فراموش شده باشد، در این بخش گنجانده می‌شود.

دایرة المعارف فرهنگ و تمدن اسلامی

علی بهرامیان عضو هیات علمی دایرة المعارف بزرگ اسلامی نیز به عنوان سخنران نهایی بر این باور بود که اهمیت این کتاب در فرهنگ اسلامی - ایرانی بر کسی پوشیده نیست و می‌توان از آن به عنوان دایرة المعارف فرهنگ و تمدن اسلامی یاد کرد. به اعتقاد مؤلف بخشی از مداخل فرهنگ آثار ایرانی - اسلامی با وجود این که چند دایرة المعارف اسلامی وجود دارد، اما در کل، این دایرة المعارف‌ها حتا یک عنوان کتاب معرفی نشده؛ در حالی که گاه اثر از خود نویسنده مهم‌تر است.

البته بهرامیان بر این کتاب نقد‌هایی نیز داشت چراکه به گفته او در این دایرة المعارف نیز آثار شرقی بسیار کم دیده می‌شوند.

این نشست سرای اهل قلم نیز به سیاق همیشه با طرح پرسش‌هایی از سوی حاضران و پاسخ‌های سید حسینی و دیگر دست‌اندرکاران این مجموعه همراه بود.

اصلی، ترجمه نیز تکمیل شود. علاوه بر این، فرهنگ جذاب و مهم دیگری به نام فرهنگ آثار ادبی کیندلرز در آلمان منتشر شد که منجر به تصمیم آقای سید حسینی مبنی بر وارد کردن داده‌های آن در متن ترجمه فارسی فرهنگ آثار^۲ شد.

با توجه به تمام این موارد، که ترجمه فارسی فرهنگ آثار^۳ به باور فانی از اصل متن فرانسه بهتر و مفصل‌تر است و به نوعی می‌توان مدعی شد که مطالب موجود در نسخه فارسی فرهنگ آثار^۴، در جهان هم‌تا ندارد.

به گفته فانی تاکنون جلد اول این بخش به چاپ رسیده و به احتمال قوی ادامه آن هم در ۵ یا ۶ جلد دیگر منتشر خواهد شد. در صورتی که این مهم صورت گیرد، یکی از مهم‌ترین فعالیت‌ها در حوزه فرهنگ‌نگاری و مرجع‌نویسی کشور به انجام رسیده است.

اثری منظم و روشمند

سید حسینی نیز در مقام سرپرست این طرح سعی داشت تا وجوهی از ساختار این کتاب و تفاوت متن فارسی با متن فرانسه را برای حاضران و اشکافی کند. یکی از نقض‌های متن فرانسه فرهنگ آثار^۵، به گفته سید حسینی توجه نکردن به میراث مکتوب جهان سوم بود که کشف فرهنگ آثار ادبی کیندلرز از آلمان، در این مورد به گروه مترجمان اثر حاضر کمک کرد تا در نهایت امکان ذکر مداخل‌های مربوط به بلاد مشرق‌زمین و همسایگان نیز در فرهنگ حاصل شود.

سید حسینی بر این باور است که نقض دیگر متن فرانسه، ذکر تنها ۲۰۰ عنوان از آثار مربوط به فرهنگ ایرانی - اسلامی بود.

به باور او، تا پیش از انتشار فرهنگ آثار ایرانی اسلامی، دایرة‌المعارفی با این نظم و روش در این حوزه وجود نداشت. البته می‌توان به آثاری چون الفهرست ابن ندیم یا کشف‌الظنون اشاره کرد، ولی به دلیل شیوه خاص مؤلفان این آثار، مشخص نمی‌شود که این آثار شرح‌حالتی یا فهرست کتاب‌ها.

سخت‌گیری برای تالیفی منسجم

سیدعلی آل داوود نیز در فرصتی که پیش روی داشت پیش از هر چیز به انتقاد از عنوان کتاب حاضر پرداخت و معتقد بود که در دنیای انبوه اطلاعات، خوانندگان با صرف وقت کم می‌خواهند به محتوای کتاب پی ببرند؛ اما عنوان فرهنگ آثار^۶ چندان گویای محتوای آن نیست.

به باور او باید از عنوان دانشنامه یا دایرة‌المعارف

وارد شود چراکه در آغاز، در ایران کتاب‌ها بر اساس عنوان الفبایی تنظیم می‌شدند؛ ولی امروز در غرب بر اساس نام نویسنده ترتیب می‌یابند. فرهنگ آثار^۷ بنا به ترتیب الفبایی عنوان کتاب‌ها تنظیم شده و از این نظر برای مخاطب فارسی زبان، با توجه به سنت کشور ما در تنظیم الفبایی آثار بر مبنای عنوان کتاب، مانوس‌تر و دلپذیرتر است.

ویژگی نخست فرهنگ آثار^۸ به گفته این مترجم، مربوط به زمانی است که کتابی خوانده شده و مخاطب در صدد مطالعه مقاله یا نقدی درباره آن است. با توجه به کمبود جدی نقد در کشور فرهنگ آثار^۹ مرجع مناسبی برای یافتن مقالات و نقدهای ارزشمند درباره ۲۰۰ هزار عنوان کتاب مختلف به شمار می‌آید. دومین ویژگی فرهنگ آثار^{۱۰} از نگاه فانی، علاقه‌مند شدن مخاطب به مطالعه کتابی خاص پس از آشنایی با آن کتاب از طریق فرهنگ آثار^{۱۱} است. ویژگی سوم نیز ایجاد امکان سنجش میزان شایستگی نقدهای گوناگون، از راه مقایسه آنها با نقدهای متنوع و معتبر منتشر شده در فرهنگ آثار^{۱۲} است.

فانی با یادآوری این نکته که بخش فرهنگ آثار ایرانی اسلامی به اصل متن فرهنگ آثار^{۱۳} اضافه شده و از این رهیافت می‌توان آن را گردآورنده همه میراث مکتوب بشری دانست گفت: حجم این کار حیرت‌انگیز است و آقای سید حسینی برای تدوین این اثر به راستی از وقت خود ایثار کرده‌اند. باید توجه داشت که ترجمه فرهنگ آثار^{۱۴} از متن فرانسه تقریباً ۱۲ سال پیش از این به پایان رسیده بود.

یکی از دلایل تأخیر در انتشار این سلسله کتاب‌ها به گفته این ویراستار انتشار ویرایش دوم فرهنگ آثار^{۱۵} در فرانسه در سال ۱۹۹۳ بود چراکه مواجه شدن با ویرایش جدید فرهنگ آثار^{۱۶} در فرانسه کار را دشوار کرد، و لازم بود بنا به تغییرات صورت گرفته در متن

این کتاب برخلاف عنوان آن،
واژه‌نامه یا فرهنگ نیست؛

بلکه دایرة‌المعارفی
تخصصی است که به معرفی

منابع و کتاب‌هایی که در
دنیا منتشر شده‌اند،

می‌پردازد

عصر روز چهارشنبه پنجم دی ماه سرای اهل قلم میزبان نشست بود که در آن جمعی از نویسندگان و ویراستاران مجموعه فرهنگ آثار^{۱۷} گرد هم آمده بودند تا در مجال کوتاهی نقد و بررسی این کتاب پردازند. دایرة‌المعارف فرهنگ آثار^{۱۸} مجموعه شش جلدی معرفی آثار مکتوب ملل جهان از ابتدا تا امروز است. این دایرة‌المعارف به سرپرستی رضا سید حسینی و همراهی مترجمان و ویراستاران نام‌آشنای کشور شکل گرفت. فرهنگ آثار^{۱۹} در سال توسط انتشارات سروش به چاپ رسید و در سال به چاپ دوم رسید. این اثر ترجمه فرهنگی به همین نام (Dictionnaire des oeuvres) است که حاصل فعالیت‌های پژوهشگران ایتالیایی و فرانسوی بوده و چاپ نخست آن در سال منتشر شد. تعدادی از مقالات مجموعه فرانسوی حذف شد و در عوض مقالاتی از فرهنگ ادبی آلمانی کیندلرز (Kindlers) درباره آثار شاعران و نویسندگان ملل جهان سوم انتخاب و ترجمه شد و در مجموعه قرار گرفت. همچنین تعدادی از آثار ایرانی و آثار متعلق به جهان اسلام نیز انتخاب شدند و مقالاتی در معرفی این آثار نوشته شد و در میان فرهنگ آثار جای گرفت.

دایرة‌المعارف تخصصی

در این نشست که با حضور دکتر نورالله مرادی، رضا سید حسینی، کامران فانی، علی بهرامیان و سیدعلی آل داوود برگزار شده بود مرادی به عنوان گرداننده جلسه، فرهنگ آثار^{۲۰} را در زمره ارزشمندترین کتاب‌های حوزه دایرة‌المعارف معرفی کرد و بر این باور بود که این کتاب برخلاف عنوان آن، واژه‌نامه یا فرهنگ نیست؛ بلکه دایرة‌المعارفی تخصصی است که به معرفی منابع و کتاب‌هایی که در دنیا منتشر شده‌اند، می‌پردازد.

به اعتقاد او در زمانه‌ای که حجم تولید اطلاعات بسیار زیاد است، کسی نمی‌تواند مدعی باشد که در حوزه تخصصی خود از منابعی که منتشر شده، مطلع است و نقش چنین دایرة‌المعارفی در چنین وضعیتی روشن می‌شود.

او با طرح این مباحث مدخلی برای ورود به بحث داشت و برای روشن‌تر شدن جایگاه فرهنگ آثار از کامران فانی به عنوان یکی از ویراستاران اثر حاضر خواست تا پیرامون رویکردهای کتاب سخن بگوید.

ترجمه‌ای فراتر از متن

کامران فانی نیز به نوبه خود فرهنگ آثار^{۲۱} را مهم‌ترین رویداد فرهنگی و اوج کارنامه کاری مترجمان فرانسوی زبان بر شمرده‌ولی بر این باور خود مصرانه تأکید ورزید که متن فارسی فرهنگ آثار^{۲۲} به لحاظ شمول بر آثار مختلف و تفصیل و تنوع مطالب، در سراسر جهان هم‌تا ندارد.

مترجمان ایرانی به گفته این کتابشناس تا ۳۰ سال پیش عموماً از زبان فرانسه ترجمه می‌کردند ولی به تدریج، از شمار مترجمان زبان فرانسه کاسته و بر شمار مترجمان زبان انگلیسی افزوده شد. فرهنگ آثار^{۲۳} یکی از آخرین تلاش‌هایی است که در برگردان آن از مترجمان برجسته زبان فرانسه استفاده شده و به تعبیری می‌توان آن را اوج کارنامه مترجمان زبان فرانسه ایران دانست.

به باور او در نگاه عمده به آثار مکتوب فرهنگی وجود دارد. در نگاه نخست، خود اثر یا کتاب است که مورد توجه قرار می‌گیرد و در نگاه دوم، نویسنده کتاب در اولویت توجه است.

فانی با طرح این مسائل می‌خواست به بحث اصلی خود که شیوه نگارش و برگردان مداخل بود

این هفته با پروین مختاری نویسنده مجموعه «چمدان خالی سنگین»

تکیه بر عناصر واقعی

پروین مختاری حاصل تجربیات داستانی خود را در قالب نوزده کار کوتاه ارائه کرده که مورد توجه اهالی ادبیات قرار گرفته است. سادگی و روان بودن آثار، پرهمیز از یکسونگری و رعایت نکات فنی داستان نویسی از مشخصات اولین کتاب مختاری است.

شما در اولین مجموعه داستانان نوزده داستان ارائه کرده‌اید که به نظر می‌رسد برای یک کتاب زیاد باشد. چرا این حجم داستان را انتخاب کرده‌اید؟

همه داستان‌هایی که در اولین مجموعه من چاپ شده‌اند دارای حال و هوایی مشترک هستند که شاید در گذشته عمده دغدغه‌های من را تشکیل می‌دادند. دلم می‌خواست برای برون رفت از فضاهای تجربه‌شده همه کارهای گزیده شده‌ام را چاپ کنم و در کارهای دیگر به تجربه‌های تازه‌تر دست بزنم و شاید این تراکم ریشه در همین موضوع داشته باشد.

نکته قابل توجهی که در مجموعه شما مشهود است نوعی زنانه‌نویسی در داستان است که با تجربه‌های نویسنده‌های دیگر متفاوت است. این شیوه چگونه در دنیای داستانی شما راه پیدا کرد؟ من در درجه اول تلاش کردم که وجه زنانه

کارهایم از مرز شعارهای متداول بالاتر برود. خیلی علاقه داشتم که دنیای زنانه را آن‌طور که باید و شاید - به دور از عناصر غیرواقعی - منتقل کنم گرچه زیاد قائل به ادبیات زنانه و مردانه نیستم اما اعتقاد دارم که به هر حال هر کسی در درجه اول درونیات خودش را می‌نویسد و این در ذات کلی ادبیات ریشه دارد.

خوشبختانه من روند ادبیات داستانی کشور را دنبال می‌کنم و بیشتر از این که به زنانه یا مردانه بودن آثار توجه کنم به قدرت و انسجام داستانی آنها متمرکز می‌شوم. درباره زنان نویسنده باید بگویم که متأسفانه در بعضی موارد دنیایی غیرواقعی از جنس زن ساخته‌اند که به هیچ‌عنوان با شخصیت زن امروز همخوانی ندارد. من معتقدم که نویسنده باید حدود انصاف را رعایت کند و آنچه را که می‌گوید بامی‌نویسد خالی از شعارها و تعارف‌های معمول باشد.

چرا تاکنون به صرافت انتشار آثارتان نیفتاده بودید؟

من کارهای زیادی در مطبوعات چاپ کرده‌ام اما به دلیل مشکلاتی که همواره در حوزه چاپ و نشر وجود دارد، انگیزه چاپ کتاب در من از بین رفته بود تا این که بالاخره موقعیتی ایجاد شد و من هم بلافاصله به آرزوی همیشگی‌ام رسیدم.

چاپ اولین کتاب چه لذتی دارد؟

گمان می‌کنم ربطی به سن و سال نداشته باشد و هر کسی در هر سنی از موقعیت‌هایش خوشحال می‌شود. من هم چاپ اولین کتابم را به مثابه یک موفقیت جشن گرفتم. باید بگویم که از دیدن اولین کتابم خیلی خوشحال شدم.

چرا اغلب شخصیت‌های داستانی شما روحیه‌ای خشک و اداری دارند؟

شاید این مسئله ریشه در نوع شغل خود من داشته باشد. به هر حال کسی که بیش از بیست سال در یک ساعت مشخص سر کار برود و سر یک ساعت برگردد، چیزهایی در او تبدیل به عادت می‌شود و بهتر بگویم جزئی از وجودش می‌شود. من برای انتخاب شخصیت‌ها و سوژه‌های داستانی‌ام راه دوری نرفته‌ام و تلاش کرده‌ام که آدم‌ها و موضوعات پیرامونم را بازآفرینی کنم و ارائه بدهم. این‌که می‌گویید چرا اغلب شخصیت‌ها اداری هستند هم ممکن است نتیجه همنشینی چندین و چند ساله با قشر کارمندان باشد.

دغدغه‌هایی که در داستان‌های من عنوان می‌شوند دغدغه‌هایی هستند که بدون هیچ‌گونه موضع‌گیری ارائه شده‌اند. این را هم بگویم که نظرات شخصیت‌های من مخصوص به خودشان است و کمتر ارتباطی به من دارد.

در کارهای بعدی هم همین روند را دنبال می‌کنید؟

خیر، همان‌گونه که قبلاً گفتم تلاش‌م این است که در داستان‌های بعد فضاهای دیگری را تجربه کنم و باید بگویم که خودم حس می‌کنم حال و هوای کارهایم نسبت به این مجموعه متفاوت است. کارهایی آماده چاپ دارید یا خیر؟

یک سری کار دارم که نیاز به دوباره‌نویسی دارند اما امیدوارم بتوانم به زودی منتشرشان کنم.

دعوت از تمامی اهل قلم و ناشران محترم سراسر کشور

به نام خدا

به لطف پروردگار متعال، بر آنیم تا طی مراسمی از پدیدآورندگان برگزیده کتاب در فصل تابستان سال ۱۳۸۶، تقدیر و تجلیل به عمل آوریم.

با کمال افتخار حضورتان را در دومین دوره مراسم اعطای جایزه کتاب فصل مغتنم شمرده، مقدمتان را گرامی می‌داریم.

علی شجاعی سائین
مدیر عامل خانه کتاب

زمان: ۱۸ دیماه ۱۳۸۶ ساعت ۱۶ الی ۱۸

مکان: خیابان انقلاب، بین قسطنطنیه و سیاه جنوبی، کوچه خواجه نصیر، پلاک ۱۰ سرای دانش اهل قلم

خانه کتاب برگزار می‌کند:

همایش ایران و سیاست جهانی در آغاز قرن بیستم در: «یکصدمین سالگرد قرارداد ۱۹۰۷»

محورهای همایش:

الف) مبانی نظری

- جایگاه ایران در سیاست جهانی نخستین سال‌های قرن بیستم
- سیاست خارجی ایران و بازی بزرگ
- روسیه و بریتانیا، از رقابت تا همکاری: عتق و پیامدها (با محوریت ایران)

ب) ایران، قرارداد ۱۹۰۷، زمینه‌ها و پیامدها

- نقش قدرت‌های بیگانه در تکامل مشروطیت
- زمینه‌ها و عتق انعقاد قرارداد ۱۹۰۷
- واکنش دولت و ملت ایران به قرارداد ۱۹۰۷ (مجلس شورای ملی، دولت، مطبوعات، انجمن‌ها و...)
- اثرات و پیامدهای قرارداد ۱۹۰۷ در مناسبات و سیاست خارجی ایران دهه‌های بعد
- اثرات قرارداد ۱۹۰۷ م بر سرانجام و سرانجام جنبش مشروطه ایران
- مواضع دولت‌های دیگر در برابر قرارداد ۱۹۰۷ م (آلمان، فرانسه، ...)

ج) منبع‌شناسی و سندشناسی قرارداد ۱۹۰۷ م

تقویم همایش

- مهلت ارسال خلاصه مقالات تا ۲۰ آذرماه ۱۳۸۶
- مهلت ارسال اصل مقالات تا ۲۰ دی ماه ۱۳۸۶
- زمان برگزاری همایش: بیست‌و‌هفتم بهمن‌ماه ۱۳۸۶

نشانی دبیرخانه
تهران: خیابان یوسف‌آباد - خیابان نسیمن - پلاک ۴، طبقه دوم - واحد ۴ غربی
تلفن: ۸۸۹۵۳۴۱۶

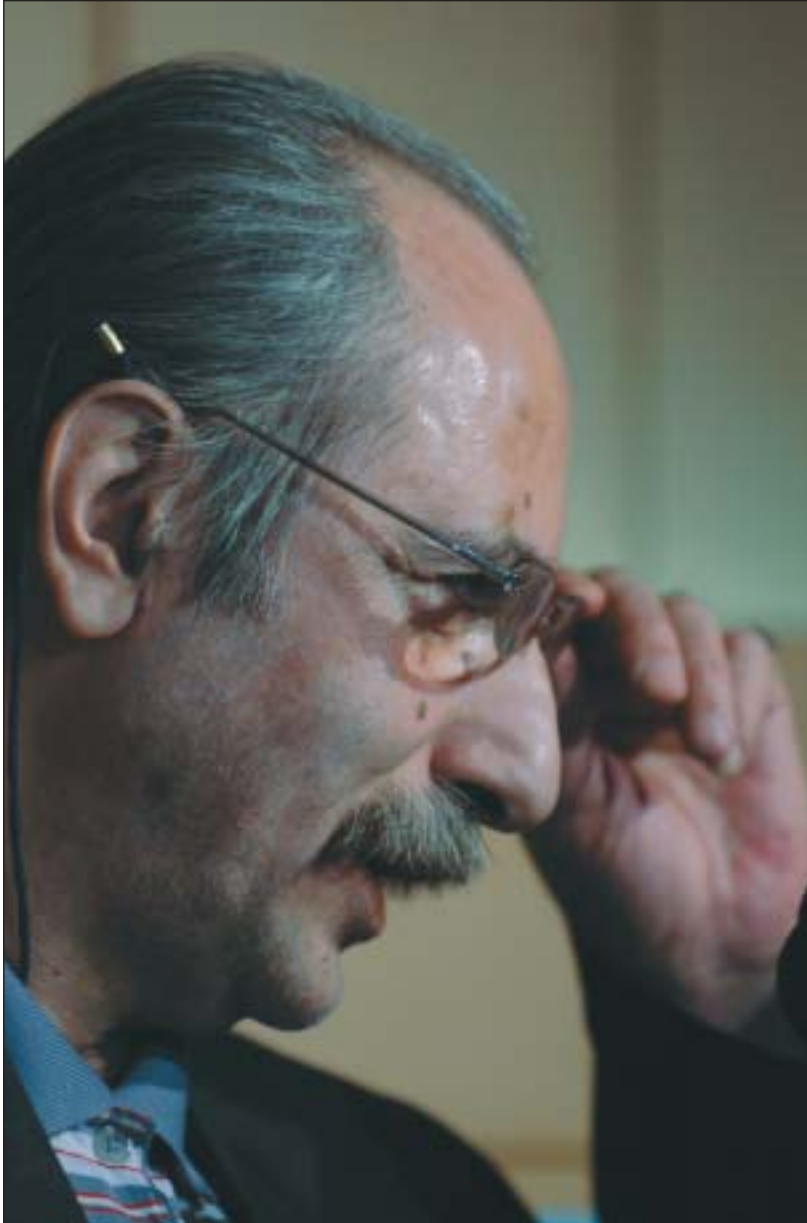

سایر محمدی

«انسانم آرزوست» گزیده‌ای از غزلیات مولانا جلال‌الدین محمد مولوی است که به اهتمام بهاء‌الدین خرمشاهی فراهم آمده و توسط موسسه انتشارات نگاه چاپ و منتشر شده است. بهاء‌الدین خرمشاهی علاوه بر این به تازگی مجموعه‌ای از سروده‌های خود را تحت عنوان «زننده میری» در دفتری گردآورده که نشر قطره آن را منتشر کرده است. این کتاب به دلیل استقبال مخاطبان در آستانه چاپ دوم قرار دارد. وی به دلیل احاطه بر حوزه‌های مختلف علوم انسانی و علوم اجتماعی در اغلب زمینه‌ها صاحب نظر و صاحب تالیفات گوناگون است؛ از جمله در زمینه قرآن پژوهی، حافظ پژوهی، شعر و نقد شعر، داستان و نقد داستان، فلسفه و ... وی هم‌اکنون سه کتاب در دست آماده‌سازی دارد که یکی مجموعه شعری از سروده‌های اوست و دو کتاب دیگر نیز در زمینه قرآن پژوهی است.

پس از سال‌ها فعالیت در حوزه‌های مختلف؛ قرآن پژوهی؛ ادبیات، فلسفه و علوم اجتماعی

خرمشاهی: می‌خواهم تخصصی بنویسم

عکس: کیارش لاجورد

به‌اندادند. دومین کتابی که منتشر کردم یک مجموعه شعر از سروده‌های خودم بود که به اسم «کتیبه‌ای در باد» در سال ۵۱ چاپ شد. البته تعدادی از شعرهای این مجموعه را در کتاب جدیدم «زننده میری» هم آورده‌ام.

آقای خرمشاهی شما در زمینه‌های مختلفی قلم می‌زنید. فلسفه، ادبیات، شعر، نقد شعر، نقد و بررسی حافظ. اول این که فعالیت در حوزه‌های مختلف آیا به علایق اصلی تان لطمه نمی‌زند؟ ثانیاً آیا دوران علامه بودن سپری نشده است؟ امروز همه علوم رو به سمت تخصصی شدن دارند.

انسان می‌خواهد معنا و فلسفه زندگی را بداند و با اطلاعات بیشتر، بهتر به این امکان دست می‌یابد. چون دانایی، توانایی می‌آورد. تازه ما تاسف می‌خوریم که عصر غول‌ها و علامه‌ها سپری شده است و ما شاگردان ضعیف آن علامه‌ها هستیم اما نسل بعد که وارد عرصه شد، دیدیم که ما به فلسفه دانش به خاطر دانش بیشتر علاقه مندیم. به همین خاطر هر رشته‌ای از علوم و هر موضوعی برای ما جذاب بود و به آن سمت کشیده می‌شدیم. شما به این لیست عرفان را اضافه کنید، فلسفه را هم اضافه کنید. تصحیح دیوان حافظ و حافظ پژوهی را هم اضافه کنید. قرآن پژوهی را اضافه کنید. ویرایشگری را هم اضافه کنید. به هر حال یک وقت به خود آدمم که دیدم به همه حوزه‌ها علاقه مندم و این هم مقدور نیست. چون انسان حرف اول و آخر را در هیچ رشته‌ای نمی‌تواند بزند. نظر تخصصی و فنی نمی‌تواند پیدا کند. به این دلیل افراد یک رشته را در پیش می‌گیرند و فقط در همان رشته مطالعه و تحقیق می‌کنند. من الان دو رشته را در پیش گرفتم که قرآن پژوهی و حافظ پژوهی است. در این دو رشته هم ۲۶ عنوان کتاب و بیش از ششصد مقاله دارم.

در این میان چقدر فرصت باقی می‌ماند که به شعر و شاعری بپردازید؟

هر شاعری بر اساس تربیت ذهن به شکلی با شعر روبه‌رو می‌شود و شعر می‌گوید. ولی اگر شاعران تکلف در کارشان نباشد، در لحظاتی در یک موقعیت ویژه‌ای قرار می‌گیرند و حالی به آنان دست می‌دهد که آن لحظه، لحظه سرایش است. احساسی که در لحظه سرودن در انسان پیدا می‌شود، مانند احساس گرسنگی و تشنگی است، مثل احساس خواب و احساس درد است. احساس درونی است. احساسی که در لحظات شعر به شاعر دست می‌دهد، زمان خاصی ندارد، ممکن است قبل از کار روزانه باشد، یا ممکن است قبل خواب شبانه. جرقه اولیه شعر ممکن است با شنیدن حرفی و خاطره‌ای، دیدن تصویری یا تصویری در خیال زده شود. اینها انگیزه‌ای می‌شود که نخستین مصراع شعر زاده شود. دیگر دنباله آن مصراع با عقل و تجربه امکان پذیر است.

شما به لحاظ زمانی خیلی به نیما نزدیک بوده‌اید. چگونه به سبک و شیوه نیما گرایش پیدا نکردید؟ من نه به این دلیل به سمت نیما کشیده نشدم که نیما شاعر توانایی نبود. او به هر حال کاری که کرد

آقای خرمشاهی، شما چگونه به ادبیات علاقه مند شدید و چه کسی مشوق شما بود؟

واقعیت این است که از نوجوانی یعنی در آستانه چهارده - پانزده سالگی فلسفه و معنای زندگی برای من چندان مطرح بوده که تبدیل به یک بحران روحی شده بود. در آن ایام با دانش و سواد کم به مسئله مرگ و زندگی خیلی فکر می‌کردم. به این فکر می‌کردم که ما در این جهان چه وظیفه‌ای داریم و زندگی چه معنایی دارد و چه راهی باید در پیش گرفت؟ وقتی به سن تحصیلات دانشگاهی رسیدم، دیدم رشته‌ای که به دغدغه‌های من پاسخ می‌دهد و جواب بسیاری از سوالات زندگی را دارد و به فلسفه حضور ما در این جهان معنا می‌بخشد، ادبیات است. ابتدا در رشته پزشکی پذیرفته شدم، اما مانند دوست خوبم کامران فانی که ایشان سال سوم و من سال اول را می‌خواندیم، هر دو انصراف دادیم و برگشتیم به رشته ادبیات، بدون این که از تصمیم یکدیگر مطلع بوده باشیم. حساب کردیم سرانجام یک پزشک خواهیم شد، آن هم معلوم نیست که یک پزشک حاذق بشویم.

اما تحصیل در رشته ادبیات - که بزرگ‌ترین شاعران و ادیبان و بهترین آثار کلاسیک فارسی را در جهان داریم، و درونمایه عشق و اخلاق و عرفان ستون‌های آن را تشکیل می‌دهند - همان گمشده‌ای بود که به دنبال آن می‌گشتیم و در نهایت به آن رسیدیم. این بهترین رشته‌ای بود که به آن بحران فکری خاتمه می‌داد و پاسخ پرسش‌های مرا از معنای زندگی داشت، در واقع ادبیات روح تشنه و گرسنه ما را سیراب می‌کرد.

از افراد خانواده شما کسی اهل ادبیات و مطالعه بود که از کودکی به ادبیات علاقه پیدا کردید؟

اولین معلم من در خانه، پدرم بود که هم در ادبیات عرب، هم در ادبیات فارسی صاحب نظر و اهل مطالعه بود و به هر دو زبان شعر می‌سرود. اولین بار دیوان حافظ را که تصحیح غنی - قزوینی بود، به من جایزه داد. این اتفاق در چهارده - پانزده سالگی ام افتاد، زمانی که با هم شعر حافظ می‌خواندیم و مشکلاتم را در ارتباط با درک شعر حافظ حل می‌کرد.

در دوران دبیرستان در چه رشته‌ای تحصیل می‌کردید؟

در دوره ما سه رشته تحصیلی وجود داشت. ریاضی، طبیعی و ادبی که دانش آموزان پس از گذراندن سه سال اول دبیرستان، یکی از این رشته‌ها را برای ادامه تحصیل انتخاب می‌کردند. من رشته طبیعی را انتخاب کردم تا در دانشگاه پزشکی بخوانم. اما پزشکی را نتوانستم ادامه بدهم. سال ۴۳ بود که از پزشکی انصراف دادم و ادبیات خواندم.

اولین کتابی که منتشر کردید در چه سالی بود و عنوان آن کتاب چه بود؟

سال پنجاه کتابی به اسم «هنری میلر» درباره این نویسنده بزرگ منتشر کردم که می‌دانید هنری میلر نویسنده‌ای آمریکایی اما یکی از منتقدان فرهنگ و زندگی آمریکایی است. به همین خاطر به رغم جایگاه رفیعش در ادبیات جهان و شهرت بین‌المللی هرگز جایزه نوبل به او تعلق نگرفت، در واقع این جایزه را

و پیشنهادهایی که در عرصه شعر ارائه داد، بسیار مهم و تحول آفرین بود.

الان شاگردان نیما مانند اخوان ثالث، سهراب سپهری و آنتشی و ... در عرصه شعر خیلی بزرگ‌تر و بالاتر از استاد خود ایستاده‌اند و انصافاً اشعار زیباتر و موثرتری به ادبیات فارسی افزوده‌اند. اما این شاگردان بر شانه‌های نیما ایستاده‌اند. در واقع این گروه از شاعران بر سر خوانی که نیما گسترده، به تنعم در تعیش پرداختند. می‌توانم بگویم اگر نیما همان اندازه که در تئوری پردازی و انقلاب شعری قوی و موفق بود، در شعر هم قوی و جذاب بود، قطعاً من هم در مدار جاذبه او قرار می‌گرفتم. اتفاقاً

آنها هم که در این دایره قرار گرفتند، از همان راهی که نیما باز کرد، عبور کردند. یعنی این شاعران، از پیشنهادهای نیما استفاده کردند و شعر خودشان را گفتند و شیوه دیگری برگزیدند.

توافقاً این شاعران زبان و سبک و فرم‌های مخصوص به خود را آفریدند و در این عرصه هم صاحب نام و اعتبار شدند و خوانندگان زیادی هم پیدا کردند. هیچ‌یک از اینها به پیروی از شعر نیما، شعر نگفتند.

به همین علت اصلاً به سراغ شعر نو و شعر نیمایی نرفته‌اید؟

بله، ولی من شعر نیمایی دارم، دفتر اول من به نام «کتیبه در باد» فقط شعر نیمایی است و تنها یک قطعه شعر سپید دارم.

کتاب «زننده میری» شامل همه شعرهایی است که در طول زندگی سروده‌اید؟

من از سال ۴۲ سرودن شعر را شروع کردم، «زننده میری» مجموعه شعرهایی را که تا سال ۵۱ گزینش کرده بودم، در برمی‌گیرد. مثلاً شعری که به اسم «در سوگ نارالله» در این کتاب آمده در سن ۱۹ سالگی

مجموعه دار تهرانی، نسخه‌های خطی اش را برای فروش به کتابخانه مجلس برد

۲۰۰ کتاب خطی در انتظار قیمت گذاری

آرام نیکو: کتابخانه مجلس زمانی پا به عرصه وجود گذاشت که کتابخانه ای جامع، غنی و منطبق با نیازهای زمان وجود نداشت. اگرچه آغاز تاسیس و تشکیل رسمی کتابخانه به سال ۱۳۰۴ شمسی بازمی‌گردد ولی به لحاظ تاریخی قدمتی طولانی تر دارد.

طی سال‌های گذشته که روند جمع‌آوری نسخ خطی با رکود مواجه شد، کتابخانه مجلس شورای اسلامی برای خرید نسخه‌های خطی بدون هیچ‌گونه محدودیت مالی و زمانی فراخوان عام داد و بודجه خوبی هم به این امر اختصاص داده شد؛ به طوری که خوشبختانه امسال این امکان به وجود آمد تا مجلس نسخه‌های خطی فراوانی را خریداری کند.

عبدالحسین حائری که مسئولیت بخش کتب خطی کتابخانه را برعهده دارد، اقدام کتابخانه مجلس در گردآوری نسخ و کتب خطی را چندان مثبت ارزیابی نمی‌کند.

این کتاب‌شناس و فهرست‌نگار ضمن انتقاد از این طرح با اشاره به مشکلات موجود در حوزه نسخ خطی کشور به کتاب هفته می‌گوید: «من پیشنهاد کردم به جای این کار، مسئولان فرهنگی ایران با کمک یونسکو یک نسخه از نسخ خطی موجود در کشورهای مختلفی مانند آمریکا، ترکیه و هند را به کشور برگردانند تا متخصصان بتوانند روی آنها کار کنند.» او افزود: «متأسفانه این گونه مشکلات موجب شده که ما گذشته خود را نشناسیم و غربی‌ها هم بگویند که مسلمانان هیچ کاری در گذشته نکرده‌اند. این در حالی است که برای مثال در قرن چهارم و بسیار پیش از کپلر، کسانی در دنیای اسلام فعالیت می‌کرده‌اند که قائل به حرکت زمین بوده‌اند.»

رئیس بخش نسخ خطی کتابخانه مجلس در عین حال این فراخوان را اتفاق تازه‌ای نمی‌داند: «این فراخوان تازگی نداشته و ما سال‌هاست که به کار جمع‌آوری نسخه‌های مشغولیم ولی امسال به خاطر بودجه قابل توجهی که به این امر اختصاص یافته است، کاربه شکل جدی‌تری پیگیری می‌شود.»

کتاب‌هایی که به کتابخانه مجلس ارجاع می‌شوند توسط گروهی از کارشناسان نسخ خطی از لحاظ کیفیت، قدمت و ... مورد بررسی قرار می‌گیرند و در نهایت توسط فرد دیگری از همین گروه قیمت‌گذاری می‌شود و در صورت توافق با فروشنده، کتاب خریداری می‌شود.

عبدالحسین حائری که سرپرستی این گروه را برعهده دارد در خصوص کتاب‌هایی که به کتابخانه ارجاع می‌شوند می‌گوید: «این کتاب‌ها می‌توانند از هر رشته و حوزه‌ای باشند و علوم مرتبط با حوزه‌های اسلامی و غیراسلامی را دربرگیرند. زبان نگارش کتاب‌ها هم چندان اهمیتی ندارد و تاکید بر فارسی بودن کتب نیست.»

وی همچنین در خصوص روند بررسی کتب گفت: «بعد از این که کتاب‌ها از لحاظ کیفی بررسی شدند و بین ما و فروشنده توافق صورت گرفت و کتاب خریداری شد، کتاب‌ها برای ضدعفونی شدن، میکروب‌زدایی و ترمیم به آزمایشگاه مرمت سازی کتابخانه برده می‌شوند تا در آنجا با تشکیلات پیشرفته‌ای که موجود است، مرمت قرار گیرند.»

آخرین کاری که روی کتاب‌ها انجام می‌شود، معرفی کوتاه و مختصری از آنهاست که عنوان کتاب، عنوان مولف، موضوع کتاب و ... را دربرمی‌گیرد و بعد از آن کتاب‌ها فهرست‌بندی می‌شوند. از زمان اعلام فراخوان مجلس برای خریداری کتب خطی تاکنون نسخه‌های فراوانی برای فروش به کتابخانه ارجاع شده است که از این میان می‌توان به یک مجموعه ۴۰۰ جلدی از کتب پزشکی اشاره کرد که این مجموعه پس از بررسی کارشناسان کتب خطی مجلس از لحاظ موضوع و محتوا کاربردی شناخته نشد و به کتابخانه همدان ارجاع داده شد.

مجموعه دیگری که طی دو هفته اخیر برای فروش به کتابخانه پیشنهاد شد، مجموعه‌ای ۲۰۰ جلدی بود که یک مجموعه دار تهرانی آن را برای بررسی‌های لازم در اختیار کارشناسان نسخ خطی مجلس قرار داد.

عبدالحسین حائری در این زمینه می‌گوید: «این مجموعه فعلاً در اختیار کارشناسان ماست تا بررسی‌های لازم روی آن صورت گیرد. محتوای کتاب‌ها برای ما خیلی مهم است و به احتمال زیاد از میان این مجموعه ۲۰۰ جلدی تعداد اندکی کتاب برای خرید انتخاب می‌شوند. البته ممکن است فروشنده بخواهد مجموعه را به صورت یکجا بفروشد که ما این را قبول نمی‌کنیم و اگر در تمام موارد ذکر شده به توافق برسیم، باید درباره قیمت صحبت کنیم. فروشنده‌گان معمولاً قیمت‌های بسیار بالایی پیشنهاد می‌کنند که منصفانه نیست و این از مهم‌ترین دلایلی است که ما نمی‌توانیم یک کتاب را بخریم.»

بررسی‌های کارشناسانه روی این مجموعه ۲۰۰ جلدی هنوز آغاز نشده است و قرار است در روزهای آینده این مجموعه مورد ارزیابی قرار گیرد.

ابیات و یا توضیح برخی لغات مشکل است که به تکرار هم رسیده است. آیا چاپ این همه کتاب در این زمینه ضرورت دارد؟

ببینید، هنوز کار در زمینه آثار قدیم به مرحله اشباع نرسیده است. یعنی هنوز کار تکراری نیست. الان برای دانشجویان یک متن از آثار مولانا که همراه با توضیحات باشد هم جالب و آموزنده است و هم مورد نیاز است. شاید اگر کسی دیگر همین کاری که من انجام دادم، انجام بدهد طبیعی است که کارش تکراری است. اما من با شناختی که از ۲۵ گزیده سابق داشتم، کار تکراری ارائه ندادم.

آیا در زمینه ادبیات کلاسیک فارسی و در زمینه اشعار مولانا، حافظ و دیگران تحقیق و پژوهش‌های دیگری لازم نیست؟

چرا. لازم است. اما تک کتاب‌هایی که دیگران مثل دکتر پورنامداریان راجع به مولانا نوشته‌اند، من هم دارم. من چهار - پنج عنوان کتاب درباره حافظ و غزل‌هایش نوشته و منتشر کرده‌ام. با این اوصاف «حافظ نامه» در جامعه بیشتر جواب می‌دهد. چون تک تک ابیات غزل حافظ را توضیح می‌دهد و جامعه ما هنوز در درک و دریافت شعر مولانا و حافظ و دیگر شاعران کلاسیک مشکل دارد. تک کتابی مثل «حافظ، حافظه‌ماست» برای شناخت شعر و شخصیت حافظ بسیار موثر است، اما یک کتاب تعلیمی با اقبال مخاطبان روبه‌رو نمی‌شود.

الان در زمینه حافظ پژوهی یا مولوی پژوهی با چه کمبودهایی روبه‌رو هستیم؟

من کمبودی به آن صورت نمی‌بینم. اگر به کتابشناسی این دو بزرگوار مراجعه کنید یعنی «کتابشناسی حافظ» که به قلم مهرداد نیکام و «کتابشناسی مولانا» که خانم ماندانا بهزادی منتشر کرده، نگاه کنید متوجه می‌شوید که هر کتاب یا مطلبی راجع به حافظ و مولانا در هر جا و به هر زبانی نوشته شده، در این کتابشناسی‌ها آمده، این دو کتاب نشان می‌دهد که درباره حافظ و مولانا، دریاها کار شده است. ولی ممکن است یک فکر جدیدی به ذهن کسی خطور کند و بخواهد در این زمینه بنویسد. فرضاً یکی می‌آید راجع به نقش زنان در مثنوی کار می‌کند که یک موضوع قابل مطالعه و بررسی است، راه تحقیق و پژوهش، نقد و بررسی به هر شکل و شیوه که بسته نیست. کسی مانع تحقیقات تازه نمی‌شود. این گوی و این میدان، هر کس این توانایی را در خود می‌بیند می‌تواند کار تازه‌ای ارائه کند. راه باز است.

در حوزه قرآن پژوهی چه آثاری در دست نگارش یا چاپ دارید؟

من الان دو کتاب در این زمینه در دست کار دارم. یکی نقد و بررسی تمام ترجمه‌های یک صد سال اخیر قرآن به زبان فارسی است، این کتاب شامل نقد و بررسی پنجاه ترجمه از قرآن مجید است. یعنی از زمان بصیرالملک از رجال ناصری و معاصر مشروطیت تا ترجمه دکتر حداد عادل که ترجمه ایشان الان در دست ویرایش نهایی است. من این ترجمه‌ها را مورد مطالعه قرار دادم. در یکصد سال اخیر، پنجاه ترجمه منتشر شده که به طور متوسط هر دو سال یک ترجمه به بازار آمد. ترجمه‌های ناقص، یا شاعرانه و ادبی و تفسیرها را نیاورده‌ام. این کتاب در مرحله آخر کار است. کتاب دیگر «ترجمه پژوهی قرآن» است. یک کتاب فنی در مورد مشکلات ترجمه قرآن به زبان‌های خارجی منتشر می‌شود. وقتی این مطالب به صورت کامل منتشر شد، به شکل کتاب چاپ و منتشر خواهد شد که دو سالی زمان می‌برد. **تفسیری مثل تفسیر سورآبادی و تفسیرهای دیگری که وجه ادبی و زبانی آنها بسیار قوی است، چرا در بررسی‌های شما نیامده است. با توجه به این که شما اهل ادبیات هستید.**

من در این زمینه کار نکرده‌ام. ولی دوستان دیگری مشغول کار در این حوزه هستند. دوستانی مثل دکتر رواقی و دکتر مهیار دارند روی ترجمه‌های قدیمی قرآن کار می‌کنند و آنها را احیاء می‌کنند، به سبک‌شناسی این آثار می‌پردازند و به لحاظ تاریخی و زبانی آنها را مورد بررسی و مطالعه قرار می‌دهند.

سروده‌ام، پیش از آن اگر شعری نوشتم، بیشتر تمرین‌هایی بود که مناسب چاپ تشخیص داده نشد. الان بعد از این دو دفتر که در یک فاصله زمانی زیاد منتشر شده‌اند، دفتر سوم از سروده‌هایم گردآوردم که شعرهای سال ۸۶ را دارد - من در آذر ۸۶ خیلی حال و هوای شعر داشتم، به لحاظ روحی و ذوقی در موقعیتی بودم که بیش از بیست قطعه شعر سرودم که بیشتر آنها غزل است - دفتر سوم به اسم «آه و آینه» بنا به پیشنهاد مدیریت نشر سایه گستر آقای مافی در دست حروفچینی و آماده‌سازی برای چاپ است. این مجموعه علاوه بر غزل و قطعه شامل ۱۸۰ رباعی است که من نقیضه‌گویی طنزآمیز از اشعار خیام کرده بودم. یعنی همه اشعاری که فراموش کردم یا به دلایل دیگر در کتاب «زنده میری» نیاورده بودم، در دفتر سوم آورده‌ام.

برگزیده و شرح غزلیات مولانا که تحت عنوان «انسانم آرزوست» منتشر شده، چگونه فراهم آمد؟ چه تعداد از غزلیات این کتاب با گزیده غزلیاتی که دیگران منتشر کرده‌اند، مشترک است؟

بنده در مقاله‌ای که نوشتم و در مقدمه این کتاب آمده، توضیح دادم، من همه آن بیست و پنج - شش برگزیده‌ای را که تا امروز منتشر شده‌اند مورد توجه قرار دادم. حتی آنها را فیش کرده بودم بارها به آنها رجوع می‌کردم. با برخی از این دوستان مشورت می‌کردم. اما فرقی کار من با دیگران این است که برای هر غزل توضیحاتی با میانگین یک صفحه آوردم. گزیده‌های قبلی این اندازه توضیح ندارند، گاهی راجع به یک لغت یا یک عبارت توضیح کوتاهی نوشته‌اند. مثلاً مجموعه توضیحات استاد شفیع‌ی را حساب کنید، حدود ده تا بیست صفحه است.

اما این که چرا به مولانا رو آوردم با این که مولانا پژوه نبودم، داستان دیگری دارد. حدود پنج سال قبل کتابی به اسم «مرآت المثنوی» که برگزیده بسیار ارزشمندی از مثنوی است و آیات و احادیث و همه جزئیات را در مثنوی روشن می‌کند، تصحیح کردم. چاپ این کتاب مربوط به هند بود و مولف هندوستانی آن هم تلمذ حسین است. استاد زرین کوب هم به درخواست من مقدمه‌ای برای آن نوشت. این کتاب از سوی نشر گفتار با چاپ زیبایی منتشر شد و من هم کم‌کم کشیده شدم به عالم مولوی پژوهی.

یک کار دیگر هم منتشر کردم به اسم «قرآن و مثنوی» با دوستی که حافظ قرآن است، آقای سیامک مختاری مهندس عمران و حافظ کل قرآن است. من با همکاری ایشان توانستیم چندین هزار آیه قرآن را که بر چندین هزار بیت مثنوی اثر گذاشته استخراج کنیم و در کتابی هفتصد صفحه‌ای منتشر کنیم که تاکنون چهار بار توسط نشر قطره چاپ شده است. همین تحقیقات سبب شد که کم‌کم به عالم مولوی پژوهی آشنا تر و علاقه‌مندتر شدم و این کتاب هم که تحت عنوان «انسانم آرزوست» منتشر شده بنا به پیشنهاد ناشر فراهم آمد.

مدیر موسسه انتشارات نگاه آقای رئیس‌دانی که بیش از ۱۵۰۰ عنوان کتاب منتشر کرده‌اند و در زمینه شعر آثار فراوانی از شاعران کلاسیک و شاعران معاصر به دست چاپ سپرده‌اند، به من پیشنهاد داد که شرحی بر دیوان شمس بنویسم اما من نپذیرفتم و گفتم این کار از من ساخته نیست. شرح غزل‌های مولانا بالغ بر ده جلد خواهد شد و شاید هم بیشتر. ضمن این که شخص صالحی هم مشغول این کار است. یعنی استاد کریم زمانی که قبلاً شرح مثنوی را منتشر کرده‌اند، الان شاید سه - چهار جلد از شرح غزل‌های مولانا را نوشته باشند. حدود هزار غزل را تا امروز شرح کرده‌اند و بقیه آن را هم در دست کار دارند. سه سال از این ماجرا گذشت، تا یک روز طی دیداری مدیر انتشارات نگاه گفتند: من به حرف شما ایمان آوردم و چنین کاری بسیار سخت است. پس بیا گزیده‌ای از غزلیات مولانا را با توضیحات متوسط منتشر کنیم که من پذیرفتم و این کتاب حاصل این همکاری سه ساله است.

کارهایی که امروز در زمینه حافظ پژوهی و مولوی پژوهی منتشر می‌شوند، اغلب شرح ساده

منابع دانشگاهی چه نقشی در نمایشنامه نویسی ما دارند؟

بازی کتاب‌ها بر صحنه خالی

دادن خواسته‌های ذهنی نمایشنامه نویس داشته باشد. به عبارت دیگر اگر بخواهیم نمایشنامه نویسی را از طریق کتاب‌های موجود فراگیریم، باید در یک فرصت مطالعاتی تمامی کتاب‌ها را مطالعه و آنها را با هم قیاس کنیم و سر آخر چکیده‌ای از کل این منابع به دست آوریم که راهگشای آموزش‌های «تئوری» و «عملی» در حوزه نمایشنامه نویسی باشد. آقاخان در پی چنین ابراز عقیده‌ای این گونه ادامه می‌دهد: «با آن که هر کتابی می‌تواند بر فضای آکادمیک تاثیر بگذارد، من شخصاً از آنجا که هیچ کتابی را کامل و شایسته فضای آکادمیک نمی‌دانم، اثری را به دانشجویانم توصیه نمی‌کنم و خودم نتایج را به آنها منتقل می‌کنم. اما در کنار این، همواره از آنها می‌خواهم نه برای کلاس من، بلکه برای مطالعه شخصی خودشان تمامی عنوان‌های وابسته به درام نویسی را مطالعه کنند؛ همان کاری که خود من و دیگر استادان انجام داده و می‌دهیم».

این استاد نمایشنامه نویسی، آموزش نمایشنامه نویسی، بدون استاد را هم ممکن می‌داند: «بدون استاد هم می‌توان نمایشنامه نویسی را آموخت، اما حسن وجود استاد این است که استاد از مطالعات شخصی دانشجوی غلط‌گیری می‌کند، آنها را اصلاح می‌کند و روندی را برای دانشجوی ایجاد می‌کند تا از بی‌راهه رفتن و انحراف‌ها بر حذر بماند. در مقابل دکتر حمید امجد اعتقاد خود را درباره لزوم استاد در فرایند یادگیری نمایشنامه نویسی این گونه توصیف کرد: «گمان نمی‌کنم هیچ آشنایی صرفاً از روی کتاب آشنایی کارش را یاد گرفته باشد و تا آنجا که من می‌دانم بهترین راه تربیت ذائقه برای آشنایی شدن، تجربه خوردن غذاهای لذیذ است. این مثال را برای این آوردم که تاکید کنم بهترین راه برای درک و آموزش مباحث نظری نمایشنامه نویسی - در درجه اول - خواندن نمایشنامه خوب است». امجد معتقد نیست که تنها از راه کتاب‌های نظری نمایشنامه نویسی بتوان نمایشنامه نویسی را فرا گرفت.

او نمایشنامه نویسان فعال سال‌های اخیر را متأثر از کتاب‌های نظری منتشر شده در زمینه نمایشنامه نویسی ندانست: «همه نمایشنامه نویسان تقریباً از هیچ شروع می‌کنند؛ نادرند کسانی که با مطالعه نظری اندوخته‌ای گرمی آورند و از آن پس نمایشنامه نویسی را آغاز می‌کنند». حمید امجد دیدگاهی ناامیدکننده نسبت به تاثیر کتاب‌های نظری نمایشنامه نویسی بر محیط دانشگاهی دارد: «چون کسی در فضای آکادمیک چیزی نمی‌خواند خیالان راحت باشد که تاثیری هم در کار نیست». امجد که تدریس نمایشنامه نویسی در دانشکده هنرهای زیبا را به تازگی آغاز کرده در پاسخ به این پرسش که آیا کتب قابل توجهی در زمینه آموزش نمایشنامه نویسی موجود است چنین گفت: «قابل توجه بودن امری نسبی است. آنچه تاکنون در این زمینه منتشر شده، برای آغاز آموزش مفید است، اما برای ادامه آن گمان نکنم کافی باشد، او که علاوه بر نمایشنامه صاحب آثار نظری در حوزه تئاتر نیز هست، در مورد رابطه میان آموزش نظری فنون نمایشنامه نویسی و هنر نمایشنامه نویسی این گونه اظهار نظر کرد: «آموزش نظری فنون نمایشنامه نویسی اگر همراه با تجربه عملی و تمرین نوشتن باشد، مفید و کارگر است، اما اگر منظور تان یادگیری نمایشنامه نویسی از طریق آموزش نظری صرف باشد، خیر. نمی‌توان رابطه‌ای میان آموزش نظری صرف و تربیت نمایشنامه نویس و یا خلق نمایشنامه قائل شد».

مدیر گروه هنرهای نمایشی دانشگاه آزاد، نمایشنامه نویسان سال‌های اخیر را از کتاب‌های نظری متأثر می‌داند: «آنها که من می‌شناسم بسیار پر مطالعه هستند و همه کتاب‌ها را در زمینه رشته خود می‌خوانند. هر کتابی که توسط نمایشنامه نویس قابل خوانده شود، بر او تاثیر می‌گذارد و نمایشنامه نویس می‌تواند نکاتی را که برای او حاوی آموزه‌های گرانقدر هستند، دریابد». در عین حال ایوب آقاخان نیز معتقد است هرگز نمی‌توان تاثیر کتب نظری نمایشنامه نویسی را بر نمایشنامه نویسان معاصر نفی کرد: «تعیین میزان این تاثیرگذاری کاری دشوار است؛ اما وجودش را نمی‌توان نفی کرد. من شخصاً یک درام نویس نسل معاصر هستم و همیشه مشغول خواندن همین کتاب‌ها. اما فکر می‌کنم تفاوتی میان ما و دانشجویان وجود دارد. ما به یک نگاه تمیز دهنده رسیده‌ایم که در اثر خواندن کتاب می‌فهمیم، کتاب مفیدی است یا نه، اصالت دارد؛ یا نه. کمی مطالعه کتاب‌های پراکنده برای ما ساده تر شده چون با شکل‌گیری نگاه حرفه‌ای خودمان با سرعت بیشتری تشخیص می‌دهیم که عنوان مربوطه به درد ما می‌خورد یا نه». آقاخان که فعالیتش در تئاتر را با نمایشنامه نویسی و کارگردانی آغاز کرده آموزش نظری و وجود استعداد در هنر جو را در پرورش یک نمایشنامه نویس خوب لازم می‌داند: «عمیقاً معتقدم که آموزش تئوری‌های درام نویسی در پرورش یافتن درام نویسان شایسته و پرازنده موثر و کاری است؛ اما آموزش تئوری به زعم من تنها مولفه تاثیرگذار در تربیت نمایشنامه نویس نیست. بدون شک روح و غریزه هنرمند دانشجوی باید حضور خودش را پیش از این آموزش‌ها اثبات کرده باشد. آقاخان با اشاره به این موضوع که این غریزه نیز مطلقاً ذاتی نیست و می‌توان از طریق تربیت ریشه دار فرهنگی آن رابه دست آورد گفت: «بعد از به دست آوردن این لوازم در اثر انس دائم با آثار هنری و فرهنگی که بهتر است از سنین پایین و در مرحله کسب هوشیاری ناخودآگاه صورت گیرد، نوبت به شکل‌گیری شخصیت کامل آموزش بیننده می‌رسد. در این مرحله که جهان بینی او تدوین می‌شود، آموزش تئوری‌های درام نویسی به طرز عمیقی در به عرصه رسیدن یک نمایشنامه نویس موثر است». او همچنین از کتاب‌های موجود در زمینه نمایشنامه نویسی چندان راضی نیست: «متأسفانه در آثار ترجمه شده اثر قابل اعتنا کمتر وجود دارد، ولی هر یک از آثار چاپ شده می‌تواند چیزی برای شکل

سال‌های اخیر بوده، اکثر نمایشنامه نویسان جوان را دارای ویژگی‌های یک نمایشنامه نویس حرفه‌ای نمی‌داند. او درباره این نمایشنامه نویسان می‌گوید: «نمایشنامه نویسان جدید، اکثراً تعداد محدودی تکنیک را فرا گرفته‌اند که آنها هم تکنیک نیست، تنها یک بازی ساده است. بازی به معنای game نه به معنای play. آنها با راه انداختن همین بازی ساده، چیزی به عنوان نمایشنامه خلق می‌کنند که هر چه هست درام نیست. آنها مدام ادعای پست مدرنیسم می‌کنند بی آنکه مدرنیته را درک کرده باشند. اگر به نمایشنامه‌های متأخر توجه کنیم و یا به خود مفهوم پست مدرنیسم رجوع کنیم در آنها نوعی رویکرد به «سنت» را می‌بینیم اما نمایشنامه نویسان جدید ما با ادعای «آوانگار بودن»، بدون توجه به همه سنت‌های درام نویسی، به اصطلاح نمایشنامه می‌نویسند». نصرالله قادری که خود صاحب تالیفاتی چون «آنا تومی ساختار درام» است، اعتقاد دارد نمی‌توان تنها با تکیه بر کتاب‌های نظری نمایشنامه نویس تربیت کرد. اما از دیگر سو رحمت امینی عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی بر این باور است که با سختی و موارت بسیاری می‌توان از طریق کتب آموزشی، نمایشنامه نویسی را فرا گرفت.

او این امر را به شرایطی وابسته کرد که در آن تئاتر به شکل فراگیر و پویایی وجود داشته باشد. در این شرایط حتی می‌توان به دانشگاه هم نرفت ولی نمایشنامه نویسی را آموخت. امینی یکی از پرسش‌هایی را که در زمینه آموزش نمایشنامه نویسی، برای استادان و دانشجویان، مطرح است این دانست که آیا می‌توان با آموزش نظری فنون نمایشنامه نویسی، هنر نمایشنامه نویسی را فرا گرفت یا نه؟ او در ادامه بحث خود را این گونه باز کرد: «اگر به تاریخ هنر نمایش‌ها خلق می‌شدند و پس از آن ارسطو بوطیقا را می‌نویسد. اما همین مسئله باعث می‌شود ما رویکردی آموزشی به آراء ارسطو داشته باشیم. چراکه او اصول چیزی را تبیین کرده که ما قصد فراگیری آن را داریم. با کمک نظریه‌ایست که می‌توان اثر هنری را بازشناسی کرد و البته در این نوع رویکرد نباید از یاد برد که هدف اصلی خلق اثر هنری است. بنابراین دانشجوی باید ابتدا فونونی که به طور نظری آنها را فرا گرفته مشق کند و بعد از آن که این فنون را به خوبی فرا گرفت به سراغ به جریان انداختن خلاقیت خود برود و در دانشگاه هر دوی اینها باید وجود داشته باشند».

آن گونه که می‌دانیم هنر نمایش بیش از هر هنر دیگری بستر بیان و تکاپوی اندیشه و اندیشمندان قرار گرفته است و عصری که تراژدی در شکل کمال یافته خود بلوغ یافت با نام «عصر پریکلس» از دیگر ادوار متمایز شده است. همین عصر، یکی از بارزترین اعصار در تاریخ فلسفه نیز به شمار می‌آید.

ارسطو کتاب «فن شعر» را مبتنی بر تراژدی‌ها و در موارد معدودی کمدی‌های نمایشنامه نویسان عصر مذکور، نگاشت. به دوران معاصر هم که می‌آییم تعداد معتنا بهی نمایشنامه نویس را می‌بینیم که کار اصلی شان فلسفه بوده است؛ اما بستری بهتر از هنر نمایش برای بیان مقاصد نظری خود نیافته‌اند. سارتر، اریک امانوئل اشمیت و بسیاری دیگر از تکاپوگران عرصه‌های نظری از هنر ششم برای ابراز ایده‌هایشان بهره گرفته‌اند. از بحث‌های تاریخی که بگذریم می‌توان درام رابه لحاظ تکنیکی هم واجد خصوصیات دانست که به فعالیت‌های نظری نزدیکی دارد. درام به معنای اصیل خود، ذاتاً روندی دیالکتیکی دارد و دیالکتیک مفهومی است که بررسی و اشکافی آن در عرصه فلسفه صورت می‌گیرد. به این ترتیب هنر نمایش به گونه‌ای بارز «کار فکری» در آمیخته است. اما آیا می‌توان با تکیه بر نظریه به سوی خلق نمایشنامه حرکت کرد؟

آیا آموزش نظری فنون نمایشنامه نویسی منجر به خلق نمایشنامه‌ای درخشان خواهد شد؟ مطالعه کتاب‌هایی که سعی کرده‌اند نمایشنامه نویسی را با راهکارهای نظری آموزش دهند تا چه حد سودبخش است؟ تاثیر این کتاب‌ها بر فضای آکادمیک چگونه است؟ این گفت‌وگو با چهار تن از نمایشنامه نویسان پاسخی است بر این پرسش.

نصرالله قادری بر این باور است که اگر استعداد و قریحه نباشد نمایشنامه نویس نخواهیم داشت و از دیگر سو در دنیای جدید و با مناسبات فکری و فرهنگی جدید، بدون طی فرایند آموزش هم امکان ظهور نمایشنامه نویسان بزرگ وجود ندارد. او خلق اثر هنری رابه دو شیوه ممکن می‌داند: یکی روش tual-intellec که رویکردی عقلانی و نظری به فرایند خلق اثر دارد و دیگری روش comedian که به وجوه ذاتی و استعدادهای هنرمند نظر دارد: «این روش اخیر از طریق خواندن زیاد آثار محقق می‌شود. در واقع مطالعه باعث بارور شدن ذوق و قریحه نمایشنامه نویس می‌شود». این عضو هیئت علمی دانشگاه هنر تاکید می‌کند: «اگر چه کتاب‌های خوبی در زمینه آموزش نمایشنامه نویسی ترجمه شده است، اما ما نیازمند کتاب‌های تالیفی نیز هستیم». او در زمینه تاثیر پذیری فضاهای آکادمیک تئاتر از کتاب‌های منتشر شده نیز می‌گوید: «متأسفانه فضای آکادمیک در کشور ما از فضای علمی فاصله بسیار زیادی دارد. عمده کسانی که واحد نمایشنامه نویسی را تدریس می‌کنند، ادعای کار «کارگاهی» را دارند و به این وسیله از بیان و آموزش نظریه و فعالیت‌های نظری طفره می‌روند. عده‌ای هم که می‌خواهند نظریه‌ها را بیان کنند، از حد تئوری‌های ارسطو، در کتاب «فن شعر»، فراتر نمی‌روند و برخی همان را هم غلط تدریس می‌کنند. در حقیقت در فضای آکادمیک کنونی درس نمایشنامه نویسی به یکی از ساده‌ترین درس‌ها تبدیل شده است؛ چون نیازمند دانستن هیچ تئوری نیست. از دیگر سو هیچ نظارتی هم بر کیفیت کار استادان وجود ندارد. علاوه بر اینها «شرح درس» ها هم کهنه شده‌اند و کسی به فکر به روز کردن آنها نیست». نصرالله قادری که از نمایشنامه نویسان فعال

موفقیت کتابهای تصویری در گرو فناوری پیشرفته

سرنوشت بوم و آلبوم زیر چاپ

به دلیل کیفیت چاپ آن کتاب‌ها نبوده است؛ بلکه دلیل اصلی آن محتوای کتاب‌ها بوده که در خارج از کشور خواهان داشته است. یعنی آنها خواهان هنر ما بوده‌اند و کیفیت چاپ در فروش آن کتاب‌ها چندان تأثیری نگذاشته است.

کوروش ادیم، عکاس در مورد نقش چاپ در کیفیت ارائه آثار تجسمی آن را بدیهی می‌داند و می‌افزاید: قاعدتا وقتی قرار است تصویری را در کتاب چاپ کنیم باید نسبت به کیفیت چاپ آن تصویر حساسیت داشته باشیم. هر چقدر کیفیت چاپ پایین باشد لطمه بیشتری به منظور نهایی مولف می‌خورد. او جایگاه چاپ را در ایران در مقایسه با دیگر نقاط دنیا مثبت ارزیابی می‌کند و معتقد است که در این زمینه از دنیا عقب نیستیم، اما چون اقتصاد تولید کتاب‌های هنری در ایران شفاف و پشتوانه دار نیست، اکثر ناشران وقتی نمی‌گذارند.

ادیم سپس به قیمت بالای این کتاب‌ها اشاره می‌کند و از نبود سرمایه‌گذاری ناشران در این مورد سخن می‌گوید. وی می‌افزاید: اگر ناشران هم این کار را انجام دهند، ریسک نمی‌کنند که سرمایه‌زادی بگذارند. به همین دلیل دقت لازم در کار اعمال نمی‌شود. در واقع هر چقدر بیشتر هزینه شود کار از کیفیت بالاتری هم برخوردار خواهد شد. در این صورت باید از کاغذ مرغوب چاپ هم استفاده شود. مثلا کتاب‌های عکس بسیار پرهزینه هستند چون باید در لیتوگرافی و چاپشان دقت بیشتری اعمال شود.

این نگرانی ناشران که ادیم هم به آن اشاره کرد نکته‌ای است که از آسیب‌های احتمالی انتشار کتاب‌های نفیس به شمار می‌آید با این همه به گمان برخی شاید درگیری یک بخش دولتی با این قضیه بتواند راه حل مناسبی باشد. وی می‌افزاید: نمی‌توان از یک ناشر خصوصی انتظار داشت که سرمایه‌اش را در معرض خطر قرار دهد اما می‌توان از یک نهاد دولتی مرتبط خواست که یارانه‌هایی را به این امر اختصاص دهد. حتی تأسیس یک چاپخانه دولتی در زمینه کتاب‌های هنری و به ویژه هنرهای تجسمی اگر چه ممکن است خواسته دوری به نظر برسد اما حتما قابل تأمل است.

او ایراد دیگر را نبودن تکنیسین‌های آموزش دیده عنوان می‌کند و می‌گوید: وجود چنین تکنیسین‌هایی در زمینه چاپ بسیار مهم است. یک فرد ناشی می‌تواند از یک دستگاه بسیار پیشرفته یک کار چاپی بد بیرون بیاورد. فرستادن افراد برای آموزش به کشورهایی که در زمینه صنعت چاپ پیشرفته‌اند، بسیار هزینه‌بر است و چاپخانه‌ها معمولا چنین کاری را انجام نمی‌دهند؛ مگر این که بدانند چنین کاری برایشان تضمین بازگشت سرمایه را دارد.

این هنرمند عکاس، درباره امکان یافتن یک بازار جهانی برای فروش کتاب‌های نفیس هنرهای تجسمی ایرانی، به نبود روابط ناشران ایرانی با ناشران جهانی و قوانین حق مولف اشاره می‌کند و می‌گوید: ما باید قوانین خرید و فروش را رعایت کنیم تا ما را در بازارهای جهانی بپذیرند.

آگاه هم می‌خواهد. باید کسی با این ماشین‌ها کار کند که دانش فنی و هنری داشته باشد. علاوه بر همه اینها کاغذ مورد استفاده هم مهم است. استفاده از کاغذهایی که چاپ را خراب می‌کنند باعث شده که ما تا امروز چاپ خوب، کم داشته باشیم. اگر چه در سال‌های اخیر اوضاع بهتر شده است اما هنوز نسبت به کشورهای غربی عقب هستیم.

به اعتقاد پارساژاد صحافی به عنوان یکی از مراحل چاپ از وضعیت نامطلوبی برخوردار است و دقت لازم را ندارد. به همین دلیل این وظیفه به عهده طراحان گرافیک است که دقت لازم را در زمان کار اعمال کنند. آنها باید مراقب باشند که مبادا کار در زمان صحافی آسیب ببیند.

وی می‌افزاید: کتاب‌های خارجی بسیاری را می‌بینم که گاهی شماره صفحه در لبه کتاب آورده شده است یا مطالب تا نزدیک لبه آمده‌اند، این مسئله نشان از دقت بالای صحافی در آن کشورها دارد. پارساژاد در این باره می‌گوید: برای این که طراح مطمئن بوده در صحافی مشکلی برای کتاب پیش نخواهد آمد. اما در ایران اگر طراح چنین کاری را انجام دهد باید مطمئن باشد که بخشی از مطلب موقع صحافی بریده می‌شود. به اعتقاد این گرافیست پتانسیل چاپ با کیفیت بالا را داریم، اما همیشه در جایی از کار لنگ زده‌ایم؛ بزرگترین ضعفمان هم در صحافی بوده است. با این پتانسیل بهتر است برای پوشاندن ضعف‌هایی از این دست که چندان کوچک هم نیستند اقدام کنیم.

او در مورد بالا بودن قیمت کتاب‌هایی با چاپ نفیس و کیفیت بالا می‌گوید: کتاب‌های هنری با چاپ نفیس، مخاطبان خاصی دارد که حاضرند این کتاب‌ها را با قیمت بالا خریداری کنند و ناشر نباید نگران فروش این کتاب‌ها باشد.

او همچنین درباره امکان یافتن یک بازار جهانی مناسب برای کتاب‌های با کیفیت هنرهای تجسمی به ناشرانی اشاره می‌کند که کتاب‌هایی را در خارج از کشور توزیع کرده‌اند و می‌افزاید: البته این موضوع

سیاه و سفید چاپ می‌شوند. ناشران در بسیاری از مواقع حتی توجهی به دلایل انتخاب آن تصویر نمی‌کنند. مثلا ممکن است تصویر به دلیل تاکید مولف بر رنگ آن انتخاب شده باشد و تصور کنید که سیاه و سفید چاپ شدن آن می‌تواند چه عمل ناهمگونی باشد.

خسرو جردی درباره امکان فروش این کتاب‌ها در بازارهای بین‌المللی کتاب می‌گوید: در بخش چاپ اقدامات کافی انجام شده است، اما مسئله این است که ما بنیادهای انتشاراتی را که در سطح بین‌المللی فعال باشند نداریم. برای همین امکان ورود به بازارهای بین‌المللی را به طور واضح نداشته‌ایم.

او معتقد است: از نظر کیفیت چاپ، در سطح بین‌المللی هستیم؛ اما از نظر توزیع هنوز در اندازه‌های جهانی قرار نگرفته‌ایم. اخیرا اطلاع یافتیم که چند ناشر داخلی ارتباط‌هایی را ایجاد کرده‌اند که کارهای مشترکی با ناشران خارجی انجام دهند. به این معنی که قراردادهایی با ناشران اروپایی ببندند که آنها کار توزیع را بر عهده بگیرند.

او درباره استقبال از این نوع کتاب‌ها در داخل کشور گفت: اگر این استقبال در داخل نمی‌شد ناشران به فکر ارائه کار در بازارهای جهانی نمی‌افتادند. کتاب‌های زیادی از عکس‌های مناظر و ابنیه تاریخی ایران چاپ شده‌اند که از کیفیت هنری و چاپی بالایی هم برخوردارند.

کوروش پارساژاد، گرافیست، نیز کیفیت چاپ را یکی از عوامل موثر در موفقیت آثار هنری می‌داند. وی درباره وضعیت چاپ این نوع آثار در ایران می‌گوید: در یک نگاه کلی ما در دوره‌های مختلف زمانی با مشکل چاپ مواجه بوده‌ایم. کتاب‌های هنری، کاتالوگ نمایشگاه‌ها و کتاب‌هایی که آثار نفیس هنری دارند با مشکلات فنی چاپ همراه بوده‌اند. به ویژه در زمینه صحافی.

او با بیان این که با وارد شدن دستگاه‌های مجهز چاپ به کشور، وضعیت چاپ بسیار پیشرفت کرده است گفت: البته تجهیزات مدرن و پیشرفته، کارگر

هنرهای تجسمی، آن گونه که از نامش پیداست، ارتباط بی‌چون و چرایی با تصویر دارد و در این میان چاپ کتاب‌هایی در این حوزه هم بی‌شک نیازمند دقت فراوان است؛ چراکه کتاب تصویری با چاپ نامناسب به هیچ وجه هدف از انتشار آن کتاب را محقق نمی‌کند. اگر چه کتاب‌های تصویری با کیفیت، از قیمت بالایی برخوردارند؛ اما این مسئله‌ای اجتناب‌ناپذیر است و نمی‌تواند توجه مناسبی برای چاپ کتاب‌هایی از این دست باشد. به اعتقاد بسیاری از اهالی هنرهای تجسمی امکانات چاپ در کشور ما از وضعیت مناسبی برخوردار است و در شرایطی که امکانات فنی آن موجود است بهانه‌ای برای چاپ کتاب‌هایی با کیفیت پایین باقی نمی‌ماند.

حسین خسرو جردی، گرافیست با بیان این که همه چیز در هنرهای تجسمی، به شاخص‌های دیداری آن مرتبط می‌شود؛ می‌گوید: اگر قرار است این اثر هنری در قالب یک کتاب منتشر شود، کیفیت ارائه‌اش در حوزه چاپ، دارای اهمیت است. در کشورمان و در حوزه چاپ همیشه شاهد پیشرفت‌های فنی بوده‌ایم. یعنی همواره سعی شده است که آنچه به بیننده نمایش داده می‌شود، اثری بسیار نزدیک به اصل اثر باشد. این هنرمند اضافه می‌کند: نقاشی ایرانی به دلیل کوچک بودن اندازه و ظرافتی که هنرمند در ارائه کار داشته، جزو ظریف‌ترین و حساس‌ترین نقاشی‌های دنیا به حساب می‌آید. این حساسیت باعث شده است که بخواهیم در زمینه چاپ این آثار هم به همان اندازه حساسیت و ظرافت رعایت شود. برای همین همیشه سعی شده است از پیشرفته‌ترین فناوری‌های برای انجام کار استفاده شود.

شاید بتوان این گونه گفت که یکی از دلایل ناشران برای امتناع از چاپ کتاب‌های با کیفیت مربوط به هنرهای تجسمی، بالا رفتن قیمت کتاب‌ها و در نتیجه بازگشتن سرمایه عنوان می‌شود. اما این سوال وجود دارد که وقتی به منظور تکمیل مطلبی در کتاب، تصویر بی‌کیفیتی چاپ می‌شود، به طوری که نه تنها کمکی به درک مطلب نمی‌کند بلکه حتی به عنوان مانع عمل می‌کند، چه فایده و ضرورتی برای چاپ آن تصویر وجود دارد؟

خسرو جردی در این مورد می‌گوید: خیلی از کتاب‌هایی که در دو دهه اخیر در ایران به چاپ رسیده است بسیار نفیسند و ناشران حساسیت زیادی برای چاپ کتاب‌های نفیس داشته‌اند به گونه‌ای که می‌توان با اطمینان گفت که بیش از نود درصد کارهای از این دست، از کیفیت بالایی هم برخوردارند. یعنی قابل ارائه در بازارهای جهانی کتاب هستند.

این گفته خسرو جردی می‌تواند درباره کتاب‌های نفیس مربوط به هنرهای تجسمی قابل قبول باشد. اما کتاب‌هایی که صرفا جنبه تزئینی نداشته و کاربردی ترند، مانند دایرةالمعارف‌های هنر که اغلب از تصاویر بسیاری بهره برده‌اند، به دلایل مختلف از کیفیت مناسبی برخوردار نیستند. تصاویر در اندازه‌های کوچک چاپ می‌شوند و به منظور کم کردن هزینه چند تصویر غیر مرتبط در یک صفحه و حتی به شکل

www.bustaneketab.com

تازه‌های نشر از طریق پیام کوتاه با ارسال (SMS)

شماره همراه خود به شماره ۰۰۲۱۵۵۰۲۱۰۰۲ مشترک

این شبکه گرد بدواز تازه‌های نشر مؤسسه مطلع شوید

انتشار هر هفته کتاب

در حوزه‌های اندیشه اسلامی

پیام پای «گوسان» ها

بخش مهمی از تاریخ فرهنگ فلات ایران، دربرگیرنده کشورهای چون ایران، افغانستان، تاجیکستان، ازبکستان، آذربایجان، ترکمنستان و نواحی وسیعی چون کردستان عراق و بلوچستان پاکستان، در نغمه‌ها و پیش خوانی‌ها و تصانیف و ترانه‌هایی حفظ شده که اجرای آنها را خنیاگران این حوزه جغرافیایی گسترده برعهده داشته‌اند.

کتاب «گوسان پارسی» به قلم جهانگیر نصری اشرفی، متولد ۱۳۳۶ و دانش‌آموخته علوم سیاسی دانشگاه تهران، به بررسی و تحلیل این نغمه‌ها و تفکیک و دسته‌بندی روایان آنها پرداخته است.

نصری اشرفی در آغاز کار با بیان نکاتی درباره اهداف کنگره «گوسان پارسی» که در سال ۱۳۸۲ از سوی مرکز موسیقی حوزه هنری برگزار شد و خود او دبیری علمی آن را به عهده داشت، به وجه اشتقاق واژه «گوسان» می‌پردازد و سابقه آن را در متون ادبی پس از اسلام در «مجمعل التواریخ» و «ویس و رامین» بازنمایی می‌کند.

بنا به نوشته نصری اشرفی در این بخش، واژه «گوسان» به شکل‌های مختلفی چون «کوسان»، «مگسنی» و... قابل ردگیری است و در واقع ریشه پهلوی دارد. دکتر محمد معین، ریشه‌شناس برجسته ادبیات، آن را به اصل gwsan در زبان پارسی بازمی‌گرداند و به «موسیقیدان» و «خنیاگر»، معنا می‌کند.

خنیاگران، طبقه‌ای بودند که در مقطع زمانی خاصی، اجرای مراسم آیینی را در فلات ایران به عهده گرفتند و تا پیش از این مقطع زمانی خاص، اجرای این مراسم، وظیفه‌ای عمومی و همگانی تلقی می‌شد.

نصری اشرفی، در بخش‌های مختلفی چون «بررسی نقل و نقالی در ایران»، «نقل رسمی یا ملی»، «تحول ساختاری و مضمونی در نقل»، «مضمون در نقل نواحی ایران»، «فرم در نقل‌های ایران»، «شرایط و مناسبات اجرای نقل» و «صورت‌نمایی و قصه‌پردازی در نقل»، به تفکیک و بررسی جغرافیایی انواع نقل‌ها در نقاط مختلف ایران اقدام پرداخته است.

او با تقسیم این نقل‌ها به نقل‌های ترکمن، نقل خراسانی، نقل گیلان و تالش، نقل‌های جنوب البرز و استان سمنان و کومش، نقل‌های مازندران و نقل‌های گلستان، شواهد بسیاری از هر یک از این انواع نقل را با ذکر نام و جزئیات مورد بررسی قرار داده است. نقل‌های خراسان، نقل موسیقایی به عشق حضرت پیغمبر (ص) و حضرت یوسف (ع)، نقل لیلی و مجنون، نقل آواز آهو، نقل تلفیقی حضرت مولی (ع) و شهر عجایب، نقل تلفیقی حیدربیک و صنمیر از موارد مورد بررسی و تحلیل تاریخی در این مجموعه است.

در بخش نقل‌های تالشی نیز نقل محمودیه، نقل آقاجان بگ و نقل سیاحان بررسی شده‌اند.

ماحصل کلام نصری اشرفی در این کتاب، ضرورت توجه هر چه جدی‌تر به حفظ و بررسی دقیق و علمی این نقل‌هاست. او در جای‌جای این کتاب بر این نکته تأکید می‌کند که بخش عمده‌ای از فرهنگ فلات ایران، در این نقل‌ها و آوازها به جای مانده است و این خطر، امروز بیش از پیش احساس می‌شود که با فراموش شدن این نقل‌ها نسل‌های امروز و آینده از بخش عظیمی از فرهنگ پدران و نیاکان خود محروم بمانند؛ میراثی فرهنگی که می‌تواند نقشی بسیار موثر در حفظ اصالت‌های فرهنگی مردمان ایران در مواجهه با رویکردهای نوین فرهنگی تازه تأسیس و نیز در انتخاب طریقی صواب در آینده فرهنگی این مرز و بوم داشته باشد.

گوسان پارسی | جهانگیر نصری اشرفی | سوره مهر | ۱۳۸۵ | شمارگان: ۱۱۰۰ | نسخه ۴۲۰۰ | تومان

زخمه بر سر گذشت نواها

دوش گرفتند. وی تأکید کرد: «به همین لحاظ معتقدم که تبادل و تضارب افکار از طریق خنیاگری در ایران، قابل مقایسه با سرگرمی‌های ایجاد شده توسط تروبادورها در اروپا نیست.» نویسنده «خنیاگران پارسی»، گوسان‌ها را میراث‌خوار مجموعه‌ای از سنت‌ها و هنرهایی دانست که در ابتدا وظیفه‌ای عمومی تلقی می‌شد و رفته‌رفته در اختیار گروهی خاص از افراد درآمد. وی افزود: «در مقطع زمانی خاصی که گوسان‌ها به عنوان یک طبقه اجتماعی ویژه و به صورت اختصاصی، وظیفه اجرای این گونه سنت‌های شفاهی را عهده‌دار شدند، نوعی زایش و باروری قابل توجه و سریع آغاز شد. از سوی دیگر نیز وجود این طبقه، یک اعزاز فرهنگی و اجتماعی تلقی می‌شد. چرا که برگزارشدن صحیح مراسم آیینی، به باور مردم آن زمان، می‌توانست سبب مشکلات اساسی چون بیماری و سیل و زلزله شود. قدرت‌های تازه تأسیس هم می‌خواستند هر وقت اراده کردند شاهد اجرای مراسم آیینی باشند و مردم کشاورز و دامدار، فراغت کافی برای برپایی همیشگی این مراسم نداشتند. در نتیجه این عوامل، نقش گوسان‌ها و خنیاگران در فرهنگ عمومی فلات ایران، روز به روز پررنگ‌تر و برجسته‌تر شد.»

نصری اشرفی در توضیح نقش خنیاگران در روزگاران پس از امپراتوری‌های بزرگ ایران نیز گفت: «در مقاطع تاریخی بعد، در واقع این نقالان و تاریخ‌برخوان‌ها هستند که نقش اصلی را برعهده دارند. مسئولیت نقالان تاریخ‌برخوان، عموماً عرضه اطلاعات تاریخی و وظیفه دیگر گروه‌های نقال، ژرفابخشی به احساسات دینی، ملی و انسانی بوده است. تاریخ‌برخوان، خلاصه‌ای از رویدادهای مقاطع مختلف تاریخ کشور را با حواشی و آرایه‌های جاذب تلفیق کرده و بدین ترتیب، نمایی کلی از تاریخ کشور را در معرض قضاوت مخاطبان قرار می‌داده است.»

این پژوهشگر، باقی‌مانده تعداد بسیاری از الحان و نغمه‌های موسیقی نواحی ایران را از دیگر برکات وجود فضایل خوان‌ها، تعزیه‌خوان‌ها، خنیاگران، عاشیق‌ها، هورخوان‌ها، شروه‌خوان‌ها، نثیت‌خوان‌ها، پرده‌خوان‌ها، شیرخوان‌ها و تاریخ‌برخوان‌ها دانست و یادآور شد: «این الحان به جا مانده، تنها بخش کوچکی از صدها و هزارها نغمه‌ای است که هر یک، منعکس‌کننده بخشی از فرهنگ، تاریخ، زیباشناسی و حتی گذشته سیاسی و اجتماعی و اقتصادی فلات ایرانند. به همین دلیل باید بررسی دقیق علمی آثار برجای مانده از خنیاگران پارسی را هر چه بیشتر جدی و حیاتی تلقی کرد.»

اضافه کرد: «در این مرحله، ما انواع نقل ترک و ترکمن، خراسان، گیلان و تالش، جنوب البرز و استان سمنان، مازندران، گلستان، و ایلات و عشایر مختلف کشور را از هم تفکیک کرده و به بررسی ویژگی‌های مضمونی و فرمی هر یک از آنها پرداختیم.»

این پژوهشگر، به این نکته تأکید کرد که بی‌شک گوسان‌ها، نخستین طلایه‌داران هنر شفاهی مقاطع تاریخی پیش از امپراتوری‌های بزرگ فلات ایران نبوده‌اند، بلکه شواهدی چون کنده‌کاری‌ها، نقش برجسته‌ها، استودان‌ها (جایگاه‌های دفن اموات)، نقوش حک شده روی ظرف‌ها و شواهد دیگر، نشان می‌دهد که برگزاری آیین‌ها در فلات ایران تا مدت‌ها وظیفه‌ای عمومی تلقی می‌شده و در اختیار یک قشر خاص به نام «گوسان»‌ها بوده است.

وی ادامه داد: «با گذشت زمان و رفته‌رفته، افراد خاصی در اجرای آداب و آیین‌ها نقش مشخص‌تر و برجسته‌تری یافتند و حتی مسئولیت برگزاری آیین‌ها را برعهده گرفتند. به هر حال شواهد مکتوب نشان می‌دهد که واژه گوسان تنها در دو سند یعنی «مجمعل التواریخ» و «ویس و رامین» ذکر شده است.» نویسنده «خنیاگران نوروزی» در پاسخ به چگونگی ارتباط خنیاگران فلات ایران با تروبادورها اروپایی، خاطر نشان کرد: «باید توجه داشت که تروبادورها، در واقع خنیاگر - دلچک بودند. آنها اسکان یافته نبودند. تروبادورها ارانمی توان یک جریان قوی و خلاص دانست، چرا که آنها در سراسر اروپا می‌گشتند و با موسیقی، طرح‌پردازی، موسیقی نمایشی و نمایش‌های موزیکال، مردم را سرگرم می‌کردند. تروبادورها بیشتر با مطرب‌های عصر قاجار قابل مقایسه‌اند، نه با خنیاگران.»

وی به بخش‌هایی از سنت موسیقایی یک قوم اشاره کرد که به دلایلی، نسبت به بخش‌های دیگر پررنگ و برجسته می‌شود و نقش موثرتری در حیات فرهنگی قوم بازی می‌کند. نصری اشرفی در این باره گفت: «بخشی از سنت موسیقایی هر قومی، به دلایل مختلف، برجسته‌تر می‌شود. در ایران، از دل همین بخش مکاتب فاخر موسیقایی زاده شد و یکی از این مکاتب که نقش بسیار مهمی در انتقال فرهنگ ما بازی کرده سنت شاهنامه‌خوانی بود.»

به یاد داشته باشیم که تا همین صد سال پیش، خط و کتابت و آنچه ما امروز به نام سواد می‌شناسیم، در اختیار گروهی خاص بود. نقش مهم شاهنامه‌خوان‌ها در اینجاست که آنها در چنین اوضاع و شرایطی، بار اصلی انتقال فرهنگ ایرانی را به مردم روزگار خود به

«گوسان پارسی» مجموعه‌ای است از درنگ‌ها و تامل‌ها بر سنت فراموش شده، یا در حال فراموشی خنیاگری ایرانی؛ سنتی که از زمان اشکانیان ریشه گرفت و تا همین اواخر، به شکل‌های مختلف چون شاهنامه‌خوانی حفظ شده بود. به گفته مدیر کنگره «گوسان پارسی» که این کتاب هم به مناسبت همان کنگره منتشر شده است، کتاب «گوسان پارسی» نخستین متن فراهم شده قابل دسترس به زبان فارسی است که به بررسی مضامین فرم و کارکرد نقل در نواحی مختلف ایران پرداخته و تحلیل تاریخی و ریشه‌یابی علل اجتماعی گوناگون را در پیدایش خنیاگران قدیم ایران، مدنظر قرار داده است.

نام «گوسان پارسی» هم نامی ابداعی است. در واقع واژه «گوسان» اصطلاحی بوده که در عصر اشکانیان برای اطلاق به خنیاگرانی به کار می‌رفته که مسئولیت‌های مشخصی را در زمینه سنت‌های شفاهی برعهده داشته‌اند.

کتاب «گوسان پارسی» با عنوان فرعی «بررسی نقل و نقالی در نواحی ایران» در سال گذشته در شمارگان ۱۱۰۰ نسخه از سوی انتشارات سوره مهر به قلم جهانگیر نصری اشرفی منتشر شده است.

جهانگیر نصری اشرفی، نویسنده «گوسان پارسی» فعالیت خود را در حوزه موسیقی از سال ۱۳۶۲ آغاز کرد. وی تاکنون نزدیک به ۱۰۰ اثر در حوزه موسیقی مناطق کشور منتشر کرده و دبیری دو کنگره را نیز در همین زمینه برعهده داشته است؛ نخست کنگره «گوسان پارسی» که از سوی مرکز موسیقی حوزه هنری در سال ۱۳۸۲ برگزار شد و دیگری، کنگره بین‌المللی مکاتب موسیقایی و تعزیه ایران که در سال ۱۳۸۳ توسط سازمان فرهنگی - هنری شهرداری تهران برگزار شد.

این پژوهشگر درباره کتاب «گوسان پارسی» می‌گوید: «واقعیت این است که بخش اعظم میراث برجای مانده موسیقایی ما از روزگاران گذشته، امروز جایگاهی پژوهشی - آموزشی و آرشویی - موزه‌ای یافته است.» وی با بیان این که منظومه‌های موسیقایی و نقل‌ها و داستان‌های نواحی مختلف ایران، از اساسی‌ترین ارکان هنر خنیاگری قدیم کشور محسوب می‌شوند می‌افزاید: «تلاش ما در این کتاب بر آن بود که بخشی از روند و جریان موسیقایی را که بخش‌های گسترده‌ای از مسائل زیباشناختی، ذوقی، فرهنگی،

تاریخی، ادبی و حتی سیاسی این مرز و بوم را در خود نهفته دارند و متأسفانه در حال فراموشی هستند، حفظ کنیم.» نویسنده «نمایش و موسیقی در ایران» در ادامه به گذار فرهنگی کشور از حدود سه دهه پیش تاکنون اشاره می‌کند و می‌گوید: «این گذار فرهنگی، خود را در حوزه موسیقی نیز به خوبی جلوه‌گر ساخته است. گذار فرهنگی ما که از حدود سه دهه پیش تر آغاز شده و به

احتمال بسیار تا سه دهه آینده نیز ادامه خواهد یافت، سبب می‌شود که ما بخش عمده‌ای از دانش و میراث کهن موسیقایی خود را از دست بدهیم.» نصری اشرفی به صبغه تاریخی موسیقی در فلات ایران اشاره کرد و افزود: «تاکنون به این جنبه از حیات موسیقایی ما، به خوبی پرداخته نشده. ما در این کتاب تلاش داریم آنچه از مسائل فرهنگی کشورمان را که وسیله این نقل‌ها منتقل شده، ثبت کنیم. در ضمن این کار، سعی داشته‌ایم که تحلیلی بر جریان خنیاگری و روندهای مختلف شکل‌گیری این جریان در فلات ایران، ارائه دهیم.»

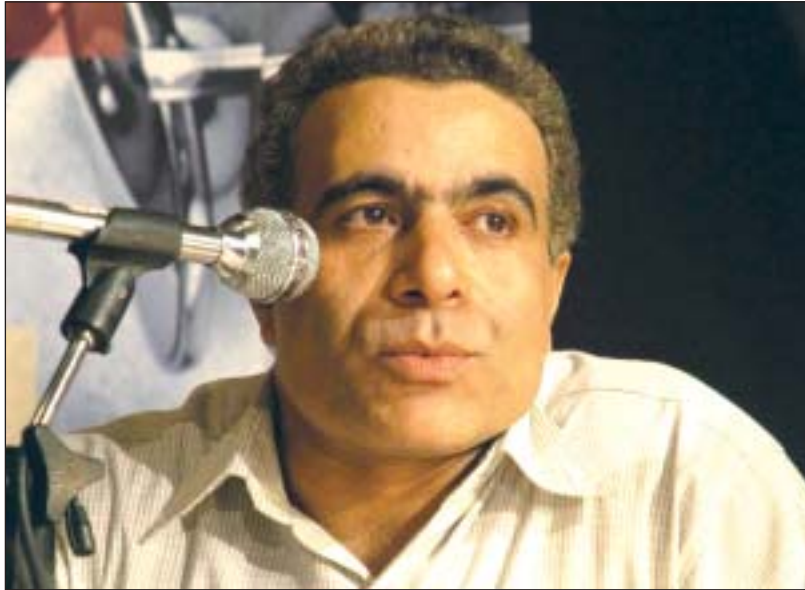
نویسنده دوره پنج جلدی، «فرهنگ طبری» تفکیک و دسته‌بندی روایان و خنیاگران نواحی مختلف کشور را از دیگر وظایف کتاب «گوسان پارسی» خواند و

با محمد شهباء، دبیر مجموعه کتاب‌های «تک نگاری سینما»

تماشای فیلم از پشت کلمات

محمد شهباء یکی از مترجمان و مولفانی است که فعالیت خود را به صورت تخصصی در حوزه سینما منحصر کرده است. او که عضو هیئت علمی دانشگاه هنر نیز هست تاکنون ترجمه آثاری همچون «دنیای درام»، «نظریه‌های روایت»، «سینما چیست؟»، «سینمای هالیوود جدید» و... را در کارنامه‌اش دارد. شهباء به تازگی دبیری مجموعه «تک نگاری‌های فیلم» را به عهده گرفته است که در آن آثار برجسته و کلاسیک سینمای جهان در قالب کتاب‌های مستقل منتشر می‌شوند. دو کتاب «ماجرای نیمروز» و «راننده تاکسی» به تازگی از این مجموعه توسط نشر هرمس منتشر شده است. وی در مورد چگونگی شکل‌گیری این مجموعه و چرایی انتشار آن می‌گوید: «موسسه فیلم بریتانیا (BFI) دو مجموعه کتاب منتشر کرده که در یکی از آنها به ۳۶۰ فیلم کلاسیک پرداخته می‌شود. البته هنوز همه کتاب‌های این مجموعه تحلیلی منتشر نشده است. از طرفی در مجموعه دیگر که کلاسیک‌های مدرن نام دارد به فیلم‌هایی پرداخته شده که در سال‌های معاصر ساخته شده‌اند، اما موقعیت کلاسیکی یافته‌اند. تعداد کتاب‌ها و عناوین مجموعه دوم با توجه به این که فیلم‌های جدیدی مرتباً وارد بازار می‌شوند، متغیر است. ما تلفیقی از این دو مجموعه را تحت عنوان تک نگاری فیلم منتشر می‌کنیم.»

شهباء با اشاره به این که هر کتاب توسط یک نویسنده به نگارش درآمده، اضافه می‌کند: «مسئولان انتشار این کتاب‌ها از نویسندگان ادبیات داستانی، منتقدان سینما، شاعران، استادان دانشگاه و هر کس دیگری که توانایی تحلیل فیلم را دارد خواسته‌اند تا در نگارش این مجموعه همکاری کنند.» به گفته این مترجم سینمایی، هر کدام از این کتاب‌ها ۱۰۰ تا ۱۴۰ صفحه هستند و اغلب توسط چهره‌هایی نوشته شده‌اند که از نام‌آوران این عرصه به حساب می‌آیند. وی یکی از ملاک‌ها و معیارهای ترجمه این آثار را علاوه بر شاخص بودن خود اثر، تطابق آن با شرایط فرهنگی ایران عنوان می‌کند و می‌افزاید: «انتشار کتاب‌هایی برای ما در اولویت است که با ملاحظات فرهنگی ما همخوانی دارد. از سویی این نکته را نیز فراموش نمی‌کنیم که در انتشار این آثار حتماً به آشنایی جامعه سینمایی با آنها توجه داشته باشیم.» شهباء دارا بودن تصویر را یکی از شاخصه‌های این آثار معرفی و عنوان می‌کند که برای صرفه جویی در هزینه و ارائه کتاب با قیمت مناسب، در چاپ آنها در این مجموعه از تصاویر سیاه و سفید استفاده شده است. به گفته شهباء ایده انتشار این آثار دو سال پیش به مدیر نشر هرمس پیشنهاد و پس از طی مراحل اولیه، دو کتاب «راننده تاکسی» و «ماجرای نیمروز» به تازگی منتشر شده است. وی می‌افزاید: «علاوه بر این دو کتاب، چند اثر دیگر از این مجموعه در دست چاپ است که از جمله آنها می‌توان به «مرد مرده» نوشته جانانان رزینام، «ده» نوشته جف آندرو و «هفت» نوشته ریچارد دایر اشاره کرد.»

دو کتاب «راننده تاکسی» و «ماجرای نیمروز» به شیوه متفاوتی نوشته شده است. کتاب «ماجرای نیمروز» بیشتر به ارائه آمار و وضعیت اجتماعی زمان ساخت و نمایش فیلم می‌پردازد و دو کتاب «راننده تاکسی» به تحلیل سینمای آن تمرکز دارد. از شهباء می‌پرسیم که آیا این بیان ویژه در سایر آثار مجموعه

نیز وجود دارد و این که آیا ویراستار مجموعه شیوه نامه مخصوصی برای آثار طراحی نکرده است. وی در پاسخ می‌گوید: «در مورد هر کتاب، بیش از هر چیز سلیقه نویسنده آن کتاب مورد نظر است. راب وایت سرویراستار این مجموعه است که نظارت کلی بر آن دارد. اما در مورد چگونگی پرداخت و مختصات اثر هیچ گونه دخالتی از سوی وی انجام نمی‌شود. مثلاً جانانان رزینام در کتاب «مرد مرده» بیش از هر چیز از متن مصاحبه‌های بیم جارموش (کارگردان این فیلم) بهره برده است. این مجموعه بسیار متنوع است و به نظر همین تنوع به خواننده کمک می‌کند آن را بهتر بخواند.» به اعتقاد این مترجم و مدرس سینما این تنوع از سویی دیگر به نگاه‌های متفاوتی مرتبط می‌شود که در عرصه سینما و نگاه به آثار متفاوت وجود دارد.

از شهباء می‌پرسیم که با توجه به این تنوع نگاه، آیا این مسئله مطرح بوده که درباره یک فیلم، دو یا چند کتاب منتشر شود. وی می‌گوید: «در حال حاضر چنین نکته‌ای مطرح نیست چرا که کتاب‌های مرتبط با ۳۶۰ فیلم کلاسیک به پایان نرسیده است. اما پس از پایان یافتن مجموعه شاید چنین نکته‌ای نیز مطرح شود. شهباء از کتاب‌های تالیفی خبر می‌دهد که توسط نویسندگان ایرانی در مجموعه «تک نگاری فیلم» منتشر می‌شوند. وی کتاب «ده بروی ده» را به عنوان یکی از این آثار معرفی می‌کند که توسط خودش نوشته شده است. مترجم «نظریه‌های روایت» می‌افزاید: «دبیر مجموعه انگلیسی تلاش کرده تا بهترین چهره‌های صاحب نظر را برای انتخاب این آثار در نظر بگیرد. به طور مثال جف آندرو یکی از چهره‌هایی است که نسبت به سینما شناخت خیلی خوبی دارد و یا فیلیپ دراماند، یکی از متخصصان سینمای وسترن که طبعاً شناخت خیلی خوبی نسبت به ماجرای نیمروز دارد.»

محمد شهباء معتقد است که این مجموعه می‌تواند برای سه قشر منتقدان سینمایی، بدنه سینمای حرفه‌ای و علاقه‌مندان به سینما قابل استفاده و مفید باشد. وی در این مورد می‌گوید: «بسیاری از این آثار در سینما و تلویزیون پخش شده‌اند. حال مخاطب حرفه‌ای سینما برای دانستن جزئیات و اطلاعات بیشتر می‌تواند به این کتاب‌ها رجوع

کند.» به گفته شهباء، نقدها و نوشته‌هایی که در مورد این آثار موفق سینمایی وجود دارند، اغلب به صورت پراکنده منتشر شده‌اند و برای کسی که می‌خواهد آنها را بخواند به سختی قابل دسترسی هستند. اما انتشار «تک گویی‌های فیلم» این نقد و تحلیل‌ها را در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌دهد. وی همچنین به فهرست منابع و مأخذی اشاره می‌کند که در پایان کتاب منتشر شده و معتقد است که این آثار می‌تواند مخاطب علاقه‌مند را به اطلاعات بیشتری وصل کند. شهباء نگاه متفاوت منتقدان به آثار سینمایی را یکی دیگر از شاخصه‌های این مجموعه عنوان می‌کند و می‌گوید: «نباید دیدی سیاه و سفید به فیلم‌ها داشته باشیم بلکه باید بیشتر به تحلیل پردازیم تا این که قطعاً بگوییم فیلم مذکور خوب است یا بد. این یکی از نکاتی است که می‌توان از این تحلیل‌ها مویخت، وی پرداخت به مقوله فیلم‌سازی و مسائل و مشکلات آن، نگاه تخصصی و در عین حال کاربردی و بررسی آثار کلاسیک را از جمله مواردی می‌داند که بدنه حرفه‌ای سینما می‌تواند از آن بهره ببرند.»

شهباء در پایان می‌افزاید: «ما در ترجمه این آثار، همان‌طور که مولفان آن به فیلم‌های مختلف سینما، از آثار هنری گرفته تا آثار پر فروش اما جلدی پرداخته‌اند توجه داشته‌ایم. به طور مثال کتابی در مورد «سه رنگ» کیشلوفسکی در این مجموعه به چشم می‌خورد، در عین حال تحلیلی از فیلم تایتانیک نیز در «تک نگاری‌های فیلم» منتشر می‌شود. همگان «سه رنگ» ساخته کیشلوفسکی را از آثار هنری و برتر سینمایی می‌دانند و تایتانیک نیز در عین آن که پر فروش‌ترین فیلم تاریخ سینماست، اثری قابل تامل به شمار می‌آید.»

«سکوت بره‌ها» نوشته ایوان تسگر، «سه رنگ» نوشته جف آندرو، «داستان عامه‌پسند» نوشته دانا پولن، «نابخشوده» نوشته اودارد باسکامب، «مخمصه» نوشته نیک جیمز، «مرد سوم» نوشته راب وایت، «سرگیجه» نوشته چارلز بار، «پرندگان» نوشته کامیل پاگلیبا، «محل جنی‌ها» نوشته مایکل استیون و «جویندگان» نوشته اودارد باسکامب از دیگر آثاری هستند که به زودی با عنوان تک نگاری‌های فیلم منتشر می‌شوند.

یادداشت

رحمان کاظمی

نظریه فیلم در عمل

فیلیپ دراماند در این کتاب «ماجرای نیمروز» را که یکی از آثار کلاسیک سینماست و بارها در تلویزیون ایران به نمایش درآمده، مورد نقد و بررسی قرار داده است. این فیلم از جمله کلاسیک‌های سینما به حساب می‌آید و از همین رو نقدهای بسیاری درباره آن نوشته شده است. شاید از همین رو باشد که دراماند در این کتاب بیش از آن که به تحلیل خود فیلم بپردازد، به حواشی آن در هنگام ساخت و پخش می‌پردازد. او در این کتاب کم حجم، نخست به معرفی مولفان کلاسیک سینمایی پردازد. فردرینه من (کارگردان)، استنلی کریمر (تهیه‌کننده)، کارل فورمن (نویسنده فیلمنامه)، فلویید کرازبی و دیمیتری تیموچین (فیلمبردار) و گری کوپر (بازیگر) در این فصل معرفی شده‌اند و چگونگی پیوستنشان به این فیلم شرح داده شده است.

در فصل سوم، مولف سراغ متن رفته است. انتظار ما این است که او در این فصل تحلیل و نگاه ویژه خود از «ماجرای نیمروز» را به دست دهد، اما مولف در این فصل نیز تحلیلی اجتماعی از فیلم دارد. او «ماجرای نیمروز» را با دیگر فیلم‌های تاریخ سینما می‌سنجد و تنها به تحلیل داستان و روابط شخصیت‌های آن می‌پردازد. در این فصل کمتر می‌بینیم که مولف از میزاسن و کارگردانی اثر بگوید. فصل چهارم کتاب نیز همین رویه را در پیش می‌گیرد. دراماند قصد دارد در این فصل به معانی این فیلم بپردازد. او در بخش‌های این فصل روابط بینامتنی، تفاوت بخشیدن به وسترن و تمثیل‌های اجتماعی را مورد بررسی قرار می‌دهد. نگاه ویژه دراماند در این فصل پیش از گذشته نام او را به عنوان تحلیلگر سینما به نمایش می‌گذارد.

در کتاب «راننده تاکسی» با نگاهی کاملاً متفاوت با کتاب اول روبرو هستیم. هر چند مولف در کتاب اخیر نیز به شرح مسائل تاریخی و اجتماعی پیرامون فیلم می‌پردازد، اما با تحلیلی جانانه، نگاه ویژه خود را در اختیار مخاطب می‌گذارد. شاید تازه‌تر بودن فیلم اخیر (۱۹۷۶) و کمتر مورد تحلیل قرار گرفتن آن سبب شده تا دست مولف برای ارائه تحلیل‌های نوباز باشد و در مورد فیلم «ماجرای نیمروز» با توجه به سال تولید آن کمتر حرف تازه‌ای باقی مانده باشد، اما به هر حال، امی توپین در کتاب اخیر تلاش دارد تا به شرح سینمایی و جوهر مختلف فیلم بپردازد. نویسنده همچنین نکات بسیار جالبی را در مورد میزاسن، فیلمبرداری و تدوین فیلم مورد اشاره قرار داده است. به عنوان نمونه او در بخشی از اظهار نظرش در تدوین به زندگی یکنواخت تراویس (شخصیت اول فیلم با بازی رابرت دنیرو) اشاره می‌کند و می‌نویسد: تراویس می‌گوید که هر شیفت دوازده ساعت طول می‌کشد (از شش شب تا شش صبح) و هفته‌ای شش شب هم کار می‌کند. این فصل رانندگی کمتر از چهار دقیقه طول می‌کشد ولی از ضرباهنگ یکنواخت تدوین درمی‌یابیم که کار تراویس چه خسته‌کننده است، و این دقیقاً همان چیزی است که تراویس می‌طلبد.»

یادداشت

دکتر مهین پناهی
استاد دانشگاه

روشنمندی در پژوهش

ثبت سلحشوری های دفاع مقدس، ثبت یک فرهنگ و یک باور است. حفظ حماسه یک عرفان است و نه تنها گزارش های یک جنگ، حماسه دفاع از مقدسات که یکی از آن دین است و دیگری وطن و دیگر وفای به عهد. حفظ عهد و پیمان تا پای جان. عهد با پیر طریق که از خط حسین(ع) است و بر راه او تاکید دارد.

ثبت این سلحشوری ها بسیار دشوار است. زیرا تاریخ صرف نیست تا با گزارش های تاریخ نویسی ثبت و به آیندگان منتقل شود. حتی هنر هم نتوانسته به طور کامل این حماسه، عرفان، ادبیات و فرهنگ را نشان دهد و ثبت کند زیرا هنر کارش انتقال و القای احساسات و حقایق است یا حتی بزرگ نمایی آنهاست اما حوادثی که در دفاع مقدس روی داد گاه بزرگ تر از هنر بود و گاه فراتر از باور و شاید به همین دلیل است که شعر قافیه می بازد و قلم لنگ می زند و گاهی دوربین بهتر بیان می کند اما زبان قلم و هنر ماندگارتر است و به هر روی باید آن اوج ها را ثبت کرد و همراه با هویت ملی به نسل های بعد سپرد تا شهید همت ها، جهان آراها، فهمیده ها و ... را پشتوانه هویت ملی خود بدانند که مبادا ایران از غیوران و عیاران سبکبال تهی شود.

یکی از برنامه های حمایتی می تواند پژوهش های روشنمندی در دانشگاه ها به شکل طرح های پژوهشی یا پایان نامه های دوره های تحصیلات تکمیلی باراهنمایی استادان مجرب باشد. در این زمینه باید اولویت تحقیقات توسط کمیته علمی تعیین و به دانشگاه ها اعلام شود. البته حمایت از این طرح های پژوهشی را نباید فراموش کرد.

همچنین در پیشبرد این اهداف، ارج نهادن به کارهای پژوهشی و هنری می تواند به افزایش فعالیت روشنمندی در دانشگاه ها بیفزاید و حتی نهضتی در این عرصه ایجاد کند. می توان به جای این همه تاکید بر مقاله های ISI در رشته های علوم انسانی، بر تحقیقات روشنمندی، گزارش های تاریخی و سیره هنری - تاریخی شهیدان و کاوش های اصیل تاکید و آنها را جایگزین امتیازات آیین نامه های ترفیع و ارتقا کرد. برای عملی کردن این کار بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس می تواند با معاونت پژوهشی وزارت علوم وارد مذاکره شود و بخواهد که این طرح های پژوهشی یا پایان نامه ها را جزو موارد ارزیابی عملکرد استادان و هیئت علمی دانشگاه ها قرار دهد. در واقع تحقیقات تکراری باید جای خود را به انواع ژانر های جدید ادبی که فرزند ادبیات و هنر انقلاب و دفاع مقدس است بدهد.

برای حفظ فرهنگ ایثار و شهادت در بین نوجوانان و نوشتن تاریخ به دست نوباوگان و تقویت باور آنها از نسلی که در کنارشان نوجنگیده اند و صدای توپ و خمپاره و آربی جی را نشنیده اند، بخشی از ساعت های تاریخ، انشاء، جامعه شناسی و ... باید به دست خود این نسل نوشته شود. با ایجاد انگیزه، فرزنداندانمان را به سراغ مردان مردی که با خونشان تاریخ را نوشتند و با پایشان قله های شرف را پیمودند بفرستیم تا از آنها که رفته اند، رفتن را بیاموزند و از آنها که مانده اند، چگونه ماندن را درس بگیرند و برای فرزندانشان بگویند و بنویسند.

کوت و رو

بهشته سماواتی

مروری بر روند هفتمین جشنواره کتاب سال شهید حبیب غنی پور

ضیافت در حضور گلدسته ها

یادداشت های داوران و ... است. کتاب حبیب جشنواره ششم نیز تا آخر دی ماه منتشر و در اختیار علاقه مندان قرار می گیرد.

معیارهای داوری

در هر جشنواره ای که به کتاب اختصاص داشته باشد، حرف آخر را داوران می زنند. از آنجایی که در این جشنواره آثار منتشر شده در سال ۸۵ مورد بررسی قرار گرفته اند، نتایج داوری ها و سطح کیفی آثار می تواند نشان دهنده نمایی کلی از وضعیت ادبیات (در شاخه های مربوطه) در این سال باشد. البته معیارهایی که داوری ها بر اساس آن صورت گرفته است نیز مهم هستند. ابراهیم حسن بیگی، داور بخش بزرگسال جشنواره شهید غنی پور در مورد معیارهای داوری و اصولی که باید مبنای کار داوران قرار گیرد می گوید: «داوری های ما بر اساس شناختی است که از جشنواره داریم و نیز رویکرد اصلی جشنواره که به مسجد و شهید است. در واقع معیارهای مشخصی در اختیار ما قرار داده نشده است.»

حسن بیگی سطح کیفی آثار حاضر در جشنواره شهید غنی پور را نامطلوب ارزیابی می کند، معتقد است که آثار سال ۸۵ رضای کننده نیست و متأسفانه نویسندگان به ساده نویسی تمایل پیدا کرده اند. او می گوید: «البته بخشی از این کاهش کیفیت آثار به دلیل سیر نزولی ادبیات کشور است. توقع ما از نویسندگان این است که آثاری خوب و قابل توجه ارائه دهند.»

در جشنواره هفتم شهید غنی پور آثار منتشر شده در سال ۸۵ مورد بررسی و داوری قرار می گیرند و طبیعتاً آثاری که در جشنواره انتخاب کتاب سال دفاع مقدس حضور داشته اند، در شاخه های مربوطه جشنواره شهید غنی پور نیز حضور دارند. بنابراین به نظر می رسد آثاری که در جشنواره انتخاب کتاب سال دفاع مقدس حائز کسب رتبه شده اند در جشنواره شهید غنی پور نیز به عنوان اثر برگزیده معرفی شوند. اما ابراهیم حسن بیگی با رد این استدلال می گوید: «ممکن است آثار برگزیده جشنواره کتاب سال دفاع مقدس در جشنواره شهید غنی پور صاحب رتبه نشوند.»

در زمینه با حمایت از توزیع آثار برتر جشنواره شهید غنی پور و نیز تشویق و تقدیر ناشران و نویسندگان برتر این جشنواره، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تصمیم گرفته است از کتاب های برگزیده و تقدیری جشنواره شهید غنی پور به ترتیب ۷۰۰ و ۵۰۰ جلد خریداری کرده و آنها را در اختیار کتابخانه های عمومی قرار دهد.

خود نداریم و بخشی از بودجه ما توسط وزارت ارشاد و قسمتی دیگر به وسیله برخی ناشران و مراکز فرهنگی تامین می شود.»

در حال حاضر اعضای اصلی شورای نویسندگان مسجد جوادالائمه(ع) که متولیان برگزاری جشنواره شهید غنی پور نیز هستند، هیچ دستمزدی نمی گیرند، همچنین سایر کسانی که خارج از این مجموعه هستند، در هنگام همکاری با جشنواره شهید غنی پور کمترین دستمزد را دریافت می کنند.

فلاح پور که سال گذشته از تاسیس دو شاخه شعر و کودک در جشنواره شهید غنی پور سخن گفته بود، مشکل مالی و نبود مکان مناسب و دائمی را از موانع موجود در راه تاسیس این دو رشته عنوان می کند و اطمینان می دهد که در جشنواره هشتم دو رشته شعر و کودک نیز به گروه های داوری اضافه شود.

وی همچنین اعلام می کند که برای اولین بار از تمامی ناشران و نویسندگان برتر دوره های گذشته جشنواره شهید غنی پور دعوت خواهد شد که در مراسم جشنواره هفتم حضور داشته باشند.

مسئول اجرایی هفتمین جشنواره شهید غنی پور با تاکید بر سادگی جشنواره، دلیل این امر را صداقت و اخلاص کار مسجد برای شهید می داند و می گوید: «بچه هایی که صادقانه و بدون هیچ چشمداشتی این کار را اداره می کنند، اعتبار زیادی برای این مراسم فراهم کرده اند. بسیاری از کسانی که در عرصه ادبیات قلم می زنند به این جشنواره علاقه مندند و آن را معتبر و فضایی صمیمی برای گفت و گو و تعامل می دانند.» فلاح پور از کتابی به نام «حبیب» نیز سخن می گوید که پیش از هر جشنواره منتشر می شود و شامل اطلاعات مختلفی از جشنواره قبلی است. وی در این باره می گوید: «این اطلاعات شامل معرفی نویسندگان و آثار برتر، گزارش جشنواره، نقد آثار برتر، عکس ها،

در جشنواره امسال حدود

۱۸۰ عنوان کتاب مورد

بررسی و داوری قرار گرفت

که در این میان ۴۰ عنوان در

بخش نوجوان و مابقی در

بخش بزرگسال قرار داشت

جشنواره کتاب سال شهید حبیب غنی پور در حالی برگزار می شود که به نظر می رسد اقبال جامعه فرهنگی و ادبی کشور به این جشنواره بسیار بیشتر از دوره های قبل و حتی غیر قابل مقایسه با دوره های نخستین آن شده است، به طوری که جشنواره امسال پذیرای بیش از ۱۸۰ عنوان کتاب است.

این جشنواره با توجه ویژه به مفاهیم شهید و مسجد و به همت شورای نویسندگان مسجد جوادالائمه(ع) (مسجدی در غرب تهران) اسفندماه سال جاری هفتمین دوره خود را تجربه می کند. این جشنواره مزین به نام شهیدی است که خود از اعضای شورای نویسندگان مسجد جوادالائمه(ع) بوده است. این شهید بزرگوار سه اثر را نیز از خود بر جای گذاشته است. «عمو سیدی»، «سفر جنوب» و «گل خاکی» آثار شهید غنی پور است که هر ساله تجدید چاپ شده و طی برگزاری جشنواره در اختیار علاقه مندان قرار می گیرد.

جشنواره شهید غنی پور که داوری های آن به اتمام رسیده است پنجم اسفندماه در حوزه هنری ۱۵ برگزار شده خود را معرفی خواهد کرد.

رسول فلاح پور، مسئول اجرایی هفتمین دوره انتخاب کتاب سال شهید حبیب غنی پور درباره اهداف برگزاری این جشنواره به کتاب هفته می گوید: «برگزاری چنین جشنواره هایی سبب افزایش انگیزه نوشتن در بین مولفان می شود و نشاط مضاعفی را در این عرصه ایجاد می کند.»

وی بالا رفتن سطح کتاب ها و عرضه آثار پرمحتوا را از دیگر نتایج جشنواره های ادبی با موضوع انتخاب کتاب می داند و شاخه های داوری را شامل دو بخش نوجوان و بزرگسال معرفی می کند: «در بخش نوجوان هیچ محدودیتی برای قالب کتاب ها وجود ندارد و بخش بزرگسال نیز شامل چهار شاخه رمان، مجموعه داستان، دفاع مقدس و زندگینامه داستانی است.»

فلاح پور از افزایش ۱۰ جلدی کتاب های جشنواره هفتم نسبت به جشنواره ششم خبر می دهد: «در جشنواره امسال حدود ۱۸۰ عنوان کتاب مورد بررسی و داوری قرار گرفت که در این میان ۴۰ عنوان در بخش نوجوان و مابقی در بخش بزرگسال قرار داشت.»

وی در حالی که از اتمام داوری ها در شاخه های مختلف خبر می دهد، از کسانی که تمایل دارند اثر خود را در جشنواره شرکت دهند دعوت کرد تا نسبت به ارسال آن به جشنواره شهید غنی پور اقدام کنند.

به گفته مسئول اجرایی هفتمین جشنواره شهید غنی پور، داوران بر اساس رویکرد اصلی جشنواره که مسجد و شهید است، انتخاب شده اند: «خسرو باباخانی، شهرام شفیعی و محمدرضا شاه آبادی داوران بخش نوجوان هستند و ابراهیم حسن بیگی، احمد دهقان و زهره یزدان پناه نیز آثار رسیده به بخش بزرگسال را داوری کرده اند.»

وی معتقد است که درخواست از ناشران و نویسندگان روش مناسبی برای جمع آوری آثار در جشنواره نیست: «ما خودمان اقدام به جمع آوری این ۱۸۰ اثر کردیم. در این روش احتمال این که اثری از قلم بیفتد بسیار کم است.»

فلاح پور در مورد جایزه ای که به نویسندگان برتر اهدا می شود نیز می گوید: «جایزه ای که امسال به نویسندگان آثار برتر اهدا می شود، حداقل دو برابر سال ۸۵ یعنی ۱۰ سکه بهار آزادی خواهد بود. همچنین از ناشران برتر نیز تقدیر خواهد شد. در واقع مشکلات مالی ما زیاد است و گزینه جایزه بهتری در نظر گرفته می شد. چون ما هیچ منبعی برای تامین هزینه های

آوازه‌های سنگر اوج می‌گیرند

شعر دفاع مقدس، برآمده از هشت سال حماسه‌های همیشه جاویدان ملتی است که از صمیم جان، باورهای متبلور از ایمان، عشق و شرف، یگانگی، ایستادگی و سرافرازی رابه‌نمایش گذاشت و ندای پیروزی حق را در طنینی باشکوه و با بانگی رسا به گوش جهانیان رساند.

بدیهی است که تجلی عینی دفاع مقدس در بعد مادی اش، با قطعنامه پایان گرفت، اما انتظار می‌رود که بعد معنوی، پیام فرهنگی و طنین روحانی آن سال‌ها در هیئت ادبیات دفاع مقدس به ویژه شعر به حیات پاک و حماسه آفرین خود ادامه دهد. راه‌های تازه‌ای در بیان و نو کردن حماسه‌های سال‌های آتش و خون و مقاومت بیاید، نه این‌که در تجربه‌های گذشته بماند. اما متأسفانه به نظر می‌رسد که شعر دفاع مقدس در سالهای اخیر این انتظار را برآورده نکرده است. در واقع شعری که پیشرو باشد و با بهره‌گیری از آخرین تجربه‌های زبانی، خیال‌اندیشی و عاطفی ملت تمدن‌ساز و فرهنگ‌آفرین ایران بر قله‌های شعر معاصر این کشور بدرخشد، در سالهای اخیر کمتر سروده شده است.

اصولاً قصه و داستان هر چه از رویداد و موضوعی که درباره آن نوشته می‌شود فاصله گیرد، فرصت بازنگری و بازاندیشی بیشتری را به نویسندگان می‌دهد و این امکان را برای آنان فراهم می‌کند که داستان‌هایی ناب و فاخر خلق کنند. اما از سویی دیگر این روند در مورد شعر صادق نیست و شاعر هر چه از ارتباط و احساسات تنگاتنگ و نزدیک با موضوع فاصله گیرد، کمتر می‌تواند اشعار فوق‌العاده‌ای بسراید.

صابر امامی، شاعر، در این باره معتقد است شاعرانی که جنگ را دیده‌اند بسیار بهتر و بیشتر از کسانی که جنگ را ندیده‌اند متاثر می‌شوند. او در این باره می‌گوید: «مثلاً وقتی از شاعران جوان خواسته‌ایم که در کنار شعر دفاع مقدس در مورد مقاومت مردم فلسطین نیز شعر بگویند، شمار قابل توجهی از آنها در مورد فلسطین شعر گفته‌اند. زیرا هر روزه دفاع ملت فلسطین را می‌بینند و این ارتباط تنگاتنگ و زنده آنها را به هیجان می‌آورد.»

وی البته این نکته را منکر نمی‌شود که ممکن است در حال حاضر و یا در آینده شاعری بیاید و در حوزه دفاع مقدس آثاری ناب و درخشان خلق کند.

اما متأسفانه پس از دوران هشت ساله دفاع مقدس، آثاری درخشان آن گونه که بتوان بر آن انگشت گذاشت و آن را گامی فراتر از میراث به دست آمده دانست، خلق نشده است.

نویسنده کتاب «عوامل معنوی و فرهنگی دفاع مقدس» علل و عوامل مختلفی را مسبب وضعیت موجود شعر دفاع مقدس می‌داند: «در جامعه ما هنوز نویسندگی و شاعری به عنوان یک حرفه محسوب نمی‌شود، بلکه همه آن را یک کار دلی و ذوقی در کنار سایر شغل‌ها می‌شناسند: «حتی از نظر روانشناسی اجتماعی نیز حالتی را ایجاد کرده‌ایم که این حرفه یک صنف به نظر بیاید.»

او بر این باور است که ریاضت‌هایی در مسیر خلق آثار ناب وجود دارد که شاعر را مجبور می‌کند بین زندگی شاعرانه خود و زندگی مادی یکی را انتخاب کند.

به علاوه شاعران بزرگ ما همه دنیا را گشته‌اند و همه نوع آداب و رسومی را دیده و درک کرده‌اند مثلاً همین نزار قبانی که یکی از شاعران بزرگ جهان عرب و سوریه است به واسطه آشنا شدن با فرهنگ‌های مختلف و زندگی کردن با آنها به این مقام رسیده است. اما به راستی چقدر امکان حضور شاعران در محیط‌هایی که می‌تواند از آن تجربه،

احساس و فرهنگ کسب کنند، وجود دارد و ریزن‌های فرهنگی که می‌توانند زمینه‌ساز ایجاد چنین محیط‌هایی باشند تا چه اندازه برای پرورش استعدادها برای کشورمان تلاش کرده‌اند؟»

امامی البته این نکته را نیز بیان می‌کند که با وجود همه این مشکلات به همت سازمان‌های مختلف از جمله بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌ها چراغ شعر دفاع مقدس همچنان روشن است، اما همین که حرکت و پویایی مورد انتظار را ندارد، نشانه نیاز به توجه بیشتر به این حوزه است.

به باور وی این‌که تصور کنیم شاعران این عرصه از جهات گوناگون از جمله تخصص، اطلاعات، ذوق و قریحه کامل هستند و کمبودی ندارند، تصویری اشتباه است، بلکه باید روزبه‌روز بر تجربیات فرهنگی و هنری خود بیفزایند.

شعر دفاع مقدس، تصویر زندگی

بسیاری از کارشناسان بارها از زاویه‌های پنهان دفاع مقدس و نکات ناکاویده آن سخن گفته‌اند. آنها معتقدند که آثار بسیاری از شاعران ما به دور از این زوایا و فقط از منظر مشخص و تکراری خلق می‌شود. اما به راستی این مناظر مختلفی که از آن صحبت می‌شود کدامند؟ پاسخ این سوال را در خلال سخنان مصطفی علی پور، شاعر، می‌توان یافت.

او که شعر دفاع مقدس را کاملاً متفاوت از شعر اجتماعی، اخلاقی، حماسی و می‌بیند، معتقد است که آثاری که در ایام مقاومت و دفاع مقدس خلق شده فقط به پدیده جنگ و دفاع پرداخته است نه به دستاوردهای این دفاع. وی در تکمیل گفته‌های خود می‌گوید: «در دوران پس از دفاع مقدس نیز آثاری شایسته سال‌های سخت مقاومت خلق نشده است. البته ناامید نیستیم، زیرا پدیده جنگ در همه جای دنیا برای این‌که ادبیات و هنر خود را شکل دهد نیازمند گذشت زمان و فرهنگ‌سازی است. مثل آثار هنری ارزشمندی که در مورد جنگ جهانی دوم خلق می‌شود.»

به باور شاعر کتاب «می‌تراود مهتاب» جنبه‌های تصویری، نمایشی و دراماتیک دفاع مقدس بیشتر معرفی شده است و شاید این به دلیل آثار مستندی است که شهید آوینی خلق کرده است زیرا او با خدمات خود نوعی فرهنگ‌سازی انجام داد، اما در حوزه شعر چنین فرهنگ‌سازی صورت نگرفته است. علی پور می‌افزاید: «به قول گیلبر رایتز تاریخ از زمانی آغاز می‌شود که غبار یادها فرو نشسته باشد. این حرف درستی است، بنابراین من اصلاً نگران این نیستم که از دفاع مقدس فاصله بگیریم. اما باید قدری صادقانه‌تر به موضوع دفاع مقدس پرداخت در غیر این صورت آثاری خوب خلق نخواهد شد.»

علی پور تأکید بر نمادهای تکراری و کلیشه‌ای را از نقاط ضعف شعر می‌داند و معتقد است باید شرایطی فراهم شود که شاعران بتوانند دفاع مقدس را از مناظر مختلف تماشا کنند: «اصل دفاع برای ما مقدس بود، اما اتفاقاتی در حواشی دفاع روی می‌دهد که فرهنگ آن را می‌سازد. در مورد دفاع مقدس نیز فضاهایی وجود دارد که گویا امروز برخی‌ها پنهان مانده‌اند، در صورتی که این فضاهای دست‌نخورده باید وارد ادبیات دفاع مقدس شود.»

علی پور بر این باور است که باید از هنرمندان خواست که دفاع مقدس را نه فقط از منظر حماسه، بلکه آن را تصویری یک زندگی ببینند. «رابطه رزمندگان با خود، جامعه و مردم کمتر دیده شده است. گویا شاعران ما از این‌که وارد حوزه‌های درام شوند می‌ترسند و احساس می‌کنند شاید موضوع خصوصی شود، در حالی که به نظر من این حرکت می‌تواند یک تجربه بسیار خوب باشد.»

سفر مکتوب به جبهه‌ها

غلامرضا آزادی: سال گذشته حدود چهار میلیون نفر از مناطق باستانی و حدود یک میلیون نفر از مناطق عملیاتی استان خوزستان بازدید کرده‌اند. شاید اولین سوالی که در ذهن خواننده این خبر به وجود بیاید این باشد که آیا می‌توان امکانی را فراهم کرد که گردشگران علاوه بر بازدید از مناطق باستانی بتوانند از مناطق عملیاتی نیز دیدن کنند و بالعکس؟ ستاد گردشگری جنگ به این سوال پاسخ مثبت داده است. این ستاد از بهمن ماه سال ۸۵ در سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و با اهداف تدوین طرح جامع گردشگری، تلفیق مناطق عملیاتی و باستانی و ثبت مناطق عملیاتی دفاع مقدس در سطح ملی و یونسکو (به عنوان میراث فرهنگی) تشکیل شد. ستاد گردشگری جنگ، در حال انتشار کتاب، جزوه و نقشه‌هایی درباره مناطق عملیاتی و باستانی استان‌هایی است که درگیر جنگ تحمیلی بوده‌اند. اقدامات این ستاد در گفت‌وگو با حسین زکریایی، مسئول روابط عمومی آن تبیین شده است.

به گفته وی گزارش سفر پنج استان جنگی عنوان کتابی خواهد بود که حاوی تمام خصوصیات و ویژگی‌های مناطق عملیاتی و باستانی پنج استان خوزستان، ایلام، کرمانشاه، کردستان و آذربایجان غربی است.

این کتاب علاوه بر این‌که بازدیدکنندگان مناطق عملیاتی (راهیان نور) را در جریان جزئی‌ترین اطلاعات این مناطق قرار می‌دهد و آنها را با مناطق باستانی و گردشگری آشنا می‌کند، اطلاعات لازم را در مورد مناطق عملیاتی در اختیار گردشگران قرار می‌دهد و امکان بازدید از این مناطق را برای آنها فراهم می‌کند.

زکریایی، این کتاب را گزارشی از سفر مسئولان این ستاد به مناطق مختلف عملیاتی و باستانی استان‌های جنگی کشور معرفی می‌کند و معتقد است که بازدیدکنندگان از مناطق عملیاتی و باستانی با مطالعه این کتاب به راحتی می‌توانند مسیر بازدیدهای خود را تعیین و از هر دو منطقه بازدید کنند.

در عین حال ستاد گردشگری جنگ با همکاری مجمع خبرنگاران و نویسندگان مطبوعاتی دفاع مقدس سالنامه‌ای را در بهمن ماه منتشر خواهد کرد که جزئیات تمام عملیات‌ها و مناسبت‌های دفاع مقدس را در خود جای می‌دهد. به گفته زکریایی در این تقویم اطلاعاتی از

زندگی شهدای معروف و فرماندهان دفاع مقدس نیز گنجانده شده است.

دفاع مقدس، میراث معنوی

زکریایی که مسئولیت کار گروه میراث معنوی ستاد گردشگری جنگ را نیز عهده‌دار است، با بیان این‌که یونسکو چند سالی است تصمیم به ثبت آثار معنوی گرفته است، اعلام می‌کند: «قصد داریم دفاع مقدس را به عنوان میراث معنوی ملت ایران هم در سطح ملی و هم در یونسکو ثبت کنیم. به همین منظور پس از استخراج شاخص‌های فرهنگی دفاع مقدس، برای تک‌تک این شاخص‌ها پرونده‌سازی می‌کنیم و بعد از ثبت ملی به وسیله معاونت سازمان گردشگری، آنها را برای ثبت به یونسکو ارسال می‌کنیم.»

به گفته او این کار به وسیله یک تیم پژوهشی قوی که ۱۰ نویسنده آن را تشکیل می‌دهند از یک ماه پیش آغاز شده و تا خردادماه سال آینده به طول می‌انجامد.

وی افزود: «شاخص‌های فرهنگی دفاع مقدس پس از ثبت در قالب یک کتاب منتشر خواهد شد. همچنین ما قصد داریم یک مجموعه چندجلدی - که در واقع مستندی‌سازی این شاخص‌ها شامل عکس، دست‌نوشته و... است - را منتشر کنیم.»

سادگی، سادگی عزیز

اگرچه ادبیات به ویژه شعر بستر مناسبی برای روایت نوستالژی است، اما گاه روایت نوستالژی فضای خاصی را در شعر می پراکند. در این جنس آثار که نمونه های آن را می توان در ادبیات جهان بسیار دید، نویسنده شخصیت های متعددی می آفریند؛ شخصیت هایی از جنس خاطره کودکی، نوجوانی، جوانی و حتی از آینده خویش. در این میان اما شخصیت اصلی این دست از آثار را باید «زمان» دانست. زمان نقش اصلی را در میان آثار نوستالژیک ایفا می کند. شعرهای سیدرضا علوی در کتاب «از رنگ کودکی» را باید از این جنس آثار دانست. او چنانچه از عنوان کتابش نیز برمی آید، محوریت کودکی و زمان را زیربنای شعرهای در این مجموعه قرار داده است. با این همه، نگاه ویژه علوی در نوشته های مختلف رنگ های مخصوص به خود را دارند. به عنوان نمونه در شعر «لادن یعنی...» شاعر بدون آن که نشانه های کودکی را به نشانه های مستقیم زبانی ارجاع دهد، آنها را به استعاره هایی می کشاند که ما را به یاد فضای کودکی و نوستالژی آن دوره می برد: «این روزها چقدر همدرد و قاصدک زیاد / و شاعر و فردا، کم است. / صبح دارد طراوتش را دیکته می کند / صبحی که هر روز / ترک دو چرخه شیرفروش می آمد و / به روی خودش و فردا نمی آورد...» چنانچه از این شعر و شعرهای دیگر این مجموعه برمی آید، شاعر قصد ندارد که نوستالژی کودکانه را به مرثیه بدل کند و همچون بسیاری آه و فغان سردهد. بلکه می خواهد مخاطب را در فضای کودکانه ای قرار دهد تا او راحت تر با روابط علت و معلولی شعرش کنار بیاید.

برای اثبات این نکته سطرهایی از شعر «صدای حروف» را می آوریم: «کلمات سیاه / سفیدی برف را می پایند / کودکان در مدرسه / خرمالوها در خواب / ظهر / آفتاب در خانه / کودکان در بازی / سفیدی برف و نارنجی های خرمالو / در گفت و گو.» از این بیشتر باید فضای نوستالژیک را در هایتکهای علوی جست. در این هایتکها که تعدادشان بسیار اندک است، لحن نوستالژیک شاعر با بیان استعاری همراه می شود. او در این شعرها به مقتضای اقتصاد کلمه، فضا و لحظه ای بسیار کوتاه را به تصویر می کشد که تنها با روابط علت و معلولی کودکانه قابل توجه است: «آمبولانسی گرسنه / در جنگل شهر / زوزه می کشد / غذایی در تریفیک / از دهان می افتد.» علوی در این هایتکو و چند هایتکوی دیگری که در این مجموعه آمده چندان پایبند اصول و قوانین هایتکو نیست.

او اندیشه هایش را در کلمات و سطرهای کوتاهی می نویسد و هیچ اهمیت نمی دهد که هایتکو در فرم اصلی خود، تنها به بیان یک تصویر تجربیدی می پردازد و بس. همین نکته سبب می شود تا بتوان امضای شاعر را در جای جای کار هایش ببینیم. او همین فضای متفاوت را در نثر و لحن بیانش نیز رعایت می کند. نثر شکسته علوی اغلب با نثر استاندارد فارسی همخوان نیست. بلکه شاعر نحو را به نفع معنای شعر تغییر می دهد: « پاسبان از پس پرده پدر و من هر دو را ورنه انداز می کند / قندان در اندازه های جسارت پدر نبود / لابد باید از سر نیزه کمک می گرفت. / بعدها فهمیدم اینها همه به سال سی و دو مربوط می شد / که مردم داخل ماشین های روباز...» با این همه شعرهای علوی بیانی ساده دارند و فضاهایی بس ساده و سرراست را پیش روی مخاطب قرار می دهند؛ فضاهایی که مخاطب شعر زده معاصر را از شعر نمی رهند.

با سیدرضا علوی و مجموعه شعر «از رنگ کودکی»

صدای پای کودکی

نثر را باید رعایت کرد. همان طور که نیما یوشیج نیز گفته، شعر باید به سمت زبان محاوره پیش برود. اما نه تا آنجایی که بدل به نثری یومیه شود.

زبان مردم تعبیرات بسیاری دارد که می تواند به غنای شعر کمک کند. اما آوردن کلمات انگلیسی مثل همین عبارت «don't worry» ممکن است همه مردم آن را به کار نبرند. با توجه به این که شاعر پاسدار زبان است، آیا این استفاده نمی تواند به رایج شدن غلط های مصطلح بینجامد؟

اگر ما بپذیریم که در جامعه ما ۷۰ میلیون شاعر داریم، حرف شما درست بود ولی در جمعیت ۷۰ میلیونی ما ۷ هزار نفر شعر می گویند. یعنی این ۷ هزار نفر هستند که زبان گفتار را در زبان شعری شان لحاظ می کنند. ما از عامه مردم انتظار نداریم که شبیه این شعرها حرف بزنند. اینها فقط گاهی به زبان مردم نزدیک می شود، نه آن که کاملاً شبیه آن شود. در کنار این موضوع، ما استفاده های فراوانی از زبان های مغولی، روسی، فرانسوی و... در زبان داریم که خیلی از آنها هم وارد شعر شده؛ از شعر مولانای بزرگ گرفته تا شعر معاصران.

آنها کلماتی هستند که طی قرن ها و سال ها در زبان وارد شده است... اما این عبارات قدمتی طولانی ندارند و در ضمن از عمومیت آن واژه ها نیز برخوردار نیستند. آیا شاعر به عنوان فردی که در حوزه زبان فعالیت می کند، نباید به این مسائل توجه داشته باشد؟

بله. با این بخش حرف شما موافقم. شاعر بهتر است به گونه ای بنویسد که درست باشد. اما این نکته را نباید فراموش کنیم که مردم خود زبان را انتخاب می کنند و به کارگیری یک باره یک شاعر از یک عبارت، کمتر می تواند به فراگیری آن بینجامد. اما اگر کار مکرر شود، شاید نکته ای که شما می گویند، مصداق پیدا کند. اگر این کار کرد با تعدد همراه باشد، می تواند باعث ویرانی زبان شود. قصد من این بوده که زبان مردم عامه را به شعر بیاورم. اما اگر بخواهم با صداقت به سوال شما جواب بدهم باید عرض کنم که اگر این کلمات کمتر مورد استفاده قرار گیرد، بهتر است.

این کلمات روی کاغذ ضبط می شود و تا زمانی که کتاب باقی باشد، این کلمات هم باقی هستند. به نظر من گاه این کلمات به شعر کمکی نمی کند.

استفاده بی جا از این کلمات حتی اگر به شعر زبان ضربه ای نزنند به آن کمک هم نمی کند.

شما به لحظات جزئی از زندگی اشاره می کنید، چه در شعرهای کوتاه و در شعرهای بلند. آیا شعر بلندی بوده که آن را به چند شعر کوتاه تقطیع کرده باشید؟

نه. شعر وقتی خود را به انسان دیکته می کند، همان جور که هست می آید.

شعر همان طور که دلش می خواهد روی کاغذ می آید. اگر شعری این چنین نباشد، قراردادی می شود و نویسنده اش ناظم است و نه شاعر. من اگر می خواستم این گونه باشم باید در چهل و پنج سال شاعری ام، بیش از سی مجموعه شعر منتشر می کردم. من همواره به شعر محض و شعر ناب اندیشیده ام. گاه پشت فرمان هستم و چیزی به ذهنم می آید. شب ها همیشه کاغذی کنارم می گذارم تا اگر چیزی سراغم آمد بنویسم. صبح گاه نمی توانم آن را بخوانم. اینها شعر است.

«از رنگ کودکی» سومین دفتر شعر سیدرضا علوی است که در طول بیش از ۴۵ سال شاعری اش منتشر کرده است. در این کتاب ۶۱ قطعه شعر آمده که دربرگیرنده اشعار وی از اردیبهشت ۸۵ تا اردیبهشت ۸۶ است. علوی با این که سالهاست به سرایش شعر مشغول است، دارای کارشناسی برق است و سابقه کار در وزارت نیرو را دارد. وی همچنین در قزوین ساکن است. علوی پیش از این دو مجموعه «یک رباعی» و «تازه هوایی برای چاشت» را نیز منتشر کرده است.

گرفته اند. خود من در هنگام نگارش، اصلاً به فضای نثری کارم توجهی نداشتم.

یعنی فضای نثرگونه کارتان ارتباطی با نوستالژی کودکانه ندارد؟

شاعر نمی تواند هیچ چیزی را از پیش تعیین کند. من پیشتر نیز گفته ام که اگر شاعری بتواند حتی دست خودش را نیز بخواند، من او را شاعر نمی دانم. زبان از مهم ترین عوامل بستر ساز شعر است. یعنی ما بدون فرم و وزن هم می توانیم شعر را هدایت کنیم. زبان یک نماد جمعی و قراردادی است و نمی شود که عده ای بیایند و نحوستیزی کنند، مثل کسانی که الان با این کار هایشان در حال نابود کردن شعر هستند. کارکرد زبان به این گونه است که شعر را به شاعر دیکته می کند.

به ویرایش شعر هایتان اشاره کردید. گاه آوردن یک حرف اضافه یا حرف ربط، لحن را عوض می کند. آیا شما هنگام ویرایش دست به چنین کاری زده اید؟

نه. منظور من از ویرایش، ویرایشی است که قبل از چاپ کتاب انجام می شود. البته هر شاعری، کارش را پیش از چاپ ویرایش نمی کند. اگر شاعر با کمی وسواس به کارش نگاه کند، پیش از چاپ آن را به دوست شاعری می دهد تا اشکالاتش را برطرف کند. این ویرایش به تعبیرات اساسی منجر نمی شود.

شما تعدادی از کلمات انگلیسی هم در شعرتان آورده اید. این کار را به چه علت انجام داده اید؟ به نظر شما این کار به تخریب زبان فارسی منجر نمی شود؟

نه. به نظرم آوردن این کلمات در راستای وارد کردن زبان گفتار به زبان شعر انجام شده است. این زبان گفتار، شعر را از تصنع رها می کند. یعنی همان طور که می گویم «don't worry»: همان طور هم می نویسم. اما این استفاده می تواند تا آنجا پیش برود که شعر به مرز نثر نرسد. یعنی حد فاصل بین شعر و

دو خصوصیت عمده در کتاب شما به چشم می خورد: اول آن که فضایی نوستالژیک باصمیمیت کودکانه در شعر هایتان حکمفرماست و دیگر آن که شعرها با لحنی نثرگونه نوشته شده اند که فضای کودکی را تداعی می کنند. کدام یک از این دو را آگاهانه انتخاب کرده اید؟

من در کتاب دوم «تازه هوایی برای چاشت» نیز نمونه ای از این شعرها را دارم. یکی از دوستان من بعد از گفت و گو با من پیشنهاد کرد که سراغ شعرهای بلندتری بروم که فضای آن به شعر منثور نزدیک تر است. من هم به نظرم درست آمد. به همین دلیل خودم را در شعرها رها تر کردم. من خودم را به هیچ وجه ناظم نمی دانم. من شاعرم. به همین دلیل وقتی شعری بیایند آن را می نویسم. از همین روست که از تیرماه تاکنون چیزی ننوشته ام. در مورد این شعرها هم باید عرض کنم که فضاهایی از بچگی در ذهن من وجود داشت که پس از سال ها در این شعرها منعکس شد.

حالا چرا بعد از این همه سال، نمی دانم. اما آمد و آنها را نوشتم. دل بستگی ما به کودک و دنیای کودکی سبب شده تا خاطرات ما از این دوران زیاد باشد. اینها در ذهن می چرخید تا زمانی برای تهیه فیلمی از زندگی ام به شمال رفتم. وقتی برگشتم شعرها به ذهنم هجوم آوردند. وقتی به مرحله ویرایش رسیدم، آن را به دوست شاعری نشان دادم. به نظرم اگر کس دیگری به غیر از شاعر، نوشته را پیش از انتشار بخواند، بهتر است، چرا که خود شاعر آنقدر در فضای شعرش غرق می شود که گاه اشکالات کارش را نمی تواند ببیند. دوست شاعرم هنگامی که دست نوشته هایم را می خواند از فضای نوستالژیک آنها تعریف کرد و در ادامه گفت: «احساسم این است که در این فرم کار، اشیاع شده ای. من هم با نگاهی به گذشته دیدم که حرف او درست است. من در این مورد خیلی کار کرده ام و بهتر است در آینده فضای دیگری را دنبال کنم. در مورد نثر نیز باید به تاثیر پذیری ام از متون عارفانه قرن هفتم اشاره کنم، البته این نکته را دوستانی گوشزد کرده اند که بعد از انتشار کتاب با من تماس

گزارشی از کتاب «مقالات هم اندیشی های بارت و دریدا»

کلید متن در دست نشانه ها

رولان بارت و ژاک دریدا دو تن از اندیشمندان مطرح معاصر هستند که آرای آنها در تئوری و نقد ادبی مورد توجه بسیار قرار گرفته است. این دو اندیشمند که به گفته کارشناسان تئوری ادبیات در زمره «پساساختارگرایان» به شمار می آیند، در سال های اخیر بسیار مورد توجه منتقدان و نویسندگان ادبیات داستانی بوده اند. با این همه، مشکلات ترجمه آثار این دو منتقد و اندیشمند به دلیل بازی های زبانی و شیوه نگارش آنها با دشواری هایی همراه بوده است. گاهی نیز نبود دانش مترجمان سبب شده تا آثار این دو نظریه پرداز و بسیاری دیگر از منتقدان ادبی به درستی فهمیده نشود. برگزاری همایش هایی که بر اندیشه های ادبی این دو منتقد و افرادی این چنین می پردازد، می تواند آغازگر بحث هایی باشد که در این زمینه ها مطرح می شود؛ همایش هایی که می تواند منبع مناسبی برای پژوهشگران به شمار آید.

فرزان سجودی در یادداشتی در ابتدای کتاب «مقالات هم اندیشی بارت و دریدا» که مجموعه ای از مقالات برگزیده این دو همایش است، در معرفی رولان بارت چنین آورده است: «رولان بارت (۱۹۸۰-۱۹۱۵) شاخص ترین چهره از نسل نشانه شناسان و منتقدان ادبی بود که در دهه ۱۹۶۰ در فرانسه درخشیدند. بارت کارش را با تدریس در پاریس آغاز کرد و در زمان مرگش استاد نشانه شناسی ادبی (عنوانی که خود برگزیده بود) کالژ دو فرانس بود.» در این یادداشت، سجودی سپس به کتاب های بارت می پردازد. او کتاب «درجه صفر نوشتار» را که نخستین کتاب این اندیشمند فرانسوی است، کتابی بحث انگیز می داند و معتقد است که تأثیرات ژان پل سارتر در این کتاب کاملاً به چشم می خورد، هر چند شیرین دخت دقیقان (ترجمه این کتاب به فارسی) آن را نظریه ای در برابر آرای سارتر بر شمرده است و در مقدمه ای که بر این ترجمه نوشته، تفاوت های نظریه های بارت را با آرای سارتر در کتاب «ادبیات چیست؟» به خوبی نشان داده است. سجودی در بخش دیگری درباره آرای بارت چنین آورده است: «در این کتاب بارت به بررسی سبک نوشتاری کلاسیک فرانسه می پردازد؛ پدیده ای که در اواسط قرن هفدهم شکل گرفت و در اواسط قرن نوزدهم دچار بحران شد. تا آن هنگام اصولاً تشخیص داده نمی شد که این نوع نوشتار در حقیقت سبک و شیوه خاصی از نوشتن است که در آن زمان و مکان به خصوصی شکل گرفته است.» وی می افزاید: «آنانی

که این گونه می نوشتند احساس می کردند که این شیوه نگارش، اجتناب ناپذیر و تنهاره در دست و معقول نوشتن است، یا به عبارتی بازتاب معصومانه و بی غرض واقعیت است که در سطحی جهانی همه وقت و همه جا مناسب و درخور است. بارت در همین معصومیت و بی غرضی تردید کرد و آن را بخشی از نیرنگ عمومی بورژوازی دانست.»

سجودی در این مقدمه کوتاه سپس به معرفی دیگر آثار بارت از قبیل «اسطوره شناسی» (۱۹۷۵) و «عناصر نشانه شناسی» (۱۹۶۴) می پردازد. وی در مورد کتاب «عناصر نشانه شناسی» می نویسد: «در این دوره به نظر می رسد او نیز در جستجوی آرمان ساختارگرایانه یافتن علم نقد ادبی است. بعدها و شاید تا حدی تحت تأثیر دریدا و لاکان کانون توجه او از کاوش برای یافتن قواعد و قراردادهای عام روایت به چگونگی تولید معنا در فرآیند خواندن

تغییر کرد. سجودی همچون بسیاری از کارشناسان و منتقدان نقد ادبی، کتاب «اس/زد» (۱۹۷۰) را یکی از مهم ترین آثار بارت معرفی می کند. این کتاب که نقدی است بر داستان کوتاهی از بالزاک به نام «سارازین» نشان دهنده اندیشه های بارت در حوزه تئوری ادبی است. روش بارت چنانچه سجودی به آن اشاره می کند، به طور کلی با روش هایی که در روایت شناسی ساختگرا به کار گرفته شده متفاوت است. این روش در مقیاس کوچک تری در مقاله «تحلیل متنی داستانی از پو» (۱۹۷۳) و در تحلیل یکی از داستان های ادگار آلن پو به کار گرفته شده است. دبیر همایش هم اندیشی مقالات بارت می افزاید: «او متن را به واحدهای معنایی کوچک (lexias) تقسیم می کند و می کوشد نشان دهد چطور هر یک از این واحدها به طور همزمان و در سطوح یا رمزگان مختلف معانی متفاوتی تولید می کند.»

او در ادامه مقدمه اش به آثار دیگر بارت از جمله «لذت متن» (۱۹۷۵)، «رولان بارت نوشتار» و «گفتمان یک عاشق» (۱۹۷۸) می پردازد. وی معتقد است که بارت پیوسته باردیک گفتمان و روی آوردن به گفتمانی دیگر هواداران و همچنین مخالفان خود را گیج و آشفته کرد و به این ترتیب به

این گفته خود در «مرگ مولف» معنا بخشید که نویسنده مدرن همزمان با متن به دنیا می آید و به هیچ وجه مجهز به وجودی مقدم بر نوشتار و فراتر از آن نیست. نهادهای نیست که کتاب، گزاره آن باشد، هیچ زمان دیگری به جز زمان بیان وجود ندارد و متن جاودانه در این جا و اکنون نوشته می شود.» در بخش مقالات بارت، مسائلی همچون «شعر و نثر از دیدگاه رولان بارت (شکرالله اسداللهی)، «منطق استدلال در مقاله از علم به ادبیات» (اسفندیار اسفندی)، «رولان

بارت و سیر تحول نقد نو در فرانسه» (طهمورت ساجدی)، «بارت و بینامتنیت» (بهمن نامور مطلق) و ... به چاپ رسیده است.

بخش دوم کتاب به مقالات هم اندیشی دریدا اختصاص دارد. دریداییکی از نام اورتین اندیشمندان معاصر به حساب می آید که آرای او در حوزه نقد و تئوری ادبیات، توجه بسیاری را به خود جلب کرده است. امیرعلی نجومیان، دبیر هم اندیشی اندیشه های بارت او را از معلود اندیشمندان معرفی می کند که طی صد سال اخیر بر طیف وسیعی از معرفت شناسان تأثیر داشته است. به گفته وی، نظریه دیکانتراکشن (واسازی) خوانش نویسی از متون فلسفی، روان شناسی، ادبیات، دین پژوهی، حقوق، علوم سیاسی، علوم تجربی و هنر را ارائه داده است و مهم ترین گرایش در نقد پاسا ساختگرا محسوب می شود. دکتر نجومیان می افزاید: «در یک کلام این فیلسوف فرانسوی با نقد فرضیه های متافیزیکی به بررسی تناقض های زبان ادبی و فلسفی پرداخت. وی در مقدمه ای که در ابتدای مقالات مرتبط با دریدا آمده، آورده است: «دریدا را اندیشمند می نامیم و نه چیز دیگر، چرا که هرگونه عنوان دیگر، حوزه بحث های وی را محدود می سازد. توجه ما امروزه به اندیشه دریدا، از جهتی تلاش برای اسطوره زدایی از نشانه ای به نام «دریدا» است که خود اسطوره زدایی بی باک بود.» وی در بخشی دیگر از این مقدمه به اهمیت آرای این تئوریسین ادبیات فرانسه می پردازد. در بخش مقالات دریدا، یادداشت هایی از جمله «دریدا و پارادوکس های زبانی در ادبیات» (امیرعلی نجومیان)، «معماری های در تقابل با دریدا» (محمد منصور فلامکی)، «دلالت از سوسور تا دریدا» (فرزان سجودی)، «واسازی دریدا در برداشت آشنایان با سنت های عرفانی شرق» (احمد پاکتچی) و «تأثیر اندیشه های ژاک دریدا در هنر پست مدرن» (مهرداد احمدیان) منتشر شده است.

یادداشت

مینا زندگی

نگاهی به کتاب «ترانه های عاشق لال»، سروده مهدی الماسی

روایت عاشق صبح زده

ترانه های عاشق لال، سروده مهدی الماسی، ناشر: سیب، شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه، قیمت کتاب: ۱۹۰۰ تومان.

«ترانه های عاشق لال»

مجموعه ای است از

رباعی ها و دوبیتی های مهدی الماسی. او در این شعرها کوشیده است تا علاوه بر قالب وزنی و زبانی رباعی، از حکمتی نیز که معمولاً در این قالب شعری وجود دارد، غفلت نکند. از دیگر سو الماسی زبان و فضای معاصر را نیز در شعرهای کلاسیکش به خوبی استفاده کرده است. آنچه در پی می آید بررسی این دو نکته از کتاب وی است. شعر فارسی هیچ گاه از حکمت به دور نبوده است اما در چند قالب شعری بیش از بقیه به این نکته توجه شده است. یکی از این قالب ها رباعی است. در اشعار بسیاری از بزرگان رباعی سرای شعر فارسی، می توان این نکات حکمی را دید و این نکته را می توان به سه شکل در اشعار الماسی مشاهده کرد. نگاه شاعر به طبیعت و اطرافش، همواره با نوعی تامل همراه است. به عنوان نمونه، نقش نمادین «دریا» را باید در این رباعی ها به تفکری منتسب دانست که در ادبیات فارسی پیشینه ای دیرینه دارد و همین را در اشعار الماسی پی گرفت. بیدل دهلوی در یکی از مطرح ترین ابیاتش می نویسد: «ما زنده به آنیم که آرام نگیریم/موجیم که آسودگی ما عدم ماست.» همین مفهوم را می توان در رباعی ۸۳ از حرف الف مشاهده کرد: «بر براهی بند خود بر آمد دریا/در فکر گریز دیگر آمد دریا/باید هزار بال موجش/اما پرواز نکرده پرپر آمد دریا.» و یا در این شعر «یک شعر هزار موج معنی دریا/دنیایی اشک در تغنی دریا/همواره گریزان و همیشه در بند/زندانی ناگزیر یعنی دریا.»

در بخشی دیگر از رباعی های الماسی نگاه او کمی سرراست تر است. او در این بخش از رباعی هایش چندان در بند ارائه تصویر نیست، بلکه چنان به سراغ کلمات می رود که کلمات و معنا او را در خود غرق کنند: «از آینه مشتیی آب می خواست نیافت/رفع عطش از سراب می خواست نیافت/من کیستم و چرا؟ سوال سائل/تارو اید جواب می خواست نیافت.» در سومین نگاه حکمی الماسی او به بیان تجربیات می پردازد، چنانچه در این رباعی نظیرش را می توان یافت: «شب می کوشد و در فراموشی شمع/از وحشت آفتاب بر دوشی شمع/سنگ لحد است آسمان پنداری/آه از ظلمات بعد خاموشی شمع.»

لحن او گاه شکلی طنز آمیز به خود می گیرد و گاه رویه ای ساده دارد: «کیریتی زد صاعقه را روشن کرد/ابری آتش در آسمان خرمن کرد/سیگار ستاره را پکی زد آن گاه/دود سیاهش را شب بخت من کرد.» در نمونه های دیگر این کاربرد زبان معاصر که نمونه هایش در کتاب فراوان است می توان رباعی هایی از این دست را نیز خواند: «یک نامه عاشقانه تا شده ام/در خلوت مضمون تو تنها شده ام/تو روح ظنین کلماتم شده ای/من متن مقدس تو آیا شده ام؟»

به طور کلی می توان الماسی را در کتاب «ترانه های عاشق لال» شاعری موافق دانست هر چند برخی از مضامین را در آثارش تکرار می کند.

نگرش فردید به فلسفه تاریخ

تقسیم تاریخ به پرریوز و دیروز و امروز و فردا و پس فردا از اصول فکری فردید به شمار می آید. از نظر گاه او امروزه دوره حاکمیت بشر به معنای نفسانیت بشر به تاریخ یا لیبرالیسم فلسفی است و همین موضوع آزادی مطلق خواهش انسان را در پی دارد و بر همین اساس هیچ چیز انسان را جز خواهش دیگران محدود نمی کند و همین روح دوران جدید است که فردید آن را خودبنیادی می نامید. در این وضعیت انسان به مثابه خواسته و خواهش محض حضور دارد و این موضوع در اندیشه شوپنهاور نیز از آن به عنوان بشرباوری یا بشرمداری یاد می شود. دیروز که استاد از آن به بنیادانگاری یا بنیاداندیشی یاد می کرد، دورانی است همزمان با آغاز متافیزیک، در واقع از این دوره به عنوان آغاز تفکر یونانی یاد می شود که بشر به واسطه حضور در آن شرایط تاریخی و فکری به دام مفاهیم می افتد و فلسفه نیز محصول همین دوره است. اما پرریوز از نظر فردید دوره ای است که بشر با معنا سر و کار دارد. تفکر معنا و حقیقت دیگری (نه به معنای تفکر متافیزیکی یعنی حرکت از معلوم به مجهول) داشت، از این رو پس فردا دوره ای است که بشر بار دیگر با معنا مواجه می شود که می توان آن را دوران ترانس مدرن نامید. به این منظور او گامی به پرریوز برمی داشت تا جهشی به سوی پس فردا کند و این دیدگاه بر خلاف نگرش مکانیکی هگل به تاریخ، بر زمان باقی اشاره داشت، یعنی در هر دوره ای می توان به تاریخ پرریوز متصل شد و نبوت انبیا نیز چنین است و قرآن نیز کتاب جامع پرریوز و پس فرداست.

بر این اساس کسی که با فلسفه حقیقی زندگی کند و بمیرد خودآگاهانه به عالم می نگرد و از فطرت اول که آگاهی است به فطرت ثانی رفته است. به همین دلیل است که فیلسوفان فراوانی در غرب و شرق بوده اند که از فلسفه به ساحت عرفان نقب زده اند تا به نفس الامر و حقیقت اشیاء دست یابند.

به تصور من اگر این مینار اقرار دهیم که گذشت از مدرنیته به سمت پست مدرنیته از آن به سمت ترانس مدرن در پس فردا راهی بود که دکتر فردید ندا می داد، متوجه دلیل مخالفت این افراد با او می شویم. بی اطلاعی این افراد در این است که خود اطلاع دقیقی از آنچه در غرب رخ می دهد ندارند و عموماً در گذر از قرون وسطی به رنسانس و در نهایت قرن هجدهم زندگی می کنند و هر که با مدرنیته مقابله کند مورد حمله ایشان قرار می گیرد.

دعوت دکتر فردید، بازجست پرریوز برای جهش به پس فرداست که از آن به عنوان گذشت از متافیزیک یاد می شود و این صرفاً یک امر نظری محض نیست و به ساحت دل آگاهی و رجوع به معنا و معنویت فراوی ما نظر دارد.

امروز هم هیچ یک از شاگردان فردید سمتی ندارد و دلیل آن این است که دکتر فردید انسان را به تفکری دعوت می کند که از امروز می خواهد عبور کند. گروهی نیز با فردید به شکل سیاسی برخورد می کنند که به نفع ندای دعوت تفکر اصیل است. این نشان می دهد که دکتر فردید نمرده است و دائماً نامش زنده است و منشاء اثر است.

سام محمودی

چه بپذیریم و چه نپذیریم؛ چه موافق باشیم و چه مخالف، سیداحمد فردید، نقشی عمده در بازخوانی و بازفهمی هویت شرقی ما داشته است. استاد دانشگاه تهران که درس گفتارهایش شماری بسیار از دانشجویان یک دانشکده را در کلاسی کوچک گرد می آورد و هنوز هم که هنوز است جایگاه خود را به عنوان متفکری مهم و اثرگذار حفظ کرده است. نکته جالب تر این که جز یکی - دو برگردان، هیچ اثر مکتوبی از این اندیشمند معاصر ایرانی بر جای نمانده تا باز هم فردید میدان دار احیای میراثی باشد که در سنت عرفانی - اسلامی ایران زمین یک وجه غالب داشت؛ وجهی که در آن گفتار جایگاهی رفیع تر از نوشتار دارد. باری شفاهی بودن این متفکر مسئله ای دغدغه ساز و چالش برانگیز است و جای بحث دارد. چندی پیش نشر علم کتابی از سیدموسی دیباج مدرس فلسفه دانشگاه تهران روانه بازار کرد که عنوان «مفردات فردیدی» را روی جلد داشت. دیباج در این گفت و گو سوویهایی از آثار خویش را و اشکافی کرده است.

در گفت و گو با دکتر سیدموسی دیباج تحلیل شد

بازخوانی فردید

فکری گونه ای دیگر (شاعرانه) از دیدن فیلسوف به وجود آمد. فردید هیدگر را یک شاعر می دانست و شاید حق هم داشت چرا که هیدگر با وجود نظام مندی فلسفه و سخت نویسی هولدرلین را ارج می نهاد اما به هر تقدیر او نیچه را هم تحلیل می کند. هیدگر و تفکر او مستدل، نظری و مستقل از فیلسوفان دیگر است. ما به گونه ای دیگر همین را در این سو می بینیم با یک تفاوت بنیادین چرا که مزاج فردید یک مزاج ذوقی بود.

به نظر ما باید در این مجال مصداق هایی نیز برای روشن تر شدن موضوع آورد...

بینید تفسیری که او از نیچه ارائه می کرد متناسب با اندیشه ایرانی - اسلامی است و این در فهم وضعیت ذهنی و ملی ما یاری رسان است. از آنچه که از زبان و اندیشه فیلسوفان گفته شده، در کنار بازخوانی و بازفهمی تمام اندیشه ها باید به نکاتی توجه ویژه داشت که به شرقی بودن، ایرانی بودن و مسلمان بودن ما اشاره دارد. بنابراین بنده - بدون صدور حکم خاصی - از فردید به عنوان اندیشمند یاد می کنم و نه فیلسوف به آن معنایی که اهل فلسفه می گویند.

تصور می کنم قبل از هر چیز باید فیلسوف را تعریف کرد. من این پاسخ را در مواجهه با زیست جهان فکر شما و دیگر اهالی فلسفه عنوان می کنم.

می رسیم به مواضع او در این مفردات. تصور می شود که مرحوم فردید از آرا یا سیستم فکری هیدگر برای رواج تفکر خودش سود می برد. در این مورد تاکنون مباحث زیادی میان موافقان و مخالفان او رخ داده است. شما چه موضعی اختیار می کنید...

من از همه جهات او را تایید نمی کنم اما معتقدم که ما به این قسمت از جهان شرق تعلق داریم و در آسیا و ایران زمین ساکن شده ایم. با این توضیح می خواهم به این نکته اشاره کنم که اگر فردید هیدگر را مطرح می کند، با او همسخن بود و با استناد به میراث اندیشه قرآنی سعی داشت راهی برای فهم وضع تاریخی و مواجهه با جهان پیرامونی مان باز کند. فردید اصطلاحاتی از فلسفه اسلامی و عرفان نظری ابن عربی را در اختیار داشت و به شیوه ای مسلط بود که می توان از این ابزارها در یک سخن تازه برای آشنایی و تبیین وضع فعلی و مسئله زمان که دغدغه اصلی فردید بود، سود جست. در این فرصت، فردید ناچار بود از فلاسفه غربی اندیشه هایی را مطرح کند اما آیا این به راستی معرفی بود؟ در مواجهه با آرای او می بینیم که نه. فردید می خواست خمیرمایه تفکر خودش را به شکلی عمیق تر و غنی تر سامان داده و در یک مواجهه شرقی - غربی آن را بسازد و به تعبیری صحیح تر او سعی داشت فیلسوفان مورد علاقه اش را به نفع اندیشه شرقی و اسلامی بازخوانی و تفسیر کند.

یعنی هیچ گونه تبعیتی در میان نیست؟ فردید به فیلسوفان غربی آن گونه که باید - به عنوان یک متفلسف - تبعیت مفهومی و نظری نمی کرد اما در مورد شاعران و اندیشمندان خودمان (نظیر مولانا، حافظ، ابن عربی و...) وضع جدیدی از ادراک را به وجود آورد. اگر زمانی آن درسگفتارها منتشر شود خواهیم دید که حافظ شناسی فردید منحصر به فرد است و شاید بتوان گفت که راه فردید در تفلسف راهی است که حافظ می رود...

تا زمانی که یک فلسفه ناب ایرانی - اسلامی حیات دارد و تا زمانی که بعضی از مسائل سیاسی منطقه ما نسبت به جهان آمریکایی - اروپایی دغدغه اصلی زیست جهان ماست، نظر فردید در نشان دادن وجه شرقی - غربی تفکر و هویت یابی ایرانی - اسلامی - آسیایی معنی دار خواهد بود.

یکی از مسائلی که امروزه به چالش جهان فکری ما بدل شده مصادره به مطلوب متفکران غربی است. از سویی پوپر، از دیگر سو آدورنو و در گوشه های دیگر هیدگر. تفسیری که عموماً در مورد این متفکر وجود دارد به نوعی منشعب از آرای فردید است. گاه بیان می شود که فردید همان گونه با هیدگر مواجه می شود که این شارح با اشعار هولدرلین یا پدیدار شناسی هوسرل برخورد داشته. نظر شما چیست؟

قضیه فردید به باور بنده با دیگران فرق می کند. البته هیدگر راه دیگری می رود. هیدگر یک پرسش بنیادی از وجود را مطرح می کند و بنابراین از پدیدارشناسی هوسرل فاصله می گیرد و طبعاً این موضوع هوسرل را که به نوعی بنیان گذار پدیدارشناسی است، خوش نمی آید و البته حق هم دارد. اما به هر حال نمی توان گفت که تفسیر هیدگری تفسیری نامربوط است بلکه باید گفت که این تفسیر وفادار به هوسرل نیست. با این تفاسیری که عرض شد، اگر ما بخواهیم آن را در وضعی قرار دهیم و این پرسش را مطرح کنیم که آیا فردید به هیدگر وفادار بوده یا خیر، به نظر من راه به خطا برده ایم و یا حداقل من اعتقادی به این پرسش ندارم. بنابراین مجدداً و موداً این نکته را یادآور می شوم که فردید یک اندیشمند ایرانی است.

یکی از مشخصه هایی که موجب می شود یک اندیشمند ایرانی به فیلسوفی خارجی منسوب و یا نامش یادآور فیلسوفی دیگر شود، نوع نگاه خاص او به فیلسوف مورد علاقه اش است و همین نکته به باور بنده در مورد فردید مصداق دارد. او تاویلی از هیدگر ارائه داده که بسیار جای بحث دارد ...

ایشان اصطلاحاتی مخصوص خود داشت که خاص نگاه او بود و ناشی از زیست جهانی خاص که با نگاه های تمثیلی و نه یک سیستم و یا نظام معقول، استدلالی و نظری در هم آمیخته بود. در این زیست جهان

آقای دیباج! شاید اولین پرسش برای هر مخاطبی که کتاب حاضر را در دست می گیرد، این باشد که اساساً با توجه به این که مرحوم فردید از جمله متفکرانی بوده که در عین وسعت دید، انسجام زبانی نداشته و به همین دلیل اثر یا نوشته منتشر شده ای در قالب کتاب ندارد و حتی گاه تلاش های برخی از شاگردان وی در مورد جمع آوری و انتشار آثار و آرایش با مشکل مواجه است در چنین وضعیتی با انتشار این کتاب چه قصدی را دنبال کرده اید؟

با استناد به گفته مولایمان علی ابن ابی طالب که «من علمنی حرفاً فقد صیرنی عبداً» می توانم به کوتاه ترین سخن بگویم که بنده در این تلاش خواستام تا در مقام سیاستگری از آن استاد فقید که در شکل گیری و قوام یافتن ذهن و زبان بسیاری از متفکران امروز نقش شایسته ای داشت برآیم و همین موضوع گویای منظور من از انتشار این درس گفتارها و گفته های شفاهی ایشان است. چرا که یادکرد آن دوران نیازی است که ذهن و فکر مرا به خود مشغول ساخته بود. البته باید عنوان کنم که انتشار این مفردات به معنای پذیرفتن بی چون و چرای آنها نیست اما به هر تقدیر وقتی پای احترام به معلم به میان می آید گریزی نداریم از این که تمام رویکردهای او به مسائل و دغدغه های مطرح در زمان خودش را عیناً مطرح سازیم.

پیش تر کتابی تحت عنوان «فتوحات آخر الزمان» به تلاش مرحوم دکتر مددپور منتشر شد که باعث موضع گیری های تندی نسبت به فردید بود. اما با توجه به واکنش های موجود نسبت به این کتاب، می توان به اصلاح آن موضع گیری ها امیدوار بود. نظر شما چیست؟

آنچه که تصور می کنم هر محقق و پژوهشگری باید در رعایت آن بکوشد، فهم رویکرد استاد است و منقح ساختن گفته های او از لغزش های زبانی. طبعاً آن کتاب سعی خود را معطوف به ارائه بخشی از نظرات مرحوم فردید کرده بود و تصور می کنم مرحوم مددپور هم تنها برای رعایت در امانت به آن لغزش های زبانی توجه چندانی نداشتند اما در کتاب حاضر تمام تلاش من منقح ساختن آراء مرحوم فردید از لغزش های زبانی بوده است.

تصور من هم این است که اساساً به نفع هر فضای فرهنگی است که اگر می خواهیم از متفکری یاد کنیم به جای پرداختن به حواشی، برکنه آراء او تاکید کنیم تا مبدا نواقص گفتاری به چماق اندیشه اثر بدل شود. بر همین اساس بنده سعی کرده ام تا همه مسائل فردی و موضع گیری او نسبت به عملکرد برخی از استادان یا سازمان ها را منقح سازم تا مبدا چنین تصور شود که ایشان با کسی به لحاظ شخصی مشکل داشته یا غرض ورزی کرده است.

به نظر شما ضرورت طرح مجدد فردید پس از گذشت یک دهه از مرگ او چیست؟

فردید اندیشمندی است صاحب تأثیر در تفکر عصر ما (تفکر ایرانی) که دفعاتاً در دریافت ما از غرب و البته بازفهمی در سنت شرقی و اسلامی تأثیر گذاشت و به هیچ وجه نمی توان سهم او را در این میان نادیده انگاشت. آرای این اندیشمند مهم و اثرگذار مبتنی بر یک فلسفه ناب بوده است. بر همین اساس می توان مدعی بود که

کارشناسان از ضرورت روزآمدی زبان در آثار فلسفه اسلامی می گویند

رازهای دیرپاب در دسترس واژه‌ها

در عصر امروز که همه ذهنیت‌ها به سمت تخصصی‌تر شدن علوم از سویی و انضمامی‌تر شدن مباحث می‌رود، طرح این پرسش که تفکر اسلامی در کجای این منظومه فکر بشری ایستاده اهمیت خود را بیش از پیش به محققان تفکر اسلامی گوشزد می‌کند. هر چند هر هفته و هر روز در ایران - که به نوعی مهد و خاستگاه فلسفه اسلامی به‌شمار می‌آید - آثار زیادی از بازفهمی اندیشه‌های متفکران مسلمان و متن‌پژوهی آثارشان منتشر می‌شود اما بحث عمده‌ای که به جریان اصلی و گفتمان مسلط دپارتمان‌های فلسفی و کرسی‌های فکری بدل شده این است که فلسفه اسلامی که برخاسته از دغدغه‌های فلسفی متفکران مسلمان در تبیین جهان و پدیده‌هایش بوده امروز نیازمند چه زبانی است تا بتواند در عرصه‌های جهانی حرفی تازه و سخنی نو داشته باشد؟ آیا زبان فلسفی یا حتی مواضع متفکران مسلمان نیازمند روزآمد شدن است؟ اما در اثنای طرح این مسائل کماکان پرسش اصلی این است که تا چه حدی کتاب‌های منتشر شده از فیلسوفان اسلامی قرون پیش که حاصل تلاش متن‌پژوهان و مدرسان فلسفه اسلامی است به لحاظ نظری پاسخگوی نیازهای امروز ماست؟ گزارش حاضر در پی آن است تا بتواند در خلال نظرخواهی از مدرسان فلسفه اسلامی پرتویی بر این پرسش مهم بیفکند.

زبان دشوار: اولین مانع

یکی از مسائلی که طی این سال‌ها ذهن اندیشمندان اسلامی را به‌خود مشغول کرده است بحث زبان فلسفی اندیشمندان اسلامی و غامض بودن شیوه بیان این مفاهیم است. این در حالی است که بخش عمده‌ای از این مفاهیم در ذهن و زبان اندیشمندان مسلمان جایگاه ویژه‌ای دارد و از سوی دیگر بخشی از این مفاهیم در میان فیلسوفان غربی نیز مطرح و مورد بحث هستند. اما چرا فلسفه غرب و کتاب‌هایی که از فیلسوفان غربی به فارسی ترجمه می‌شوند مورد توجه جامعه علمی و کتابخوان قرار می‌گیرند؟

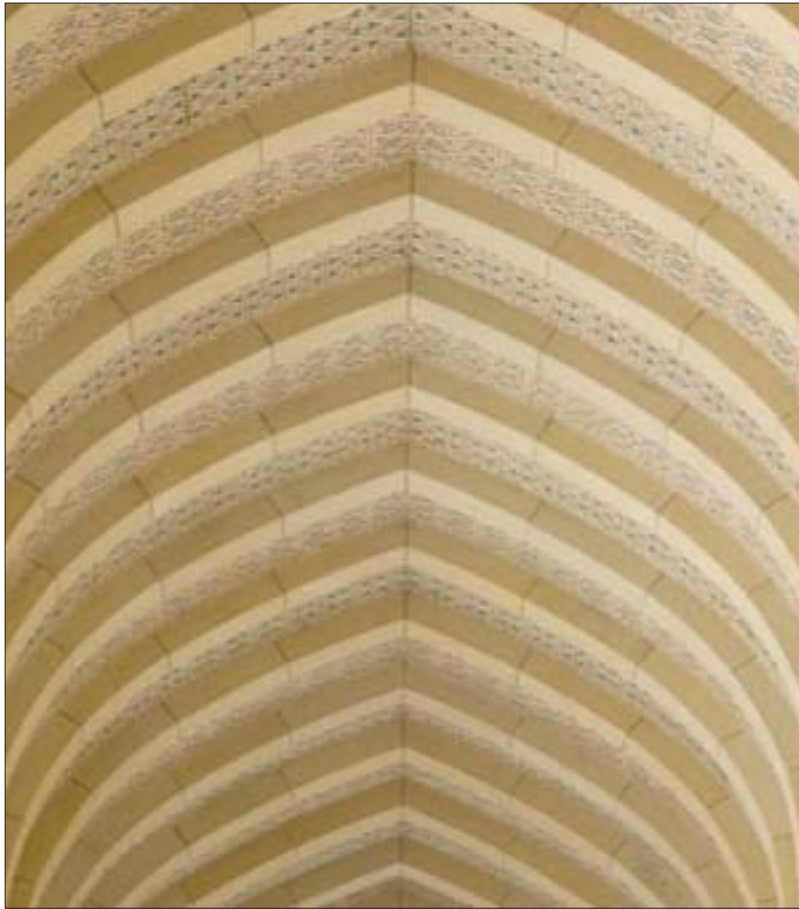
دکتر غلامحسین ابراهیمی دینانی استاد فلسفه دانشگاه تهران از جمله کسانی است که دلایلی بر این استقبال اقامه می‌کند؛ دلایلی که نشان از روزآمد نبودن زبان فلسفه اسلامی دارد و یادآور این خلأ مهم در گستره فکری جامعه فلسفی ایران می‌شود.

دینانی درباره توجه ایرانیان به فلسفه غرب بر این باور است که مردم به واسطه زبان ساده و جهانی فلسفه غرب، ارتباط بهتری با این فلسفه برقرار می‌کنند؛ در صورتی که زبان فلسفه اسلامی دشوار و ثقیل است. او راه‌حل علاقه‌مندی مردم به فلسفه اسلامی را روان‌نویسی و پرهیز از به کار بردن واژه‌های مهجور دانست.

به گفته او فلسفه اسلامی سرچشمه شیوه‌های زندگی امروز ایرانیان است به طوری که اگر فکر این سینا نبود، امروز هیچ یک از ما این گونه زندگی نمی‌کردیم. به باور این استاد فلسفه دانشگاه تهران، اندیشه این سینا بر صرف و نحو عربی و فارسی اثر گذاشت و علم صرف و نحو بر علم اصول و علم اصول بر فقه و فقه بر جزئیات زندگی ما اثر گذاشته است.

البته این تأثیرگذاری اندیشه ابن سینا و دیگر فیلسوفان مسلمان بر زندگی فکری امروزین محدود به ایران نمی‌شود به طوری که دکتر محمد ایلخانی تأثیر او بر فیلسوفان غرب یاد می‌کند و بر این باور خود پافشاری می‌کند که ابن سینا کسی است که کمک بسیاری به اندیشه‌ورزی در جهان کرد.

به باور و تأثیر ابن سینا بر توماس آکوئینی غیر قابل انکار است به طوری که خود توماس نیز بر بهره‌بردن

از آراء ابن سینا بارها تأکید می‌کند چنان‌که هرگاه شاهد همراهی آراء خود با ابن سیناست، اظهار شادمانی و افتخار می‌کند. می‌دانیم که ابن رشد در غرب با وجود طرفداران بی‌شمار، مخالفان بسیاری نیز داشته است اما آراء ابن سینا به گونه‌ای بود که افراط و تفریط در باب آنها کمتر از ابن رشد بود.

نمونه‌ای بر ساده نویسی

با طرح این مباحث پرسش پیشین چهره تهدیدآمیزتری به خود می‌گیرد و گفته دینانی رخ می‌نماید که راه‌حل علاقه‌مندی مردم به فلسفه اسلامی، روان‌نویسی و پرهیز از به کار بردن واژه‌های مهجور است. این در حالی است که در عرصه فلسفه معاصر اسلامی متفکرانی بوده‌اند که آثاری مطابق با زمان و در عین حال روان و به دور از پیچیده‌نویسی به رشته تحریر درآورده‌اند اما متأسفانه شیوه این دسته از اندیشمندان اسلامی دنبال نشده است. یکی از این متفکران استاد شهید مرتضی مطهری بود که نقشی بسیار اثرگذار در ارائه و اشاعه ساده‌نویسی و در عین حال زبان روشن علمی برای ارائه مفاهیم فلسفه اسلامی ایفا کرد.

علی دژآکام یکی از کسانی است که بیشتر با انتشار کتاب سیر اندیشه فلسفی غرب در نگاه استاد مطهری به عنوان کسی که نگاهی جدی به آثار استاد داشته ساده‌نویسی و نیازسنجی شهید مطهری را از ویژگی‌های آثار وی معرفی می‌کند و بر این باور است که ساده‌نویسی به تسلط استاد در مطالب باز می‌گردد. مطلبی که استاد تصمیم بر نوشتن آن می‌گرفت به قدری برای وی روشن بود که می‌توانست آن را به سادگی بیان کند. مسئله دوم روش شهید مطهری مبنی بر پرهیز از پیچیده‌نویسی بوده که خواننده در بند الفاظ گرفتار نشود.

دکتر علی مطهری نیز با تأکید بر این که اساساً هنر شهید مطهری این بود که مسائل غامض را با استفاده از منابع حکمت طرح می‌کرد، بر این باور خود که فلسفه

معرفی کتاب

سامان سهامی

نگاهی به کتاب «پیام غدیر»
برکه برکت

راویان حجة الوداع چنین روایت می‌کنند که چون همه بر گرد شمع وجود سید ولد آدم (ع) گردآمدند پیامبر (ص) فرمود: «خداوند مولای من است و من مولای مومنان و بر آنان از خودشان سزاوارترم، هر کس من مولا و رهبر اویم، پس علی مولا و پیشوای اوست، خدایا دوست بدار دوست او را و دشمن بدار دشمن او را و یاری کن یاور او را و خوار کن دشمنان او را.»

آن‌گاه فرمود: «حاضران، این موضوع را به غایبان برسانند.» در این هنگام مژده‌ای رسید که: امروز خداوند دین خود را کامل و نعمت را بر بندگان تمام کرد و به اسلام (کامل) راضی شد. از این حیث خطابه غدیر تنها خطابه‌ای است که پیامبر خدا (ص) نه تنها شنیدن و دانستن آن را برای همگان واجب دانسته‌اند، بلکه رساندنش به دیگران را نیز بر ما تکلیف کرده‌اند و این امر در مورد هیچ خطبه دیگری از ایشان سابقه ندارد.

از این حیث می‌توان مدعی بود که غدیر پرتوی است که در قرون بعد عظمت شیعیان را گوشزد می‌کرد و حقانیت ایشان را که خود و امتشان را تالی موضوع حادثه مهم و تاریخی غدیررخم می‌دانستند. چراکه اساساً از زمان‌های دور این مسئله همواره از مباحث اصلی و اساسی تاریخ اسلام بوده است و روایات تاریخی از سرنوشت ساز بودن این واقعه عظیم حکایت دارد.

شیعیان معتقدند که جانشینی پیامبر (ص) یک امر الهی است و هیچ‌گاه این مهم به امت اسلامی واگذار نشده است.

اسلامی در دنیای امروز حرف زیادی برای گفتن دارد یادآور شد که باید این فلسفه با زبان امروز به دنیا عرضه شود. او معتقد است برای این هدف باید کارشناسانی دست به کار شوند که از سویی آشنا به مسائل جدید و از سوی دیگر مسلط به فلسفه و حکمت و معارف اسلامی باشند.

طرحی برای آینده

تقریباً مدتی است که طرح تأسیس یک فلسفه نوین اسلامی با تکیه بر آنچه که ما از آن به عنوان میراث اندیشه یاد می‌کنیم بر سر زبان‌ها افتاده و برخی از استادان معتقدند که ایجاد چنین موقعیتی موجب تألیف و نگارش آثاری خواهد شد که می‌تواند جانی دوباره به فلسفه اسلامی بدمد. یکی از موافقان این طرح عبدالحسین خسروپناه بر این باور است که اساساً تأسیس فلسفه نوین اسلامی به مثابه مبنای تولید علوم اسلامی و انسانی در عصر حاضر ضروری است.

او با تشریح سیر تاریخی فلسفه اسلامی از دوره کندی، فارابی، ابن سینا، سهروردی و ملاصدرا بر این واقعیت که فلسفه همواره متأثر از مسائل روزگار فلسفه بوده است تأکید می‌کند و معتقد است از دوره کندی که در صدد رفع تعارض ایجاد شده بین دین و فلسفه بوده تا دوره فلاسفه بعدی همه آنها تلاش داشتند تعریف و متدولوژی فلسفه را متناسب با نیازها و اقتضات عصر خویش ارائه و منطبق کنند تا به این نیازها پاسخ داده شود.

او از این مثال تاریخی به این نتیجه می‌رسد که ما نیز امروز باید تعریف و ساختار فلسفه را متناسب با نیازها و اقتضات خود اصلاح کنیم که تعریف نوین از فلسفه مبنایی برای آغاز جنبش نرم‌افزاری و نهضت تولید علم خواهد بود.

به گفته وی ما باید فلسفه نوین اسلامی را تعریف و تشریح کنیم تا بتوانیم علوم انسانی را بر مبنای آن استوار سازیم.

باری اگر مدعی شویم که به دلیل اهمیت این واقعه بزرگ تاریخی تاکنون آثاری به قدر یک کتابخانه جامع در طول تاریخ پدید آمده راه به بیراه نبرده ایم. البته با این توضیح که هر چند اساس همه این پژوهش‌ها یک واقعه تاریخی و روایت‌های مختلف از این واقعه است اما تاویل و بازفهمی هر کدام از این پژوهش‌ها منحصر به فردند و هر کدام درکی تاریخی و مسبوق به نیازهای زمان از این واقعه را در خود دارند.

در این میان کتاب «پیام غدیر» نوشته علی اکبر اشعری سعی دارد تا با استناد به منابعی از بطن تاریخ از غدیر علامه امینی و مستدرک نهج البلاغه تا کتاب «حماسه غدیر» محمد رضا حکیمی و «زندگانی امیرالمؤمنین (ع)» نوشته سید هاشم رسولی محلاتی دریافتی دیگر از این واقعه به دست دهد.

چاپ دهم این کتاب که اخیراً در قطعی پالتویی از سوی دفتر نشر فرهنگ اسلامی روانه بازار شده است، شاید تلنگری باشد بر ذهن ما تا بلکه در این مجال در فهم پیام غدیر غوری دیگر کنیم.

در نشست بزرگداشت قیصر امین پور
مطرح شد
آشتی ساختار و معنا
در شعر جوان

مضمون گرایی، یکی از ویژگی های بارز شعر قیصر امین پور است، گرچه او به ساختار نیز توجه می کند و از پرداختن به جنبه های زبانی شعر باز نمی ماند.

اسدالله شعبانی، شاعر و نویسنده کودک و نوجوان در مراسم بزرگداشت قیصر امین پور که نهم دی ماه در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان برگزار شد با بیان این مطلب گفت: «اگرچه مضمون گرایی، یکی از ویژگی های مشخص شعر امین پور است و او به معنا و مفاهیم شعر خود اهمیت بسیار می دهد اما از جادوی زبان هم غفلت نمی کند و در کنار پرداختن به مضمون به زبان و ظاهر شعر خود نیز توجه می کند.» وی، امین پور را پل ارتباطی میان آینده و گذشته دانست و افزود: «در روزگار ما که ادبیات، دچار آسیب های ناشناخته است، حسن کار امین پور این بود که هم ادبیات کلاسیک را به خوبی می شناخت و هم ادبیات معاصر را. به عبارتی یک پا در گذشته داشت و پای دیگر در آینده. همچنین از دیگر جنبه های شعری او، ایجاد توازن در زبان و فرهنگ عامه بود، به گونه ای که هم از فرهنگ عامیانه مردم بهره می برد و هم از ادبیات فاخر آنان.»

شعبانی، شعر امین پور را ساده و همگانی معرفی و بیان کرد: «امین پور، در شعر خود از اصطلاحات و واژه های بومی بهره می برد و این موجب می شود تا شعر او برای جوانان جذاب تر و دلپذیرتر شود، همچنین او ادبیات کلاسیک را به خوبی می شناسد و با زبان این گونه متون آشناست، از سوی دیگر با زبان محاوره مردمان امروز آشناست و همه این عوامل، شعر او را شعری ساده، روان و صمیمی می کند.»

آتوسا صالحی، شاعر کودکان، یکی دیگر از سخنرانان این مراسم بود. او مجموعه «مثل چشمه، مثل رود» را یکی از نمونه های موفق شعر نوجوان برشمرد و گفت: «در این مجموعه، نوجوانان هم می توانند با جوهره شعری آشنا شوند و از خواندن شعرهایی زیبا لذت ببرند و به معنا و مفهوم بپردازند. همچنین قیصر امین پور با حضور در مطبوعات توانست قالب های ژورنالیستی را تغییر دهد و دگرگونی عمیقی را در این زمینه پدید آورد.»

جواد محقق با اشاره به یکی از عمده ترین تفاوت های امین پور با دیگر شاعران همدوره خود گفت: «شعر قیصر امین پور هم با بزرگسالان به خوبی ارتباط می گرفت و هم با نوجوانان و این یکی از ویژگی های مثبت شعر او است.» سپس مصطفی رحماندوست با یادآوری بخشی از زندگی امین پور و اشاره به خاطرات مشترکی با او بیان کرد: «قیصر در زمان زندگی خود مهربانی ها و در عین حال نامهربانی های بسیاری را تحمل کرد.»

مراسم بزرگداشت قیصر امین پور در حاشیه هشتمین جشنواره مطبوعات کودک و نوجوان برگزار شد. همچنین در جشنواره امسال، غرفه ای به نام حسین ابراهیمی (الوند) نامگذاری شده بود که علاوه بر کتاب های این مترجم، مجموعه ای از تندیس ها، جوایز و تقدیرنامه های اهدایی به الوند را در برابر دید علاقه مندان گذاشته بود.

کتاب و رو

لیلا مرآت

ناصر کشاورز در سال ۱۳۴۱ در تهران متولد شده است. تاکنون ۱۶۰ عنوان کتاب از این شاعر برای خردسالان، کودکان و نوجوانان منتشر شده که «من و مرغابی ها»، «شعرهای نی نی کوچولو»، «کلاغ زرد»، «گنجشک و پرواز»، «تلخ و شیرین»، «بوی نرگس» و ... از جمله آثار او است. رنگ و موسیقی در شعر ناصر کشاورز، بسیار تاثیرگذارند، چرا که او این دو عنصر را به خوبی می شناسد. همچنین رگه هایی از طنز را می توان در شعر او یافت. انتشار مجموعه «شعرهای شیرین برای بچه ها» به همت کتاب های بنفشه (واحد کودکان و نوجوانان موسسه انتشارات قدیانی) ما را بر آن داشت تا به گفت و گو با ناصر کشاورز بنشینیم.

ناصر کشاورز درباره «شعرهای شیرین برای بچه ها»:

کودکان را به میهمانی کلمات می برم

بعضی معتقدند آنچه کودکان را جذب می کند، آهنگین بودن کلام است. بدون توجه به معانی؛ آیا به این بهانه می توان از توجه به مفاهیم شعری دست کشید؟

موسیقی در شعر خردسالان از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است به عبارتی واژگان پر معنی در نظر خردسالان با لغات مهمل یکسان است و تنها موسیقی کلمات است که او را مجذوب خود می کند، اما شاعران، به خاطر رسیدن به این شیرینی، نمی توانند مفهوم را نادیده بگیرند چون تک تک کلمات در ناخودآگاه کودک باقی می ماند.

شما از جمله شاعرانی هستید که باور چندانی به گروه سنی ندارند اما چگونه می توان از واژگانی که برای کودکان دبستانی استفاده می شود برای خردسالان هم بهره برد؟

من معتقدم که جوهره شعری، سن و سال نمی شناسد و همه اشعار به لحاظ شاعرانگی و شعریتی که دارند می توانند با رده های مختلف سنی، ارتباط بگیرند و درک و حس شاعرانه خود را به مخاطبان منتقل کنند اما به طور مسلم، دایره واژگانی کودکان دبستانی با بچه های خردسال متفاوت است چرا که تکامل ذهنی بچه ها، روز به روز است. حتی میزان هوش و نوع تربیت بچه ها، در بالا رفتن دایره واژگانی شان تاثیر می گذارد. تربیت بچه ها، شرایط اقلیمی و فرهنگی که در آن به سر می برند بر میزان دانسته های آنان تاثیر می گذارد. کودکان ایرانی با اروپایی ها و آفریقایی ها تفاوت بسیار دارند، چرا که در شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مختلفی به سر برده و پرورش یافته اند.

به باور شما جوهره شعری، همان چیزی نیست که تمام گروه های سنی آن را درک می کنند. این جوهره را چطور تعریف می کنید؟

تنها کلمات آهنگین، شعر را پدید نمی آورند بلکه جوهره شعری، آن چیزی است که شعر را می سازد یعنی تخیل، عاطفه و حس، سه رکن اساسی شعرند و چون تخیل کودکان رهاتر و راحت تر است، بهتر و بیشتر می توانند با جوهره شعری ارتباط بگیرند، در حالی که بزرگترها بیشتر تفکر می کنند تا تخیل.

از میان ۱۶۰ کتابی که منتشر کرده اید، حدود ۱۰ عنوان به شعر نوجوانان اختصاص دارد. این به خاطر استقبال نشدن از این گونه اشعار است یا نبودن تعریفی مشخص از این گروه سنی؟

دلایل مختلفی وجود دارد که در این مجال اندک، نمی توان به آن پرداخت. به هر حال از یک سو ناشران و نویسندگان نمی توانند مسئله توزیع و استقبال از کتاب را نادیده بگیرند و از سوی دیگر، ظاهر کتاب هایی که منتشر می کنند، کاملاً کودکانه است با تصاویر رنگی و ... در حالی که نوجوانان به خاطر شرایط سنی ویژه ای که دارند، این گونه کتاب ها را جدی نمی گیرند و با آن ارتباط درستی برقرار نمی کند و می کوشند تا به آثاری توجه کنند که عمدتاً به دنیای بزرگسالان تعلق دارد.

شاید توجه نوجوانان به کتاب هایی که ویژه دنیای بزرگسالان است به این خاطر باشد که آثاری درخور برای آنان نوشته نشده و نویسندگان آن گونه که باید و شاید، دنیای آنان را نشناخته اند؟

دنیای نوجوانان، گسترده گی عجیبی دارد؛ زیرا نوجوانان ناگهان از دنیای کودکی به دنیای بزرگسالی راه یافته اند و ورود به این دنیا، مسائل و پیچیدگی های خاص خود را دارد که نویسندگان تا زمانی که آن را درنیابند و با حرف دل نوجوانان آشنا نشوند،

نمی توانند از زبان آنها سخن بگویند. البته خود من تلاش می کنم تا آنچه عرضه می کنم نه در یک ظاهر کودکانه منتشر شود نه این که کاملاً به دنیای بزرگسالان تعلق داشته باشد.

آثاری که از شما منتشر شده، بیشتر در حوزه شعر خردسال است. با تعریفی که از شعر نوجوان داشتید، می توان نتیجه گرفت اقبال عمومی بیشتر متوجه شعر خردسال است؟

از یک طرف ناشران رغبت بیشتری به چاپ شعر خردسال دارند، چرا که برای آنان از نظر اقتصادی به صرفه است. از سوی دیگر، دوران معاصر، دوره فرزندسالاری است و همه هوش و حواس پدر و مادرها به این است که از کودک خود، انسانی فوق العاده بسازند. به همین خاطر بعد از برآورده شدن نیازهای جسمی او، به فکر انتخاب یک کالای فرهنگی مثل کتاب می افتند.

پس این کتاب ها در درجه اول باید مورد علاقه والدین باشد تا کودکان؟

مثلی وجود دارد که یک ضلع آن کتاب و دو ضلع دیگر آن والدین و بچه ها هستند و نویسنده باید در این مثلث حرکت کند و من تلاش می کنم تا با دنیای کودکی آدم بزرگ ها ارتباط برقرار کنم و آنها را به کودکی خودشان برگردانم.

پس مفهوم کودکی از دیدگاه شما ثابت و تغییرناپذیر است.

منظور من از دنیای کودکی، جهانی ساده و بی غل و غش است که تاریخ نمی شناسد از این رو اگر شاعران و نویسندگان بتوانند آدم بزرگ هایی را که نمی توانند ارتباطی کودکانه با بچه های خود برقرار کنند به دنیای کودکی شان برگردانند، هم می توانند بچه ها را راضی و خشنود کنند و هم طعم خوش کودکی را به بزرگترها بچشانند.

چرا فضاهایی را برای کتابخوانی کودکان در نظر نمی گیریم که کتاب را ببینند، ورق بزنند و بعد انتخاب کنند، به جای آن که انتظار داشته باشیم همیشه و همه وقت پدر و مادرها برای آنان کتاب تهیه کنند؟

هر کتاب، برای کودکان یک تجربه تازه است. کودکان می خواهند همه چیز را تجربه کنند و همه چیز برای آنها، تازه و جذاب است. از سوی دیگر بچه ها جذب تصاویر کتاب می شوند و نه متن آن. در حالی که اگر بزرگترها کتاب انتخاب کنند، می توان به گزینش کتاب های خوب از سوی آنان امیدوار بود. البته این که

پدر و مادرها و مربیان، چقدر با کتاب آشنا هستند و چقدر فروشگاه تخصصی کتاب کودک در سطح شهر وجود دارد، پرسشی است که پاسخ دادن به آن، نیازمند یک آسیب شناسی جدی و کارشناسی است.

«یک دوست دارم / او مهربان است / جایش همیشه / در آسمان است...» در اشعارتان، به ندرت از زبان شکسته بهره برده اید، در حالی که خردسالان با این زبان احساس نزدیکی و صمیمیت بیشتری می کنند.

من در شعر خردسالان می کوشم تا به محاوره نزدیک شوم. به عبارتی در پی آن هستم که آن زبان را بشکنم و با نزدیک کردن آن به زبان گفتار، تلاش می کنم تا حس صمیمانه پدید آید، اگرچه احساس می کنم، برای نوجوانان بهتر است از زبان شکسته استفاده کرد.

چرا؟ چون زبان معیار را شناخته اند؟

چون از زبان معیار خسته شده اند. آن هم به خاطر باراضافی که آموزش و پرورش بر دوش آنها گذاشته. به این معنی که زبان کتاب های درسی بسیار سنگین است و بچه ها یاد گرفته اند که یک سری کلمات را از بر کنند، بدون آن که معنی و مفهوم آن را درک کنند در صورتی که تا کلمات درونی نشوند - به ویژه در کتاب هایی چون شعر و داستان که جنبه آموزشی ندارند - کودکان آن را در نمی یابند.

اما زبان آموزی کودکان، به کتاب های درسی خلاصه نمی شود. امروزه تلویزیون، اینترنت و ... نقش گسترده ای در این زمینه داشته و شکاف عمیقی بین آموزش رسمی و غیررسمی ما ایجاد کرده اند. باید ریشه ها را دریافت. تا زمانی که ندانیم چرا کودکان، جذب برنامه هایی می شوند که یک سری لغات بیهوده را به آنان آموزش می دهد، هیچ اتفاق خاصی نمی افتد. بلکه سخنان ما، زمانی سندیت دارد که به صورت مستند و آماري بر خورد کنیم و به کار کارشناسانه روی بیاوریم.

در مجموعه «شعرهای شیرین برای بچه ها» پنج دفتر شعر از سه شاعر مختلف (ناصر کشاورز، حسین احمدی، جعفر ابراهیمی)، گنجانده شده، بدون آن که به تناسب شعرها با یکدیگر اندیشیده شود. هدف از انتشار مجموعه ای به این شکل چه بوده است؟

ناشر این مجموعه، هیچ ارتباطی با من شاعر نداشته است. اما آنچه مسلم است بعضی از ما شاعران و نویسندگان، امتیاز کار را به ناشران واگذار می کنیم و این برعهده آنان است که با شعر و نوشته ما چه کنند و آن را به چه صورت درآورند. قطعاً از نظر اقتصادی انتشار این گونه آثار به صرفه بوده است.

«داستان فکر ایرانی» نقد و بررسی شد

خاطرات ذهن ایرانی

بیان مفاهیم انتخاب کنیم.»

حسین شیخ رضایی که جلد چهارم این مجموعه با نام «دوران طلایی» را نوشته، با برشمردن ویژگی های این دوران گفت: «مطالعه این دوران که از آغاز سلسله صفاریان تا تشکیل سلاجقه را دربرمی گیرد و از آن به دوران رنسانس اسلامی یاد می شود، به خواننده این امکان را می دهد تا قضایا را در چارچوب تاریخی ببیند، بدون آن که، آنچه را هست نادیده بگیرد یا بزرگ نمایی کند.» وی تاریخ نگاری بی طرفانه را غیر ممکن دانست و افزود: «در بیان روایات تاریخی باید از برخورد مغرضانه پرهیز کرد، و گرنه بی طرف بودن، امکان پذیر نیست، اگرچه این مجموعه، نخستین مجموعه ای بوده که به بررسی تاریخ فکر ایرانی پرداخته و چون نمونه های مشابه در این زمینه وجود ندارد، مرزبندی این کتاب ها و این که برای چه مخاطبی نوشته شده، کار بسیار دشواری است. از سوی دیگر، پیدا کردن زبان مناسب برای این گونه کارها نیز چندان ساده نیست و نویسندگان نمی دانند تا کجا می توانند از اصطلاحات فنی استفاده کنند.» محسن هجری، نویسنده جلد ششم این مجموعه که عنوان «مغول ها» را بر پیشانی دارد با اشاره به این که می توان تاریخ و فلسفه را در قالب داستان به کودکان منتقل کرد گفت: «نگاه پدرسالارانه ای که به گروه های سنی کودک و نوجوان وجود دارد، مانع از آن می شود که کودکان را جدی بگیرند و آنان را با شعور فرض کنند. به همین خاطر است که ادبیات آنها را نیز شکلی ناقص از ادبیات بزرگسالان می دانند، اگرچه نمی توان پاره ای محدودیت های این گروه سنی را نادیده گرفت اما به جرئت می توان گفت که تاریخ و فلسفه و... را می توان در قالب داستان به کودکان آموزش داد.»

وی، همه مردم را مخاطب داستان فکر ایرانی برشمرد و افزود: «همه مردم می توانند، از این مجموعه بهره ببرند و اطلاعاتی تخصصی درباره دوره های مختلف تاریخی دریابند. ما نیز کوشیده ایم تا تاریخ نگاری بی طرفانه به سمت تحلیل های جامعه شناسانه سوق پیدا کنیم.»

و نسل جوان باشد، همچنین موضوع محور باشد و نه شخص محور. به عبارت دیگر، بیش از آن که افراد و نقش هایشان برجسته شوند، نظریه ها، مباحث و مجادلات فکری در حوزه دین و فلسفه، کلام، عرفان و... برجسته شده است.»

وی با اشاره به این که، اصل بر نوشتن نبوده گفت: «هدف از نگارش این مجموعه، ارائه گزارشی از تحولات فکری در ایران بوده اما از جذابیت های داستانی هم بهره گرفته شده است، همچنین در این مجموعه، زندگی افراد اگرچه اصل نیست اما به افراد مهم هر دوره اشاره شده است، ضمن این که هر کتاب از این مجموعه به یک دوره تاریخی اختصاص دارد و تحولات فکری آن دوره را شرح می دهد. همچنین در هر کتاب، سوال های فکری مطرح در دوره های تاریخی به صورت ساده و قابل فهم بیان شده و ماجراهای هر کتاب بر اساس آن شکل گرفته است.»

حمیدرضا شاه آبادی، نویسنده جلد نهم از این مجموعه با نام «انقلاب مشروطه»، یکی از مهم ترین اصول نوشتن و بازنویسی روایات تاریخی را پرهیز نویسندگان از جانبداری دانست و گفت: «بعضی معتقدند که تاریخ نویسی بی طرفانه، بی هنری است و این اندازه بی هنری، غیرممکن است، بنابراین باید خود را از غلتیدن به ورطه جانبداری دور کنیم و از هرگونه عالم نمایی پرهیزیم، به این معنی که ساده ترین زبان را برای

وی استمرار را یکی از ویژگی های مهم مجموعه ها برشمرد و گفت: «تداوم داشتن مهم ترین عنصر در مجموعه سازی است، همچنین ناشران باید مخاطب خود را بشناسند و زبان آنها را دریابند و تناسب مجلدات یک مجموعه با یکدیگر را رعایت کنند تا کم کم، خریداران ثابت و مطمئن برای خود بیابند.»

وی همچنین افزود: «با این که مجلدات گوناگون این مجموعه، عناوین بسیار زیادی دارند، اما در این مجموعه بیشتر به تاریخ اجتماعی ایران پرداخته شده تا به تاریخ فکر ایرانی، همچنین جای خالی اقتصاد و چگونگی معیشت مردم کاملاً احساس می شود.»

در جست و جوی تاریخ نگاری بی غرض

«کودکان و نوجوانان ایرانی، آن گونه که باید و شاید، تاریخ و فرهنگ خود را نمی شناسند. پژوهشگران حتی نتوانسته اند تاریخ اسلام را به زبان ساده به بچه ها معرفی کنند به همین خاطر تصمیم گرفتیم به بیان مطالبی درباره تاریخ فرهنگ ایران بپردازیم و داستان فکر ایرانی، آن چیزی است که در این مرز جغرافیایی اتفاق می افتد.»

علی اصغر سیدآبادی، دبیر مجموعه داستان فکر ایرانی با بیان این مطالب گفت: «کوشیده ایم که این مجموعه از نظر محتوایی دارای ویژگی هایی باشد، برای نمونه از نگاهی تاریخی برخوردار بوده و به نوعی تاریخ اندیشه در ایران برای نوجوانان

«داستان فکر ایرانی» سفری است به گذشته؛ به گذشته پر رمز و راز سرزمین کهن ایران. سفری است به گذشته، برای دیدن و چیدن و برگشتن به امروز.

نویسندگان این مجموعه، که به همت نشر افق منتشر شده، به گذشته سفر کرده و از گلستان فکر ایرانی گل هایی زیبا چیده اند و برای خوانندگان هدیه آورده اند. گل هایی از تجربه ها، خیال ها و تلاش های نیاکانمان. به عبارتی دیگر از زندگی فکری گذشتگان، تصویری ارائه کرده اند، تصویری از نگاه آنان به آسمان و زمین.

جلسه نقد و بررسی مجموعه «داستان فکر ایرانی»، یازدهم دی ماه با حضور کامران فانی، حمیدرضا شاه آبادی، محسن هجری، حسین شیخ رضایی و نویسندگان این مجموعه در شهر کتاب مرکزی برگزار شد.

کامران فانی، انتشار این نوع مجموعه ها را نشان دهنده توجه ناشران به دانش گسترده دانست و گفت: «کشورها و ناشرانی که به اهمیت دانش و ضرورت گسترش آن پی برده اند، به انتشار این گونه مجموعه ها روی می آورند و خوشبختانه در کشور ما، سابقه زیادی در این زمینه وجود دارد، به گونه ای که هزار سال پیش با انتشار «رساله اخوان الصفا» به این امر توجه ویژه شده است.»

وی در ادامه بیان کرد: «گذشتگان ما در قرن چهارم هجری به این نتیجه رسیده بودند که باید معارف زمان خود، چون هندسه، ریاضیات، نجوم، فلسفه، ادبیات و... را با زبانی ساده مطرح کنند و در اختیار مردم بگذارند، به همین خاطر، گروهی به طور مخفی گردهم آمدند و ۵۲ رساله کوچک و ساده در زمینه علوم مختلف را تالیف کردند و در اختیار مردم گذاشتند.»

فانی، تاریخ مجموعه سازی به شکل امروزی را به قرن ۱۹ برگرداند و افزود: «در این قرن، به دلیل اختراع دستگاه های چاپ سریع، این صنعت دگرگون شد و مردم عادی توانستند به حوزه اجتماع و سیاست راه یابند و تا امروز هم این روند ادامه دارد و اینک، کمتر ناشری هست که به انتشار مجموعه هایی با بیان ساده نپرداخته باشد.»

معرفی کتاب

آسانسور شیشه ای در آسمان

علی الله سلیمی: ماجراهای چارلی و همراهنش در سفرهای جادویی، هنوز هم برای خیلی ها در سراسر جهان جذابیت دارد. داستان «چارلی و کارخانه شکلات سازی» در زمان انتشار، چنان محبوبیتی برای شخصیت داستانی آن به ارمغان آورد که نویسنده آن تصمیم گرفت ادامه ماجراهای چارلی را در قالب داستان های دیگر هم بنویسد. کتاب «چارلی و آسانسور بزرگ شیشه ای» در ادامه این تصمیم است و به عبارت دیگر، دنباله ماجراهای چارلی و همراهنش در سفرهای تخیلی «چارلی و کارخانه شکلات سازی».

رولد دال درباره این اثر می گوید: «بعد از موفقیت کتاب چارلی و کارخانه شکلات سازی، هر هفته حدود پانصد نامه از بچه های سراسر جهان دریافت می کردم که از من می خواستند تا چارلی دیگری بنویسم. پس به خاطر استقبال بچه ها و اصرار آنها، این کتاب را نوشتم.»

و با کمک قلم جادویی رولد دال خلق می شوند و هر یک به نوبه خود مواعی را بر سر راه شخصیت های داستان قرار می دهند. البته چارلی و همراهنش بر همه موجودات عجیب و غریب غلبه می کنند و در پایان داستان به موقعیت های پیش بینی نشده ای دست می یابند.

چارلی و همراهنش در این داستان، بدون این که خودشان بدانند، وارد بازی تازه ای می شوند که آنها را در موقعیت های تازه ای قرار می دهد.

در چارلی و آسانسور شیشه ای هم مثل دیگر آثار رولد دال، با چیرگی خیر بر شر روبه رو هستیم اما در این داستان نیروهای شر به آن معنا که در افسانه ها دیده می شوند، حضور ندارند. این شخصیت ها که در برابر چارلی و خانواده اش قرار می گیرند، ناشناخته اند و شاید در ابتدا به خاطر ناشناخته بودن، ترسناک به نظر می رسند، بیش از آن که مغرور یا خبیث باشند.

در پایان داستان هم تمامی نیروهای ناشناخته از سر راه چارلی و باقی مسافران آسانسور شیشه ای کنار می روند.

اما نویسنده پایان داستان را به گونه ای شکل داده که گویی در ابتدای داستان هستیم و او در حال آماده کردن خواننده برای اتفاقات جدید است. «بابا بزرگ جو گفت: خب چارلی، واقعا روز پرماجری بود. چارلی با خنده گفت: ولی هنوز تمام نشده. حتی شروع هم نشده.»

شخصیت های این کتاب، همان شخصیت های رمان قبلی هستند و شروع داستان در کتاب جدید رولد دال در داخل آسانسور اتفاق می افتد. شخصیت ها، همگی در داخل آسانسور بزرگ شیشه ای هستند که حرکت رو به بالای آن شروع می شود و به این شکل، داستان جدید چارلی آغاز می شود. آسانسور شیشه ای با مسافران کنجکاو به سمت سیاره های ناشناخته پیش می رود و سرانجام به یکی از ایستگاه های فضایی وارد می شود که این ایستگاه فضایی توسط فضانوردان آمریکایی فراهم شده و قرار است در آن آزمایش های مختلفی انجام شود.

نویسنده برای ادامه داستان گره های لازم را برای پیشبرد طرح گنجانده است که از آن جمله می توان به سوء تفاهات آمریکایی ها در شناخت و برخورد با چارلی و همراهنش اشاره کرد.

رولد دال، کوشیده در این بخش از ماجراهای کتاب فضاهای عینی و ملموس پیرامون مخاطبان را با فضاهای فانتزی و تخیلی درهم آمیزد و قصه اصلی را از ترکیب این صحنه ها شکل دهد.

فضاسازی در این بخش از داستان ها با توصیف های قوی نویسنده به زیبایی خلق شده و دنیای مورد نظر نویسنده از لایه لایه توصیف های او نمایان است.

در این داستان نیز موجودات تخیلی و فزاینده یکی پس از دیگری

با دبیر جشنواره کتابهای علوم ترویج و آموزش کشاورزی

برگهای سبز کتابهای کشاورزی

معرفی و تشویق کتاب های برتر در یک حوزه همواره یکی از مهم ترین راه های تشویق مولفان و مترجمان به شمار می آید که علاوه بر ارتقای کمی و کیفی دانش و تجربیات علمی در آن بخش، زمینه توسعه فرهنگ کتابخوانی را نیز مهیا می کند.

در سال های اخیر جشنواره های تخصصی متعددی برگزار شده که به معرفی آثار برتر مکتوب در یک رشته تخصصی می پردازند. یکی از این جشنواره ها که نخستین دوره آن امسال پایه گذاری شد به کتاب های علوم ترویج و آموزش کشاورزی اختصاص دارد.

این جشنواره که به همت انجمن ترویج و آموزش کشاورزی برپا می شود، طبق فراخوانی اعلام کرد که آثار مکتوب با موضوع های ترویج کشاورزی، ترویج منابع طبیعی، آموزش های رسمی و غیررسمی کشاورزی، آموزش بزرگسالان و آموزش مستمر در حوزه کشاورزی، آموزش عالی، راهبردها و روش های آموزشی و ترویجی در جوامع روستایی و کشاورزی، مدیریت در ترویج و آموزش کشاورزی و کارآفرینی در کشاورزی را که تا پایان شهریور به دبیرخانه جشنواره ارسال شوند بررسی و آثار برتر این حوزه را در هفته پژوهش معرفی خواهد کرد.

طبق آخرین خبرهایی که از سوی انجمن ترویج و علوم کشاورزی منتشر شده این جشنواره امسال به همراه یک نمایشگاه جانبی کتاب در روزهای دوم و سوم بهمن ماه برگزار می شود.

در گفت و گو با دبیر علمی این جشنواره، سواتی را در خصوص چگونگی برگزاری جشنواره آثار رسیده به انجمن و داوری و ارزشیابی آنها پرسیدیم که پاسخ آنها را از زبان دکتر حیدری می خوانید.

دکتر حیدری درباره جهت گیری کلی جشنواره و چگونگی اجرای آن می گوید: «مور مربوط به این جشنواره در دو کمیته علمی و اجرایی تقسیم بندی شده است به طوری که انجمن ترویج و آموزش کشاورزی به عنوان مجری رسمی و نمایندگان سازمان های مشارکت کننده کل فرایند مدیریت اجرایی و برنامه ریزی جشنواره و نمایشگاه کتاب را به عهده دارند. در کنار کمیته اجرایی، کمیته علمی هم که متشکل از هفت نفر از متخصصان رشته ترویج کشاورزی است از بعد علمی این جشنواره را هدایت می کنند.»

دکتر حیدری فعالیت های انجام شده در کمیته علمی را چنین تشریح می کند: «ابتدا شاخص هایی برای فراخوان آثار تعیین شد و براساس بررسی هایی که در دو بعد محتوایی و ساختار انجام گرفت، کمیته به این نتیجه رسید که در خصوص کتاب های تالیفی ۶۵ امتیاز را به محتوا، ۱۵ امتیاز را به ساختار و شکل کتاب و ۱۰ امتیاز برای برجستگی های خاص از دیدگاه داوران و ۱۰ امتیاز دیگر را برای حجم محتوایی کتاب در نظر بگیرد. در مورد آثار ترجمه شده نیز ۵۵ درصد امتیاز به بعد محتوایی و ۲۵ درصد امتیاز به شکل و ساختار اختصاص پیدا کرد و بقیه شاخص ها نیز همانند کتاب های تالیفی در نظر گرفته شد.»

وی در ادامه می گوید: «پس از بررسی آثار که هر کدام توسط سه نفر از اعضای هیئت داوران بررسی

شده اند میانگین امتیاز هر کتاب بررسی می شود و در نهایت مشخص می شود که آیا آثاری هستند که حداقل امتیازهای مورد نظر برای کتاب اول را داشته باشند یا خیر. ولی از مجموع آثار تالیفی و ترجمه ای از یک تا حداکثر سه اثر تقدیر می شود همچنین تعدادی از آثار قدیمی این حوزه که جزو کتاب های پرستند برای متخصصان این رشته بوده نیز تقدیر می شوند.»

دکتر حیدری در پاسخ به این سوال که معیارهای انتخاب کتاب های برتر در این حوزه چه مواردی هستند می گوید: «میزان کاربردی بودن محتوای کتاب با توجه به نیاز کشور و همچنین میزان کاربرد آن در رفع نیازهای دارای اولویت متخصصان و کشاورزان، استفاده از یافته های علمی جدید، تازگی اثر، روانی متن و حفظ امانت در بهره گیری از منابع (منبع نگاری صحیح) از جمله معیارهای انتخاب آثار

است.» دکتر حیدری با اشاره به این که در این جشنواره بیشتر جنبه های عمومی و اطلاع رسانی ترویجی از بعد کلان آن مورد توجه قرار گرفته است، می گوید: «از حدود ۹۰ اثری که به جشنواره رسید تنها ۳۸ اثر برای داوری انتخاب شد زیرا محتوای غالب آثار تخصصی بود و دانش فنی خاص خود را طلب می کرد به همین دلیل بیش از ۵۰ درصد کتاب هایی که جهت گیری اصلی آنها را مسائل فنی تشکیل می داد از دور مسابقه خارج شدند و تنها آثاری که بعد اصلی آنها مسائل آموزشی و ترویجی بود به مرحله نهایی رسیدند.»

دبیر علمی این جشنواره معتقد است: «انجمن های علمی برحسب رسالتی که به عهده دارند باید قدم هایی را برای ترویج و توسعه آن علم بردارند که یکی از این

نکند و به ابعاد نظری علم ترویج آن گونه که هست، بپردازند. به عبارت دیگر کاربردی فکر کنند چرا که روی مانیور نمی شود خیلی کشاورزی را تجربه کرد بلکه باید مثل کشاورز کار کرد و در حین کار با مسائل آشنا شد و درباره آنها نوشت.

کشورهای زیادی مثل ما وجود دارند که کشاورزی اساس زندگی اقتصادی و اجتماعی آنهاست بنابراین ما باید از نوآوری های علمی و عملی دنیا مطلع باشیم و با روش های جدید ترویج آشنا شده و آنها را در آثار خود معرفی کنیم.

می توان در این گونه کتاب ها به معرفی مبتکران و الگوهای مورد قبول روستاییان پرداخت زیرا معمولا در مناطق روستایی معتمد محلی وجود دارد که مردم آن را به عنوان الگو می پذیرند بنابراین اغلب مروجان به چنین افرادی آموزش های لازم را می دهند و پس از آن مردم از معتمد محل خودشان الگو برداری می کنند.

این افراد معمولا ویژگی هایی دارند که می توان در

به روز از تعداد کسانی که باید در مزرعه فعالیت کنند، کاسته می شود.

اما نکته مهم دیگر که در مقایسه بین آثار ترویج گذشته و امروز محسوس است این است، که در گذشته آثار ترویجی در پاسخ به سوالات و پرسش هایی که کشاورزان از مروجان داشتند، تولید می شد ولی الان این گونه نیست و آثار بر مبنای نظریات شخصی تولید می شوند. در حالی که تنها آثاری در گروه کتاب های کاربردی و قابل استفاده در این زمینه قرار می گیرند که در اثر ارتباط متقابل با روستاییان و با کار در مزرعه تولید شده باشند.

بررسی آثاری که تاکنون در حوزه ترویج کشاورزی تولید و منتشر شده نشان می دهد که مولفان و فعالان این حوزه باید معیارهای خاصی را برای بهبود آثار مکتوب این بخش و رفع کاستی های موجود در نظر داشته باشند که در ادامه به خلاصه ای از آنها پرداخته می شود.

بهرتر است نویسندگان این حوزه خیلی آرامی فکر

و اسباب و ابزار آن نیز باید فراهم شود. در سال های اولیه تاسیس این رشته کتاب های خارجی تنها منابع و مرجع متخصصان و دانشجویان این رشته بود که از سال ۱۳۵۲ اولین منبع در این رشته را به زبان فارسی بانام برنامه ریزی در ترویج و توسعه کشاورزی نوشته شد و به تدریج از سال ۱۳۵۴ به بعد تلاش های متعددی در جهت تولید منابع مکتوب صورت گرفت و الان ما انبوهی از این کتاب ها در اختیار داریم.

از آن جایی که انتشارات از ارکان کار ترویج به شمار می آید از ابتدای تاسیس رشته ترویج در ایران، به انتشار مطالب و آنچه که لازم بود به روستاییان آموزش داده شود اهمیت داده شده و منابعی ساده و در شمارگان بالای ۱۰۰ هزار و ۲۰۰ هزار منتشر و در اختیار کشاورزان و روستاییان قرار می گرفت که مورد توجه و استفاده آنها بود به گونه ای که بچه ها برای پدر و مادر این مطالب را می خواندند. امروزه علاوه بر کتاب از انواع دیگر انتشار مطالب مثل تهیه فیلم، پوستر و... استفاده می شود. ولی متأسفانه روز

یادداشت

دکتر اسماعیل شهبازی
استاد دانشگاه

پیوند کتاب با کشتزار

در گذشته ترویج و توسعه کشاورزی در ایران، فعالیت اجرایی به حساب می آمد اما با وجود فناوری های جدید، کشاورزی و ترویج آن هم علمی تر می شود به طوری که تا قبل از سال های ۱۳۵۰ اصول ترویج در درسی به نام اقتصاد کشاورزی برای دانشجویان تدریس می شد ولی با تاسیس رشته ترویج و آموزش کشاورزی از سال ۱۳۵۰ به بعد به عنوان درس، واحد و رشته مستقل به آن پرداخته شد تا جایی که الان این رشته در حدود ۱۶ دانشکده و در چند مقطع مختلف تدریس می شود.

آنچه مسلم است ترویج و آموزش کشاورزی به عنوان علمی پیشرو در ایران در حال پیشرفت است

با سلیمان حیدری نویسنده کتاب «آیت الله سید محمود طالقانی به روایت اسناد»

آیت الله طالقانی در روایتی تازه

«آیت الله سید محمود طالقانی به روایت اسناد ساواک» عنوان کتابی است که به کوشش سلیمان حیدری، تدوین و به تازگی از سوی انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی به چاپ رسیده است. سلیمان حیدری متولد سال ۱۳۵۷ شهر شیراز است. این مدرس دانشگاه پیش از این نیز کتاب «تاریخ شفاهی مسجد ارگ تهران» را به چاپ رسانده است. به گفته حیدری، او در کتاب «آیت الله سید محمود طالقانی به روایت اسناد» سعی کرده است با بررسی موردی اسناد منتشر شده درباره آیت الله طالقانی، از آوردن اسناد تکراری خودداری کند و تا حد امکان اثری بدیع ارائه دهد.

کل اسناد شهربانی نیز همین طور. اما ما فقط موضوعاتی را انتخاب کرده ایم که بیشتر فعالیت های سیاسی آیت الله طالقانی را دربرمی گیرد.

حتی اگر می خواستم همه اسناد شهربانی را منتشر کنم حدود سه، چهار جلد کتاب می شد که با توجه به هزینه کاغذ و کتاب، مورد اقبال مخاطبان قرار نمی گرفت.

فصلی از کتاب که متعلق به اسناد است حدود ۱۳۰ صفحه را به خود اختصاص داده است و فصل های مربوط به زندگی و مبارزات آیت الله طالقانی کمتر از ۷۰ صفحه. به نظر شما این نسبت متوازن است؟

این اطلاعات برای کسی که به دنبال اطلاعات کلی از زندگی آیت الله طالقانی باشد، کافی است. از سوی دیگر چون این کتاب زیر نظر مرکز اسناد انقلاب اسلامی چاپ شده است، طبق روالی که این مرکز دارد جزو آثار اسنادی قرار می گیرد نه آثار پژوهشی.

با توجه به این که شما در تدوین این کتاب از منابع متعددی (حدود ۳۹ منبع) بهره برده اید، گردآوری و تدوین اثر چقدر طول کشید؟

این کار حدود یک سال زمان برد. دسترسی به اسناد موجود در مرکز اسناد انقلاب اسلامی برای من مشکل نبود، اما چون قصد داشتم که در این کتاب اسناد منتشر نشده را ارائه کنم، به سایر مراکز اسنادی از جمله مرکز اسناد ملی و موسسه مطالعات تاریخ معاصر نیز مراجعه می کردم که این کار زمان زیادی را صرف کرد.

آیا این اسناد در جایی منتشر شده یا خیر. در واقع من اسنادی را انتخاب و آماده چاپ کردم که در جایی منتشر نشده باشد.

چرا اسناد را در یک فصل جداگانه و منفک از توضیحات ارائه کرده اید؟ آیا بهتر نبود که هر سند به همراه توضیحات مربوطه و در قالب آن ارائه می شد؟

مرکز اسناد انقلاب اسلامی چنین ترتیب و چینشی را انتخاب کرده است. در واقع من مطالب را آماده کردم و برای انتشار به مرکز اسناد تحویل دادم.

خود شما با این نحوه چیش موافقید؟ اگر در کنار هر سند توضیحاتی نیز ذکر می شد بسیار بهتر بود. اما این نحوه ارائه مطالب بنا به نظر مسئولان مرکز اسناد بوده است.

آیا بهتر نبود که در کنار این اسناد منتشر نشده، اسناد مهم دیگری نیز ارائه می کردید، تا مثلاً اثر شما به عنوان یک کتاب مرجع مطرح شود؟

اگر من اسناد منتشر شده در سایر کتاب ها را نیز به همراه اسناد این کتاب ارائه می کردم، کاری تکراری می شد، در واقع کتاب من مکمل آثار دیگر است و افرادی که به دنبال زندگینامه هایی در این سطح هستند نمی توانند فقط به این یک کتاب مراجعه کنند. از سوی دیگر فعالیت های آیت الله طالقانی آنقدر گسترده و زیاد بوده است که نمی توان آنها را در قالب یک کتاب منتشر کرد. اگر شما فقط قصد داشته باشید که اسناد ساواک را منتشر کنید، نزدیک به چهار جلد کتاب خواهد بود.

آقای حیدری تاکنون کتاب های زیادی در مورد ابعاد مختلف زندگی آیت الله طالقانی به چاپ رسیده است. هدف شما از گردآوری و تدوین این کتاب چه بوده است؟

من قبل از تدوین این کتاب همه اسنادی را که در مورد آیت الله طالقانی در کتاب های مختلف به چاپ رسیده بود، مورد بررسی قرار دادم و اسنادی که در این کتاب ارائه کرده ام تقریباً در هیچ جایی منتشر نشده است. آثاری هم که تاکنون درباره آیت الله طالقانی به رشته تحریر آمده است شامل چهار دسته اند. دسته اول شامل مقالات و کتبی است که صرفاً به

زندگی سیاسی و اجتماعی ایشان بدون تکیه به اسناد پرداخته است. دسته دوم درباره اندیشه ها و دسته سوم مجموعه سخنرانی های اوست. دسته آخر نیز زندگی و فعالیت های ایشان بر اساس اسناد است. اما کتاب من در واقع تلفیقی از این چهار نوع اثر است.

یعنی این کتاب نمونه ای بدیع است! بله، چون اسناد ارائه شده در کتاب متعلق به شهربانی آن زمان هستند در هیچ جای دیگری منتشر نشده است.

شما چگونه به این اسناد دسترسی پیدا کردید؟ من در مرکز اسناد انقلاب اسلامی مشغول به کار بودم که مسئولان مرکز این موضوع را که به صورت یک طرح پژوهشی مطرح بود به همراه اسناد آن در اختیار من قرار دادند. البته من به مرکز اسناد ملی و موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران نیز مراجعه کردم که بینم

قدم های توانم بحث انتشار کتب و مقالات و ترویج فرهنگ مطالعه در آن حوزه باشد.»

دکتر حیدری درباره ارزیابی آثار منتشر شده در حوزه ترویج و آموزش کشاورزی می گوید: «آثار ارسال باید در بازه زمانی سال های ۸۱ تا ۸۵ منتشر شده باشند. رعایت این مسئله به دلیل بررسی آثار جدیدتر به دلیل به روز شدن علم و دانش در این زمینه و تغییرات به دنبال آن لازم بود اما در یک جمع بندی کلی می توان گفت که تعداد منابع و آثاری که به توسعه این بخش کمک می کنند به قدر کافی نبوده و نیاز این بخش را پاسخگو نیست و کلاً آثاری که در این حوزه منتشر می شود به جهت گیری متخصصان و کارشناسان بخش مربوط می شود و کمتر به انتشار آثار عمومی پرداخته شده است.»

وی در ادامه می گوید: «چنین جشنواره هایی کمبودها و خلأها را بیش از پیش برای فعالان مشخص می کند و همین خصیصه زمینه را برای تشویق و ترغیب افراد در جهت رفع کمبودها فراهم می کند.» دکتر حیدری یکی از راه های جلب توجه محققان و نویسندگان نسبت به تولید کتاب های عمومی در این حوزه را بررسی آثار در دو بخش تخصصی و عمومی ذکر می کند و می گوید: «بدین وسیله شاید بتوان به توسعه کتاب های عمومی این بخش هم کمک کرد تا آثار قوی تر و کاربردی برای استفاده تولیدکنندگان و کشاورزان تولید شود.»

وی با اشاره به این که در مباحث آموزش کشاورزی خلأ کمتری نسبت به مسائل ترویجی وجود دارد می گوید: «کتاب هایی که به نیازهای مناطق یا به عبارتی ترویج موضوعی یا منطقه ای می پردازند از جمله محورهایی هستند که کمبود آنها مشهود است و جای کار بیشتری دارند.»

دبیر علمی جشنواره درباره نمایشگاه کتاب که همزمان با این جشنواره برگزار می شود می گوید: در روزهای دوم و سوم بهمن ماه همزمان با معرفی آثار برتر این حوزه در جشنواره همزمان نمایشگاه کتابی از آثار منتشر شده در حوزه کشاورزی در محل جشنواره واقع در سالن کنفرانس بانک کشاورزی برپا می شود.

همچنین کتابنامه ای در جشنواره توزیع خواهد شد که شامل اطلاعات و معرفی کامل آثاری است که به مرحله داوری رسیده اند و علاوه بر آن ملاک ها و شاخص های مورد توجه هیئت داوران جشنواره نیز در این کتابنامه تشریح می شود.

گفتنی است این جشنواره کتاب با همکاری و حمایت دانشگاه های تهران، شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، معاونت آموزش و تجهیز نیروی انسانی، سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی، معاونت ترویج و نظام بهره برداری، بانک کشاورزی، سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، موسسه پژوهش های برنامه ریزی و اقتصاد کشاورزی و مرکز تحقیقات مسائل روستایی برگزار می شود.

قالب کتاب هایی به بیان این ویژگی ها پرداخت. انتشار کتاب هایی که به معرفی رهیافت های ترویج معارف و ترویج جهادی در ایران می پردازد از جمله مواردی است که برای بررسی روش های عملکرد جهادی و تبیین آنها لازم است.

تجربیات عملی کسانی که علم ترویج را در مزرعه آموخته اند و در مزرعه تجربه کرده اند و سپس آن را اشاعه داده اند باید برای ترویج و توسعه کشاورزی به صورت کتاب در اختیار روستاییان قرار گیرد.

در کشور ما که سرزمین آب و هوا و خورشید است کشاورزی می تواند اساس اقتصاد را تشکیل دهد و همین مسئله اهمیت پرداختن به آموزش و ترویج کشاورزی را صدچندان می کند بنابراین برگزاری جشنواره ها و انتخاب آثار برتر هم اگر بتواند انگیزه ای را در نویسندگان ایجاد کند که آثاری را ارائه کنند بسیار قابل اعتنا و درخور است.

دومین نمایشگاه بزرگ کتاب بیرجند برگزار شد

شکوفه های کتاب در کویر

اسلامی اختصاص داد تا گفت و گوهایی با خبرنگاران مطبوعات و صدا و سیما استان داشته باشد. وی در گفت و گو با یکی از خبرنگاران در خصوص عملکرد معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در خصوص نمایشگاه های کتاب استانی گفت: «از ابتدای امسال در اغلب استان های کشور نمایشگاه کتاب برگزار شد و نبود آمادگی در برخی استان ها باعث شد تا نمایشگاه در آنجا شکل نگیرد که امیدواریم در سال آینده نمایشگاه های کتاب در همه استان های کشور برگزار شود.»

تاثیر نمایشگاه کتاب

دکتر پرویز در پاسخ به سوال یکی دیگر از خبرنگاران در خصوص کارکرد نمایشگاه کتاب گفت: «نمایشگاه های کتاب این فرصت را فراهم می کند تا مراجعان و مخاطبان با توجه به تخفیف موجود کتاب هایی را تهیه کنند و آثار مختلف را ترویج کنند که این امر در توسعه فرهنگ کتابخوانی می تواند موثر باشد.» وی افزود: «اگر در استان ها همه نیروها برای برپایی نمایشگاه بسیج شوند شاهد شکل گیری جشن کتاب خواهیم بود که این جشن کتاب، مردم را به کتابخوانی ترغیب می کند.»

وی اضافه کرد: «یکی از مشکلات موجود در عرصه کتاب و کتابخوانی این است که کتاب به اندازه کافی در اختیار مردم نیست که با نمایشگاه های کتاب مردم امکان بیشتری برای دسترسی به کتاب پیدا می کنند.»

کتاب در دسترس مردم

احسان الله حجتی مدیرعامل موسسه نمایشگاه های فرهنگی ایران نیز در گفت و گو با خبرنگاران گفت: «یکی از مشکلات موجود در خصوص کتابخوانی در دسترس نبودن کتاب و مقوله توزیع کتاب است که نمایشگاه های بزرگ کتاب فاصله ناشر و مردم را کوتاه می کند.»

وی در ادامه سخنانش در خصوص کارکرد نمایشگاه های کتاب استانی گفت: «طی بیست و یک سال گذشته نمایشگاه بزرگ کتاب بالغ بر هفت میلیون نفر از نمایشگاه ها بازدید کرده اند که براساس ارزیابی صورت گرفته هر فرد حداقل ۳ ساعت در نمایشگاه حضور داشته است. حال تصور کنید این مقدار ساعت حضور مردم در چنین فضاهایی تا چه اندازه در توسعه فرهنگ مطالعه می تواند مفید باشد.»

ماه های آینده

با پایان یافتن نمایشگاه بزرگ کتاب استان خراسان جنوبی ناشران سراسر کشور آماده اند تا در استان هر مرکز و شهر بندرعباس حضور یابند و نمایشگاه نسبتاً بزرگی را برپا کنند. این پیش بینی وجود دارد که تا آخرین ماه سال چندین نمایشگاه دیگر در استان های مختلف کشور برگزار شود؛ البته اگر مشکلاتی ناخواسته در مقابل برپایی نمایشگاه ایجاد نشوند. به هر تقدیر اصفهان، سیستان و بلوچستان، بوشهر و قم از جمله استان هایی هستند که احتمال می رود طی ماه های آینده میزبان نمایشگاه بزرگ کتاب باشند.

در این غرفه علاوه بر نمایش آثار فوق مسابقات فرهنگی و دینی نیز برگزار می شد که از جمله این مسابقات انتخاب بهترین مقاله با موضوع غدیر بود. در غرفه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان نیز علاوه بر معرفی و فروش محصولات کانون، بچه ها فرصت داشتند تا نقاشی بکشند و در کلاس های قصه گوئی شرکت کنند.

سالن های متفاوت

در نمایشگاه کتاب استان خراسان جنوبی که از دو سالن مجزا تشکیل شده بود تلاش شده بود تا کتاب های عمومی و دینی در یک سالن و کتاب های درسی و دانشگاهی در سالن دیگر قرار گیرند.

با وجود اینکه در بزرگترین سالن ۵ ساعت بعد از ظهر به بعد خیابان ها خیلی خلوت می شود اما برخلاف این اتفاق شاهد بودیم که عصرها نمایشگاه بسیار شلوغ می شد.

حضور دانشجویان و همچنین حضور دانش آموزان مدارس به صورت گروهی در نمایشگاه کتاب نکته دیگری است که می توان به آن اشاره داشت، اما مهم تر از آن حضور خانواده ها در نمایشگاه بود به صورتی که بعد از ظهر ها خانواده ها به همراه فرزندان به نمایشگاه می آمدند.

برپایی نمایشگاه در همه استان ها

دکتر محسن پرویز چند ساعتی را به حضور در سالن های نمایشگاه و غرفه اتحاد ملی و انسجام

تاریخ همیشه وجود داشته است یکی از مهم ترین سلاح های انسان ها ابزار فرهنگی است که در این میان کتاب جایگاه بسیار ویژه ای دارد.»

استقبالی گسترده

پس از پایان مراسم افتتاحیه که بعد از ظهر اولین روز نمایشگاه شکل گرفت، نمایشگاه کتاب رسماً فعالیت خود را آغاز کرد، هر چند از صبح همان روز سالن ها و ناشران حاضر در نمایشگاه مراجعان متعددی داشت. پایان کار مراسم افتتاحیه بدان معنا بود که فرصت برای غرفه داران و ناشران برای غرفه آرایه ها تمام شده بود.

غرفه هایی ویژه

گرچه برای نمایشگاه کتاب استان خراسان جنوبی این تصور وجود داشت که برنامه های جنبی مختلفی بگیرد اما کمبود جا و فضای مناسب در محل نمایشگاه های شهر بیرجند این فرصت را از برپاکنندگان نمایشگاه گرفت تا صرفاً دو غرفه را به عنوان برنامه جنبی نمایشگاه دایر کنند. اولین غرفه اتحاد ملی و انسجام اسلامی بود که به همت موسسه نمایشگاه های فرهنگی دایر شده بود و دیگری غرفه کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

در غرفه اتحاد ملی و انسجام اسلامی که اولین غرفه نمایشگاه نیز بود چند صد عنوان کتاب در معرض دید و نمایش بازدیدکنندگان قرار داشت.

کتاب های این غرفه که بسیار مورد توجه بازدیدکنندگان قرار گرفت موضوعات مختلفی چون پیامبر اعظم (ص)، نماز، اتحاد ملی و انسجام اسلامی و مولانا را در برمی گرفت. البته به این غرفه مجموعه کتاب های جدیدی با موضوع حضرت علی (ع) و غدیر در مقایسه با نمایشگاه های قبلی اضافه شده بود و این کتاب ها به مناسبت عید سعید غدیر در معرض دید قرار داشتند.

از چهارم دی ماه، شهر بیرجند مرکز استان خراسان جنوبی به مدت یک هفته میزبان یکصد و شانزدهمین نمایشگاه بزرگ کتاب استانی بود؛ نمایشگاهی که سال قبل با حضور ۵۰ ناشر شکل گرفت و امسال تعداد ناشران شرکت کننده به عدد ۲۵۰ رسید تا کیفیت و کمیت نمایشگاه بسیار متفاوت با نمایشگاه قبل باشد.

در مراسم افتتاحیه این نمایشگاه، نماینده ولی فقیه در استان و امام جمعه بیرجند، استاندار، بسیاری از مدیران اداره ها و سازمان های مختلف و تعداد کثیری از علاقه مندان به کتاب و کتابخوانی حضور داشتند.

نمایشگاهی متفاوت

در مراسم افتتاحیه این نمایشگاه، محمدحسین جعفری معاون امور فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان خراسان جنوبی ضمن اشاره به نمایشگاه سال گذشته استان که با حضور ۵۰ ناشر برپا شد گفت: «امسال به همت معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و همچنین موسسه نمایشگاه های فرهنگی ایران دومین نمایشگاه بزرگ کتاب استان با کیفیت و کمیت بسیار بالاتری برپا شد که در این نمایشگاه تعداد ناشران به عدد ۲۵۰ رسیده است.»

وی در بخش دیگری از سخنانش گفت: «خوشبختانه طی دو سالگی که از حضور دولت نهم می گذرد شاهد تحقق شعارهای دولت خصوصاً در حوزه فرهنگ هستیم که نمونه اش برپایی نمایشگاه های بزرگ کتاب در استان های مختلف کشور است.»

وی افزود: «بحث عدالت و مهرورزی در دولت نهم یک اصل است که امروز برپایی نمایشگاه بزرگ کتاب در استان خراسان جنوبی مؤید این موضوع است و البته شکل گیری نمایشگاه های بزرگ کتاب استانی از ابتدای امسال در استان های دیگر کشور را نیز شاهد بوده ایم.»

معاون فرهنگی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان خراسان جنوبی در بخش دیگری از سخنانش گزارشی از نمایشگاه کتاب ارائه داد و گفت: «دومین نمایشگاه کتاب استانی در فضایی بالغ بر ۱۳۰۰ متر در دو سالن مجزا شکل گرفته است که در این نمایشگاه ۲۵۰ ناشر به معرفی ۲۵ هزار عنوان کتاب می پردازند.» وی افزود: «سال گذشته برای نمایشگاه کتاب ۷۰ میلیون تومان بن کتاب در نظر گرفته شده بود و خوشبختانه برای نمایشگاه امسال مبلغ ۲۰۰ میلیون تومان بن کتاب در نظر گرفته شد که با ۲۰ درصد تخفیف در اختیار مراجعان قرار گرفت و با تخفیف ۲۰ درصدی که ناشران می دهند کتاب های نمایشگاه با حداقل ۴۰ درصد تخفیف در اختیار مخاطبان قرار گرفت.»

جایگاه مطالعه

در ادامه مراسم حجت الاسلام صادقی نماینده ولی فقیه در استان و امام جمعه بیرجند در خصوص ارزش و جایگاه مطالعه گفت: «کتاب مهم ترین وسیله انتقال دانش از نسلی به نسل دیگر است و اگر کتاب وجود نداشت با از بین رفتن انسان ها، علم و دانش آنها نیز از بین می رفت.»

وی افزود: «ارزش هر جامعه ای به آثار علمی و فکری آن جامعه است که این آثار توسط کتاب معرفی می شوند.»

نماینده ولی فقیه با تاکید بر این موضوع که می بایست به کیفیت آثار توجه بیشتری داشته باشیم، تا کمیت، گفت: «در مبارزه حق و باطل که در طول

نمایشگاه کتاب پیامبر مهربانی در تیرانا برپا شد

عطر گل محمدی در بالکان

در آخرین روزهای سال ۲۰۰۷ میلادی نمایشگاهی در کشور آلبانی برگزار شد که با استقبال خوب مردم این کشور روبه روشد. نمایشگاه کتاب پیامبر مهربانی و نمایشگاه کتاب های دینی و آثار منتشر شده درباره پیامبر گرامی اسلام (ص) در حالی در تیرانا برگزار شده است که مردم این کشور بسیار شیفته و تشنه فرهنگ اسلامی هستند. این نمایشگاه با تاکید بر نمایشگاه کتاب تیرانا که خود یکی از قابل توجه ترین نمایشگاه های کتاب دینی در اروپا به شمار می رود برگزار شده است. در این نمایشگاه کتاب که در حاشیه برپایی همایش دینی پیامبر اعظم (ص) و وحدت جهان اسلام به ابتکار بنیاد فرهنگی سعدی در تیرانا دایر شده است، کتاب های منتشر شده و عرضه شده در حوزه کشورهای بالکان درباره زندگانی حضرت محمد (ص) که عمدتاً پس از فروپاشی حزب کمونیسم منتشر شده اند، به مخاطبان عرضه شده اند. حضور شخصیت های سیاسی و فرهنگی در این نمایشگاه و دیدار از آن از جلوه ویژه ای برخوردار بود و شبکه های تلویزیونی دولتی آلبانی اقدام به تهیه و ضبط گزارش جامعی از مجموعه نمایشگاه کردند. کشور آلبانی دارای ریشه های تاریخی و سوابق عمیق فرهنگی است و مردم این کشور مشترکات فرهنگی بسیار زیادی با فرهنگ اسلامی و ایرانی دارا هستند.

مثنوی به زبان ارمنی

حال که از مولوی گفتیم خوب است اشاره ای هم داشته باشیم به خیر چاپ داستان های مثنوی به زبان ارمنی همزمان با پایان سال ۲۰۰۷ میلادی.

این برنامه گسترده تر جمعه که با همکاری دانشگاه ها و سایر مراکز فرهنگی ارمنستان برگزار شده است در مراسمی به همین عنوان رونمایی شد. همایش مولانا ستاره درخشان سرایندگان شعر معنوی مراسمی بود که در محل آکادمی ملی علوم ارمنستان برگزار شد و در آن از ترجمه ارمنی این کتاب مهم رونمایی شد.

نمایشگاه بین المللی کتاب در دهلی نو

دهلی نو پایتخت هند از هفته گذشته به مدت ۱۱ روز میزبان نمایشگاه بین المللی کتاب دهلی است و این نمایشگاه یکی از مهم ترین رویدادهای فرهنگی شبه قاره به شمار می رود. این نمایشگاه مهم کتاب که تا آخر هفته آینده نیز دایر خواهد بود در محوطه قصر تاریخی کانا کاکاکا برپا شده است و بسیاری از نویسندگان و ناشران آسیایی، آمریکایی و اروپایی در آن شرکت کرده اند.

در نمایشگاه بین المللی کتاب دهلی عناوین ناشران صاحب نامی چون دانشگاه آکسفورد، انتشارات سیچ، لانگمن و... دیده می شود در حالی که در کنار عرضه و فروش کتاب در این نمایشگاه، برنامه های فرهنگی دیگری چون رونمایی کتاب، معرفی و روخوانی متون ادبی، برپایی سمینارها و نشست های مختلف برگزار می شود.

این نمایشگاه که علاوه بر گستردگی به دلیل آمار بالای شرکت کنندگان آن از بهترین نمایشگاه های کتاب در جهان به شمار می رود اقدام به راه اندازی سایت بازدید و فروش اینترنتی با مشارکت شرکت کنندگان کرده که با اقبال فراوانی روبه رو شده است.

شکایت از ناشر

حال که درباره کتاب در هند خواندید، بد نیست این مطلب را هم درباره نویسنده صاحب نام هندی گوردیمر بخوانید که قرار است از ناشران غیرقانونی آثارش شکایت کند. نادرین گوردیمر ناشر هندی

کتابش را به تخطی از قانون حق مولف متهم و معتقد است راج کمال پراکاشا ناشر هندی، رمان داستان پسر م نادرین گوردیمر را بدون تایید و اجازه این نویسنده منتشر کرده است.

نماینده گوردیمر در این باره گفته است: گوردیمر در حال حاضر در تدارک شکایت علیه این ناشر است و از این پس با هر ناشری که بدون رعایت حق مولف آثارش را چاپ کند، همین برخورد را خواهد کرد. او معتقد است که این شکایت و اعتراض دفاع از حقوق کلیه نویسندگان است.

البته ناشر مذکور ادعای گوردیمر را رد کرده و مدعی است که چند سال قبل برای ۹ کتاب وی با او قرارداد بسته است و نویسنده به دلیل مشغله فراوان دچار فراموشی شده است.

این اتفاق به شدت در مطبوعات دنبال شده و به آن دامن زده شده است و جالب این که پای داستان به دلیل شناخته شدن نویسنده در انگلستان، به مطبوعات انگلیسی هم کشیده شده است.

جشن شاعران در تاکسی
شورای فرهنگی شهر لندن اقدام به برپایی جشنواره شعرخوانی در تاکسی کرده است. این اقدام موجب می شود گردشگرانی که برای گذراندن تعطیلات به انگلیس می روند، با شعر و ادبیات این کشور نیز آشنا شوند. برگزار کنندگان جشنواره می گویند به این وسیله ریشه ها و هویت ملی شان را برای عموم عرضه می کنند.

تاکنون تعدادی از هنرمندان برای حضور در این جشنواره اعلام آمادگی کرده اند.

مسابقه جهانی داستان کوتاه
دبیرخانه مسابقه جهانی داستان کوتاه توسط موسسه مطبوعاتی سرتیس و با هدف انتخاب داستان های برتر انگلیسی زبان رسماً با آغاز سال ۲۰۰۸ میلادی فعالیت خود را آغاز کرد. این دبیرخانه همراه با برگزاری مسابقه به بهترین داستان کوتاه

انگلیسی زبان جایزه ویژه ای اعطا می کند. مسابقه جهانی داستان کوتاه در اولین دوره خود داستان هایی را از کشورهای انگلیس، استرالیا، نیوزیلند و هند داوری می کند.

نمایشگاه کتاب لایپزیک
بعد از برگزاری موفقیت آمیز نمایشگاه کتاب فرانکفورت، کشور آلمان در صدد آماده سازی خود برای برگزاری نمایشگاه لایپزیک است. تاریخچه برگزاری نمایشگاه لایپزیک که به قرن هفدهم و سال ۱۶۳۲ برمی گردد، بعد از نمایشگاه کتاب فرانکفورت از معتبرترین و مهم ترین نمایشگاه های کتاب در جهان به شمار می آید و هر ساله هزاران نویسنده و شاعر را پذیراست.

اولیور تسلیه، مدیر نمایشگاه کتاب لایپزیک با بیان این که در نمایشگاه امسال ۳۰ نویسنده مشهور جهانی شرکت می کنند، افزود: نمایشگاه کتاب امسال با محوریت کشور کرواسی برگزار می شود چرا که هر ساله چندین کتاب از کرواسی در بازار کتاب آلمان منتشر می شود و قرار است مهم ترین نویسندگان کرواسی به این نمایشگاه دعوت شوند. در نمایشگاه کتاب لایپزیک که از ۱۳ تا ۱۶ مارس (۲۰۰۸) برگزار می شود ۳۳۰۰ ناشر شرکت می کنند.

گفتنی است برای نخستین بار بعد از چندین سال ناشران کشورهای اسلواکی، لوکزامبورگ و چین در این نمایشگاه شرکت می کنند.

مرگ پدر ادبیات اروپای شرق
جان کروس شاعر و نویسنده اهل استونی در آخرین روزهای سال ۲۰۰۷ و در سن ۸۷ سالگی چشم از جهان فرو بست. جان کروس معروف به پدر ادبیات اروپای شرق پس از طی یک دوره بیماری طولانی درگذشت.

جان کروس نویسنده رمان معروف "دیوانه سزار" در سال ۱۹۲۰ در تالین متولد شد و تحصیلاتش را در سال ۱۹۴۵ در رشته حقوق به پایان رساند. او سپس

به تدریس در مدرسه مشغول شد. وی یک بار در سال ۱۹۴۴ به مدت شش ماه به اسارت نازی ها درآمد و بعد در سال ۱۹۴۶ در شوروی دستگیر و به اردوگاه گولاگ فرستاده شد. سپس در سال ۱۹۵۴ از گولاگ آزاد شد و به استونی برگشت و کار نویسندگی را به صورت حرفه ای شروع کرد.

کروس اولین اثر خود را در سال ۱۹۷۰ با عنوان "میان دو طاعون" منتشر کرد. دو سال بعد رمان تاریخی معروف خود را با نام "دیوانه سزار" راهی بازار کرد که با استقبال خوبی مواجه و در مدتی اندک به بیش از ۲۰ زبان ترجمه شد. وی تا سال ۲۰۰۳ حدود ۱۰ مجموعه شعر و داستان منتشر کرد که از جمله آنها می توان "پسران ویکمن"، "توطئه و چند داستان دیگر" و... را نام برد.

فائز کنگور داستان خاک را شنید
ژولین گراک، نویسنده فرانسوی و ملقب به فائز کنگور که در سال ۱۹۵۱، مهم ترین جایزه ادبی فرانسه را از آن خود کرد هفته گذشته در سن ۹۷ سالگی در غرب فرانسه درگذشت.

لوئیس پواریه که به نام مستعار گراک معروف بود، اولین اثر خود با نام قلعه آرگول را در سال ۱۹۳۸ منتشر کرد.

او طی ۹۷ سال زندگی جوایز ادبی زیادی دریافت کرد که در این میان جایزه کنگور از اهمیت ویژه ای برخوردار است، او این جایزه را در سال ۱۹۵۱ به خاطر تألیف مشهورترین کتاب خود با نام "ساحل روبه رو" دریافت کرد.

گراک متولد سال ۱۹۱۰ میلادی در دهه ۳۰ به عنوان معلم مشغول به کار شد و طی جنگ جهانی دوم، مدتی را به عنوان زندانی جنگی در زندان های آلمان به سر برد.

این نویسنده فرانسوی چندین اثر برجسته از خود به جا گذاشته که آخرین آن را با نام "مصحح ها" در سال ۲۰۰۲ به رشته تألیف درآورد.

روایت اول شخص

مقتل جامع

حجت الاسلام مهدی پیشوایی: دین پژوه

در سال‌های اخیر علما، روحانیون و پژوهشگران حوزه‌های علمیه کتاب‌هایی مختلفی درباره رویدادها و حوادث عاشورا نگاشته‌اند.

به منظور گردآوری مقتلی جامع، طرحی علمی، پژوهشی در سال ۱۳۸۰ از سوی گروه تاریخ موسسه پژوهشی امام خمینی (ره) مقتلی با همکاری محقق زیر نظر بنده ارائه شد که پس از تصویب با کمک تیم‌های علمی و منابع موجود، کار نگارش یک مکتب کامل آغاز شد. پس از گذشت شش سال این مکتب هم اکنون در دو جلد آماده و به زودی منتشر می‌شود.

این کتاب از نظر محتوایی تفاوت‌های فراوان و آشکاری با کتاب‌های مشابه خود دارد، چرا که با معیارهای شناخته و تعریف شده تاریخ نگاری نگاشته شده است. به همین دلیل به طور کامل مستند بوده و توانسته خود را از برخی تحریفات موجود در کتاب‌ها دور کند.

در کتاب مقتل جامع سیدالشهداء مباحثی چون سیر تاریخی عزاداری امام حسین (ع)، سیرمقتل نگاری از آغاز قرن چهاردهم تاکنون، فلسفه عزاداری و گریه برای امام حسین (ع)، اصحاب سیدالشهداء (ع) و حوادث خارق العاده پس از شهادت امام حسین (ع) مطرح شده است.

مقتل جامع سیدالشهداء (ع) یک کارگروهی با استفاده از منابع قدیم، جدید و متخصصان تاریخ است.

چشم در چشم تاریخ

دکتر صادق آیینی وند: تاریخ پژوه

«چهار مقاله در مقام زن» عنوان کتابی است که در آن به بازخوانی نگرش اسلام به زن پرداخته‌ام. به این معنی که در این اثر تمامی روایت‌هایی را که درباره زن به جعل در تمدن و فرهنگ اسلامی جای گرفته با نص اسلام مقابله و با ذکر شواهدی ثابت کرده‌ام که بخش عمده‌ای از این رویکردها ناشی از اعمال سلطه حکومت‌ها

و ورود فرهنگ‌های مختلف بوده است و طبعاً نمی‌توان این روایات را به اسلام منسوب کرد. در اثر حاضر نگاه جامع فرهنگ اسلامی به زن بدون حاشیه‌های افزوده شده مطرح می‌شود. این کتاب پیش از هر چیز دفاع اسلام از مقام زن را به تصویر می‌کشد.

کتاب بعدی بنده با عنوان «سیره نبوی و سیره نگاران» با استناد به منابعی که درباره سیره به رشته تحریر درآمده، ضمن معرفی سیره نویسان قدیم و متاخر پژوهش‌های شرق شناسان در حوزه سیره نگاری را مورد نقد قرار می‌دهد و سرانجام با نیم‌نگاهی به سیره نبوی الگوهای موجود مورد و اشکافی قرار می‌گیرند.

جز این کتاب دو تن از دانشجویان دوره دکتری زبان و ادبیات عرب زیر نظر بنده مشغول بر گردان کتاب «اعلام النصر المبین فی المفاضلة بین اهلی صفین» نوشته ابن دحیة الکلبی به فارسی هستند. این کتاب یکی از منابع جامع درباره واقعه صفین به شمار می‌رود.

قصد دارم پس از فراغت از انتشار این کتابها برگردانی را که بیشتر از کتاب «حجرین عدی، انقلابی شهید» تألیف محمد فوزی صورت

داده بودم بازبینی کنم و نیم‌نگاهی نیز به کتاب ادبیات انقلاب در شیعه داشته باشم تا بلکه این کتابها با ویراستی جدیدتر در اختیار مخاطبان قرار گیرند.

جز اینها تصویری کنم همین روزها کتاب «علم تاریخ در گستره تمدن اسلامی» بنده نیز توسط پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی تجدید چاپ شود.

نقاشی انقلاب

مرتضی گودرزی دیباج: پژوهشگر هنر

کتاب تاریخی - تحلیلی نقاشی انقلاب، حاصل تحقیق میدانی من در حوزه نقاشی انقلاب در فاصله زمانی ۱۳۴۰ تا ۱۳۸۵ است که همزمان با دهه فجر، توسط فرهنگستان هنر منتشر می‌شود.

در این اثر که جلد نخست از یک مجموعه ده جلدی درباره هنر متعهد دینی در ایران پس از انقلاب است، نقاشی انقلاب، هنرمندان انقلاب و آثار و گرایش‌های مختلف هنری آنان را در ظرف زمانی یاد شده مورد بررسی و کنکاش قرار داده‌ام.

در کتاب حاضر نقاشان و آثاری مطالعه شده است که در همراهی با انقلاب اسلامی ایران شمر شمر بوده‌اند.

نقاشی انقلاب حاصل پژوهشی پنج ساله پیرامون این بحث است، در ۲۰ موضوع نظیر فرهنگ بصری هنر انقلاب، دغدغه‌های سنت و مدرنیسم در نقاشی انقلاب، مخالفان و معترضان هنر انقلاب، حقیقت و واقعیت نقاشی انقلاب، عکس‌العمل در برابر سرنوشت

مردم دیگر، جاذبه فرمالیسم، هویت و هنر دینی پس از انقلاب، هنر انقلاب و جنگ، تهدیدها و آسیب‌ها و هنر انقلاب و تحولات اجتماعی معاصر سامان یافته است.

۱۰۱ شیء از یاد رفته

دکتر محمود روح الامینی: مردم شناس

چند هفته است که انتشارات موسسه اطلاعات هشتمین کتاب مرا در عرصه مردم شناسی با عنوان «حمام عمومی در جامعه و فرهنگ دیروز» روانه بازار کرد. در این کتاب با نیم‌نگاهی به وضعیت فرهنگی دیروز ایران و با توجه به این که امروز این دستاورد زندگی سنتی کم کم از صحنه جامعه بیرون می‌رود، سعی کرده‌ام ضمن بازخوانی این ماجرا، سویی‌های مردم شناسی آن را مشخص و تحلیل کنم.

علاوه بر این مشغول سامان دادن به کتابی هستم که به زودی توسط انتشارات موسسه اطلاعات روانه بازار خواهد شد. این کتاب که عنوان «۱۰۱ ابزار زندگی دیروز» را بر جلد دارد، اثری در بازخوانی ابزار و آلات وارداتی که در زمان‌های قدیم و حتی چند دهه گذشته در جامعه و زندگی ما مصرف داشته‌اند اما امروز به دلیل ورود مولفه‌های زندگی مدرن کاربرد خود را از دست داده‌اند.

«حافظ» به همت آهی

حسین آهی: شاعر و پژوهشگر ادبیات

حدود سه سال است تمام هم و غم بنده مصروف سامان دادن به پژوهشی است که تصور می‌کنم تا نمایشگاه روانه بازار نشر شود. این پژوهش به سه شکل گویا، چند رسانه‌ای (در قالب لوح فشرده) و مکتوب منتشر می‌شود که دربرگیرنده حدود ۱۴۰۰ خطای محرز دستوری، عروضی، قافیه‌ای و ... خواجه حافظ به همراه ترمیم آنهاست که در بیست بخش مورد واکاوی قرار گرفته است.

در این پژوهش مسائلی چون اختلاف نسخه‌های خطی، ضبط، نقد و بررسی نسخه‌های کهن خطی (نسخه‌های اوایل سده نهم)، ضبط، نقد و بررسی چهل و چهار نسخه چاپی از آغاز تا امروز (نظیر نسخه‌های بمبئی، پژمان، خلخال، قزوینی، انجوی، جلالی نائینی تا سایه و نسخه تاشکند و...)، آرایه‌های ادبی، لفظی و معنوی هر بیت، اختلاف روایت در قرائت‌های مختلف، شرح بیت بیت دیوان،

خطاهای شایگان، ایطای خفی و جلی در قوافی دیوان خواجه و ... مطرح شده و از گوینده‌های صدا و سیما (نظیر ژاله علو، ساعد باقری و ...) برای خوانش غزلیات دعوت به همکاری شده است.

این کتاب به همراه لوح فشرده به صورت مشترک توسط شهر کتاب و نشر نور روانه بازار خواهد شد.

جز این کار که خود تلاشی مجدانه می‌طلبید، مشغول بازبینی تصحیح «معیار الأشعار» خواجه نصیرالدین طوسی هستم که پیش‌تر (در سال ۱۳۶۰) به صورت پاورقی در مجله سروش منتشر می‌شد و امروز ضمن بازبینی، آن را با سه نسخه بسیار کهن (لایزیک، نجم الدوله و بریتیش میوزیوم) مقابله و سعی کرده‌ام تا اثری که به دست مخاطب می‌رسد تا حد امکان کامل باشد.

معیار الأشعار خواجه نصیرالدین طوسی بعد از کتاب «المعجم فی معاییر اشعار العجم» شمس قیس رازی، گسترده‌ترین کتاب عروض (به گسترده‌گی وزن عربی و فارسی) است.

کندوکاو در هویت

حسن فرهنگ فر: داستان نویس

پس از انتشار مجموعه داستان «دکمه‌های بی‌رنگ» از سوی نشر چشمه، چندی است که کار ویرایش و بازبینی رمان «باد در برگ‌های صنوبر» را به اتمام رسانده‌ام و با وجودی که با چند ناشر دوست هم مذاکراتی در مورد این رمان صورت گرفته اما هنوز نتوانسته‌ایم به توافق نهایی برسیم.

این داستان بلند، روایت جست‌وجویی است در زمان برای یافتن هویتی که ناشی از انکار واقعیت است. صنوبر، شخصیت اصلی این داستان در یک جست‌وجوی نافرجام به دنبال گذشته‌ای می‌گردد که در آن شخصیت پدر منفی است و ... یک مجموعه داستان دیگر هم آماده کرده‌ام که عنوان «بوی حنا» را روی جلد دارد. این مجموعه داستان در حجمی بالغ بر یک صد صفحه، چهارده داستان را با محوریت نوستالژی ذهنی قهرمانان در خود گردآورده است.

«صورت‌م را شطرنجی کن» نیز عنوان رمان دیگری است که در آن معضلات اجتماعی با تعدد روایان، روایت می‌شود و به تعبیری باید گفت که این رمان - که مراحل پایانی خودش را پشت سر می‌گذارد - کندوکاوی است در لایه‌های ذهنی به روال و سبک و سیاقی خاص.

از سنگ نوشته‌ها

فضل الله نیک آیین: پژوهشگر زبان‌های باستانی

پس از برگردان انگلیسی قرآن کریم و به سامان نشستن کتاب «چنین گفت داریوش» مشغول کاری هستم که نتیجه آن تا پایان سال آینده مشخص می‌شود و به نوعی در ارائه کتاب قبلی یعنی چنین گفت داریوش است.

در این پژوهش که تاکنون هشت سال وقت مرا به خود اختصاص داده برای اولین بار با همراهی و همکاری دو تیم پژوهشگر از دانشجویان دانشگاه‌های تهران و صنعتی امیرکبیر، با استفاده از روش فتوگرامتری از تمام ستون‌نوشته‌های بیستون عکسبرداری شده و تمامی قسمت‌های گم شده را تحلیل و با استفاده از ساختار زبانی جملات سعی کرده‌ام واژه‌ها و جملات جا افتاده را براساس ساختار بیانی جملات بازسازی و به فارسی ترجمه کنم.

این سنگ نوشته‌های میخی که به سه زبان فارسی باستان، عیلامی و بابلی (اکدی) نوشته شده‌اند بارها توسط اشغالگران انگلیسی و پرتغالی مورد هجوم بوده و آسیب دیده‌اند و عمدتاً مستشرقان در مورد آن تکه‌های گم شده به حدس و گمان بسنده کرده‌اند در حالی که ساختار زبانی این نوشته‌ها ایجاب می‌کند که به حدس و گمان پایبند نباشیم.

به عنوان آخرین نکته باید تاکید می‌کنم که این اولین بار است که گروهی از پژوهشگران تاریخ و زبان‌های باستانی درگیر این سنگ نوشته‌ها شده‌اند در حالی که تاکنون آنچه درباره این سرستون‌ها نوشته شده از سوی مستشرقان صورت گرفته است.